

İSTASYON

Kavuşmayı sever...

MALTEPE

MART
2023

SAYI:30

ÜCRETSİZDİR

Umut değil mi kardelene toprak çatlatan
umut değil mi bizi her defasında ayağa kaldıran

UMUT...

ALİ KILIÇ • ATAOL BEHRAMOĞLU • AYLİN ÜNAL • AYŞEN ŞAHİN • BARIŞ İNCE • BİLGE ÇOLAK • BİRCAN USALLI SİLAN • BURCU SALANTUR • CAN ERSAL
ÇAĞLA ERCAN GÜLERYÜZ • DENİZ ÖZEN • DERYA ERKENCİ • DİLEK NEŞE AÇIKER • GÜLŞEN İŞERİ • HALİL İBRAHİM ÖZCAN • HANDE ÇİÇDEMOĞLU
HAYDAR ERGÜLEN • KENAN BAŞARAN • KUBİLAY ERDELİKARA • NASUH MAHRUKİ • NAZIM ALPMAN • NEBAHAT AYHAN • NEBİL ÖZGENTÜRK
NURTEN GEROĞLU • SEDA ŞANLI • ŞÜKRÜ ERBAŞ • TUÇÇE GÖK • ULAŞ GEROĞLU • YAŞAR SEYMAN • ZAFER KÖSE • ZEYNEP ORAL • ZÜLFÜ LİVANELİ

"Biz Varız!"

GÜLŞEN İŞERİ

"...Ve kadınlar
Bizim kadınlarımız:
Korkunç ve mübarek elleri,
İnce, küçük çeneleri, kocaman gözleriyle anamız, avradımız, yarımız
Ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen
..."
Nâzım Hikmet

90 'ların sonuydu. 16-17 yaşlarındaydım. Çocukluğu politik mahallede geçmiş biri olarak erken büyümek zorunda kalan çocuklardık. Köylerden kentlere göçün en yoğun olduğu süreçlerde barınma elbette büyük bir sorundu. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden gelenler İstanbul'u mesken tutmuştu. Hayata tutunmak, kendilerine yaşam alanı kurmak ve sadece başlarını sokacakları bir evde yaşamak, bu insanların en büyük mutluluğuydu.

O yıllarda hep kadınların mücadelesine tanık olmuştum. Barıkatta, ev yapımında, evin içinde ve dışında...

Küçükarmutlu 90'lardan bu yana zaman zaman yıkıma uğrayan, yeniden kurulan bir semtti. O yaşlarımda hiç unutamadığım bir olay yaşamıştım. Yine bir yıkımla karşı karşıya kalmıştık. Ev bizim evimizdi, bir anda buldozerlerin evimize doğru yöneldiği haberi gelmişti. Annem "Bu ev her şeyimiz." derken yüzünde çaresizliği ve inadi aynı anda görmüştüm. Ne yapacaktık? Tedirginlik, kaygı, inat, korku hepsi birbirine karışmıştı. Tam da bu duygu durumları içimize hâsıl olmuşken, çaresizliğin ortasında anlamadığım bir şey yaşanmaya başladı; kadın komşularımız bir anda evin önüne etten duvar örerek bağdaş kurup oturdu. O kadar güzellerdi ki! Annem bir anda başını dimdik tuttu, kadınların ortasına oturdu, derin bir nefes çekti... Buldozerler tam da evin önündeydi... Kadınlar "Önce bizi ezeceksiniz." dediler. Dozerin hareket ettiğini gördüğümde "buraya kadarmış" dediğim oldu ama kadınlar pes etmedi. Yıkılmaz bir duvar gibi öylece kaldılar. Kadınların o dimdik duruşu sayesinde evimiz yıkılmamıştı. O gün kadın dayanışmasının içime ektiği tohumlarla kadınların yanında olmamız gerektiğini anlamıştım ve sonraki zamanlarda da bu zorlu yolu takip ettim; öyle güzel, güçlü kadınlar tanıdım ki, çıktığım her yolculukta heybemde bir sürü kadın hikâyesi biriktirdim.

KADINLAR TARİH YAZMAYA DEVAM EDİYOR

Heybeme koyduğum hikâyelerden biri de 2000'li yıllardan sonra HES'lere karşı verilen mücadelelerdi.

İlk HES mücadelesi Rize Fındıklı'da verilmişti. Kadınlar vadilerine, derelerine, doğalarına sahip çıkmışlar ve projeyi iptal ettirmişlerdi.

Samsun'dan Artvin'e kadar uzanan 'Yeşil Yol' projesine karşı çıkan kadınlar, iş makinelerinin önünde doğa için bu kez etten duvar örmüşlerdi. Yaylaları birbirine bağlayacağı söylenen projeye karşı verilen mücadelede öne çıkan isim "Havva Ana" lakabıyla tanınan Rabia Bekar, iş makinelerinin önüne geçmiş, "Vali, kaymakam kimdur? Devlet kimdur? Ben halkım, halk." sözleriyle başka bir tarih yazmıştı.

"Ömrümün sonuna kadar Cerattepe için ne yapmak gerekiyorsa yapmaya hazırım." diyen Erzade Yalçıntaş'tan bayrağı devralan İkizdereli kadınlar da ön saflarda direniyordu. Erzade Teyze ise hayatını kaybettiğinde ağaçlar kesilmesin diye direndiği çam ağaçlarının altına gömülmüştü ama mücadelesi hep sürmüştü. İkizdereli kadınlar, onlarca askere ve iş makinelerine rağmen vadileri için verdikleri mücadeleden geri adım atmamışlardı...

Karadeniz'in her vadisinde bir direnişe tanıklık ettik ve bu direnişin ön saflarında da hep kadınlar vardı. Akıllarda kalanlardan biri de "Kadın Atmacalar"dı...

Yetkililere, "Bu kadar ıstırap olur mu? Allah'tan korkun." diye seslenen kadınların, iş makinelerinin önünde ve ağaçların tepelerinde verdikleri mücadele bugün hepimize ilham oldu.

ACI DA BİZİM DİRENİŞ DE!

Kadınlar direndikçe çoğaldı, evlatlarını kaybettiğinde yasını tuttu ama meydanlarda mücadelesini sürdürdü: Berkin Elvan'ın annesi Gülsüm Elvan, Ali İsmail Korkmaz'ın annesi Emel Korkmaz, Dilek Doğan'ın annesi Aysel Doğan gibi... Adını sayamayacağım nice kadınlar vardı. Hem de bu ülkenin cumhurbaşkanı tarafından meydanlarda yuhlatılmalarına rağmen haklarını aramaktan vazgeçmeyen kadınlar...

Yıllarca mücadele eden o kadınları, bu kez depremde göçük altında gördük. Hani şu asrın depremi olan, 10 ili yerle bir eden. Yalnız bırakılan o kentlerde, kadınların varlığı ve yokluğu vardı. Evlatlarına kalkan olmuş hâlde enkazdan çıkarılan o kadınlar vardı! Seslerine kulakları

kapatılan kadınlar vardı... "Bir çoraba muhtaç olmak, evladım için bir çorap aradım o gece..." diyen o kadın unutulur mu? Moloz yığınlarını tırnağıyla kazıyan o kadını unutmak mümkün mü? Enkazın başında umudunu kaybetmeyen ama isyanını haykıran Ayşe Teyze'yi...

Ölümlerle yaşam nedir bilir misiniz? İnsanı hayatta tutmaya zorlayan, yaşama bağlanma nedeni? Deprem bölgesindeki kadınlar enkazın altında evlatları için direndi. Yaşama tutundu... Onların kalkan olduğu evlatlarını enkazdan çıkartmak için verdikleri mücadeleler unutulur mu? Hem de ölüm ve yaşam arasındaki o ince çizgide...

90'lardan sonra başlayan barınma meselesinden sonra doğa tahribatıyla ranta açılan yerlerle çarpık kentleşmenin önüne geçemediğimiz gibi derelerimizi, vadimizi, yaşam alanlarımızı, nefes aldığımız ağaçlarımızı çaldılar bizden... Denizleri doldurup mezarlık yaptılar evlerimizi... Sonra mı? Doğa intikam aldı!

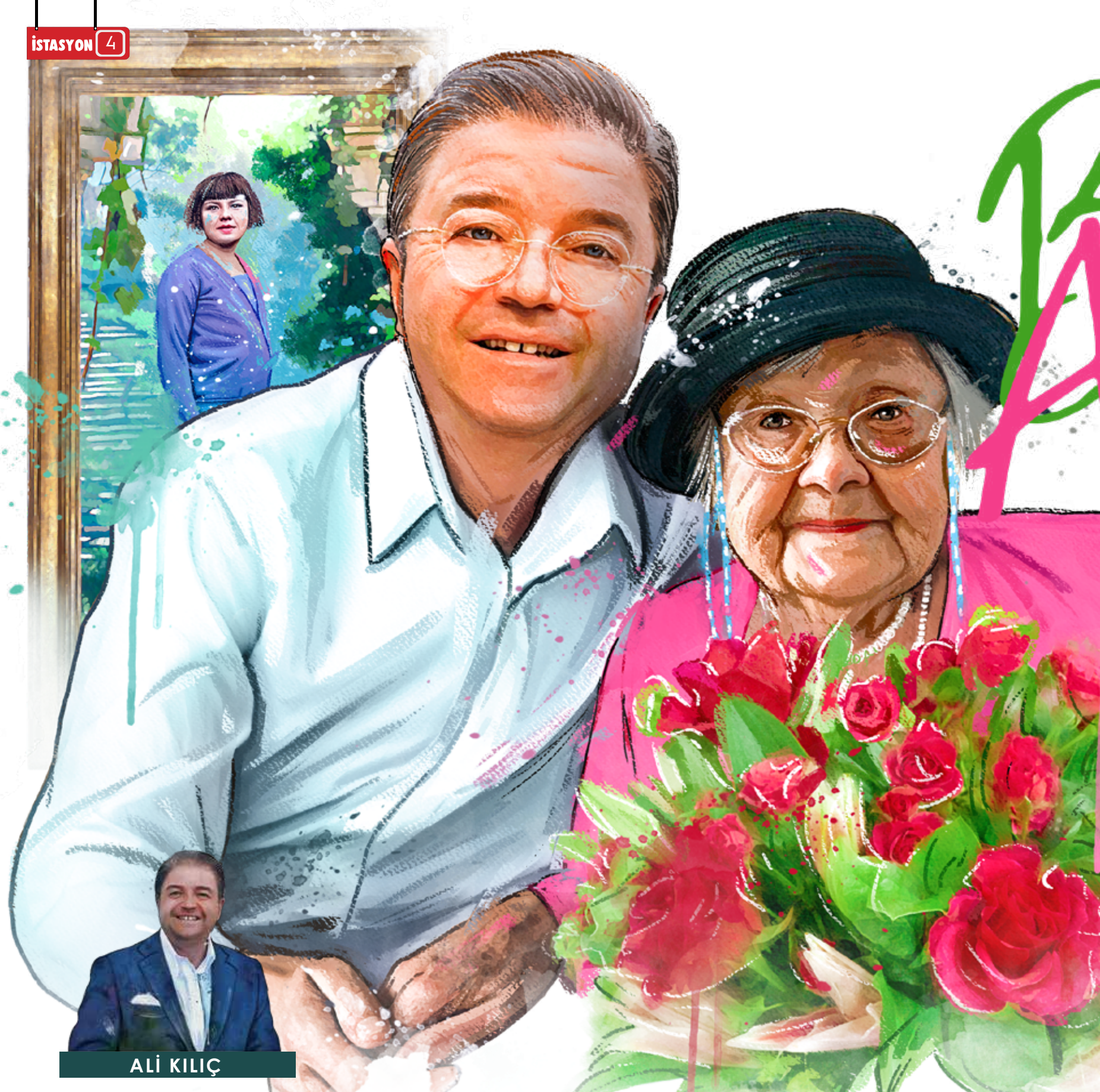
Kazım Koyuncu yıllarca Karadeniz Sahil Projesi için inatla şunları söylemişti: "Türkiye'de heyelanlarda her yıl bir sürü insan ölüyor, bir sürü toprak yok oluyor. Bu kader mi? Değil, bu sizin kötü niyet ya da beyinsizlikle yaptığınız çeşitli politikalar, imara açılan yerlerin, derelere baraj yapmanın sonucu. Peki, kim ne kazanacak buradan? Milyonlarca insanın geleceğiyle oynuyorsunuz."

Tüm bunların sonucu, çarpık kentleşmeye başlayan doğayı, dereleri, denizi dolduran zihniyetin bugün bambaşka bir tehlikeyle bizleri baş başa bırakmasıydı: Deprem! Yaşadık, en acı şekilde hem de! Çok öldük ama yaşamın kutsallığı için, bize ölümü reva görenler için daha çok direneceğiz...

Yıkıma direnen kadınlar; Gezide evlatlarını yitiren kadınlar; Karadeniz'de HES'lere karşı gelen kadınlar; Faili meçhullerde çocuklarını "hiçbir yerde" bulamayan kadınlar...

Depremde çocuklarına kalkan olan kadınlar... Şimdi daha da çoğalacağız; bu adaletsizliğe, talana, yalana, yok sayılmalara, bu ülkeyi mezarlığa çeviren zihniyete karşı yaşamın kutsallığı için "BİZ VARIZ!" diyeceğiz...

Kadınlar, mücadeleleriyle bugün de tarih yazmaya devam ediyorlar...

ALİ KILIÇ

1 992 yılında Erzincan'da deprem olduğunda Almanya/Münih'te gazetecilik yapıyordum. Hemen ertesi sabah Türkiye'ye uçtum ve aynı günün akşamı Erzincan'a ulaştım. Asker başta olmak üzere ilgili bütün resmi birimler ve vatandaşlarımız enkazlardan 'can' kurtarmak için canla başla çalışıyordu. Yıkıntılar arasından gelen bir sese yöneldiğimde çöken bloklar arasından kurtarılmayı bekleyen bir yurttaşımızın çaresiz yakarışlarına karşılık veriyordum. Umudunu güçlü ve diri tutmak için kısa zamanda bulunduğu yerden çıkartılacağını tekrarladım çok kez... Elini tutabiliyordum ama yüzünü göremiyordum. Su istedi, enkazlar arasında dolaşan insanlardan yardım istedim, su getirmeleri için tabii... Bu arada kurtarma ekiplerine de haber ulaştı. Yanlış hatırlamıyorsam 4 saat kadar süren bir çalışmanın

ardından o yurttaşımız enkazdan çıkarıldı...

Bunu neden anlatıyorum?

Enkaz altındaki yurttaşımızın elini tuttum, su verdim. Eğer oradan canlı çıkarılmasaydı, çaresizliğin ağırlığı bugün bile üzerimden kalkmamış olacaktı. Deprem ve diğer afet durumlarında arama kurtarma ekiplerinin ille de bir can daha kurtarma azim ve hırsını çok iyi anlıyorum...

Yüze yakınlığı ve art arda meydana gelişi, 6 Şubat 2023 depremler serisinin 'Yüzyılın Felaketi' olarak tanımlanmasına neden oldu. Yıkım çok büyüktü. 10 kentimizde milyonlarca insanımız etkilendi. Sarılması gereken yaraya ilaç yetiştirmekte zorlanmış olsak da bu millet bu

felaketin de üstesinden geleceğini göstermiştir. Deprem sarsıntıları dinmeden Maltepe Belediyesi Arama Kurtarma Ekibi'miz yola çıktı, kış şartlarında insanların ihtiyacı olan malzemeler de TIR'lara yüklenecek afet bölgesine gönderildi. Dayanışmanın iyileştirici gücüne olan inancımızdan bir şey kaybetmeden desteklerimizi deprem mağduru insanlarımızı ulaştırmaya devam ediyoruz. Ancak her şey maddeden ibaret değildir diyerek manevi desteğimizle de insanlarımızın yanında yer almanın iyi geleceğine inandık. 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde depremzede kadınların yanında olmak istedik.

Maltepe Belediyesi kadın başkan yardımcılar, kadın meclis üyeleri ve yılların emektarları kadın birim müdürlerimizle Hatay'ın Defne

Bilge Ana

ilçesine ulaşmak üzere İstanbul'dan yola çıktık. Kadın yoldaşlarımızın gözlerindeki buruk sevinç okuyabiliyordum. Bu yıl 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde farklı bir ortamda hem de enkazların henüz kaldırılmadığı, acıların çok taze olduğu ve deyim yerindeyse gözyaşlarının daha kurumadığı Hataylı kadınlarla buluşacaktık...

Aynı otobüsteydik ancak ayrı hedeflerimiz vardı. Bu etkinliğin sahibi kurumumuzda görevli kadınlardı. Defneli kadınlarla bir araya gelmek için yola çıkmışlardı.

Bana gelince;

Amasyalı ünlü tarihçi Strabon'un deyimiyle sınırları Kuzey'de Çorum, Güney'de Toroslar, Doğu'da Sivas ve Batı'da Afyon'a uzanan, bugünden düşünürsek yaklaşık 8 bin yıllık aktif tarihiyle bilinen ve onlarca farklı medeniyete ve çeşitli inanca ev sahipliği yapan doğa ve tarih dostluğunun en güzel örneklerinden biri olan Kapadokya'da mola verdiğimizde ekipten ayrılacağımı bilen kimse yoktu. Yola çıkarken aklıma yerleşen yaşayan bir bilgeden kopamıyordum.

Avanos ve Ürgüp'ü masal diyarına dönüştüren Peri Bacaları'nın büyüünden sıyrılan Maltepe Belediyesi kadın yöneticileri Hatay yoluna devam hazırlıklarına başlarken, ben, onlardan ayrılarak sabahın ilk ışıklarında direksiyonu Mersin Mezitli'ye kurdum...

Dünyanın en ilginç coğrafi/iklim yapısı Peri Bacaları'nı arkamda bırakırken yaklaştıkça üzerime gelir gibi büyüyen Hasandağı'nın azametine kapılıyordum. Sonra karşıma, onun da abisi Toroslar diziliyordu. Öyle bir coğrafyada yaşıyoruz ki, bir saat içerisinde bulunduğumuz yerden 2 bin metre yükseğe tırmanabiliyoruz. Bu Anadolu ki, gaza bastıkça kanatlarını açıp beni içine çekiyordu. Bir türlü kopamıyordum efsanelerinden ve her geçen dakika biraz daha yaklaşıyordum bu medeniyetler silsilesini bugünlere taşıyan, 'tarihin kendisi' tanımlamalarından biri olan Bilge bir Ana'ya...

Sonunda araştırmamın, çabanın yılmayan azmi, ille de Sümerlerin Anadolu'muzdaki yeri çalışmalarıyla bilgilerimizi zenginleştiren, yüreği sevgi dolu Asırlık bir çınarla bir kez daha karşılaşacak olmanın heyecanıyla beyaz badanalı iki katlı gönül konağı önünde durdum. Yaşı ve rahatsızlığı nedeniyle yatağından kalkmamasına karşın beni adeta ayakta sarmalamıştı. Yattığı yerde beni daha rahat kucaklayabilmesi için yumak gibi şekilden şekle giriyordum. Tarih öncesi medeniyetleri araştırır gibi parmaklarını saçlarımın arasında dolaştırmaya başladı. "Ali Başkan, Hataylı kadınlara selam söyle. Yılmak yok mücadeleye devam. Kadınlar Günü'nü kutluyorum." derken ferinden bir şey kaybetmemiş olan gözleri çakmak gibi yanıyordu. 108 yıllık bir tarihe bakıyordum. Asırlık çınar... Daldım gitti; güvercin olup Anadolu'yu bir baştan diğer başa uça önce nereye konardı acaba Bilge Ana?..

Çanakkale'den geçip Bergama'ya mı uğradı, Çorum'da Hattuşaş'a mı konardı? Hiç kuşku yok ki farklı medeniyetler ve inançların barış içerisinde ortak yaşam kenti Hatay'a mutlaka kanat çırpıyor, Harbiye'nin soğuk sularından içer, Mezopotamya'yı bir baştan diğer başa kat ederek Göbeklitepe'ye konardı en son.

İnsanlık tarihinin yeniden yazıldığı topraklar.

Batılılar tüm yolları Yunan mitolojisine çıkarmak için çırpınırken Bilge Ana'nın mücadele ve araştırma azmi Sümerlere uzattı insanlık tarihini.

Şimdi de 14 bin yıl öncesine uzanan Göbeklitepe belge olarak yolumuzu ve yönümüzü belirliyor.

Ozanımız Ali Ekber Çiçek "Haydar Haydar" adlı eserinde şöyle sesleniyor bize;

*On dört bin yıl gezdim pervanelikte,
Sıtkı ismin buldum divanelikte.
İçtim şarabını mestanelikte,
Kırkların ceminde dara düş oldum.*

Kırkların ceminde Haydar Haydar dara düş oldum

*Güruh-u naciye özümü kattım
Adem sıfatından çok geldim gittim
Bülbül oldum firdevs bağında öttüm*

Bir zaman gül için zara düş oldum.

Kırkların ceminde Haydar Haydar dara düş oldum

Altay stepleri ile Hazar Gölü arasında bulunan Horasan/Türkistan coğrafyasında kurulan Türk devletlerinin bayraklarını sallayanlar ne yazık ki belleğimizden 1071 öncesinde yaşanmış tarihimizi yok etmek için ellerinden geleni yaptılar. Türkler birilerinin iddia ettiği gibi Anadolu'ya 1071'de girmediler. MÖ 4.000-5.000 yıllarında, hatta Göbeklitepe'den bakarsak 14 bin yıl önce Anadolu'da yaşadılar.

Ozanın dediği gibi; "14 bin yıl gezdik Pervanelikte..."

Bu ayrı ama gündemden düşürülmemesi gereken önemli bir konu olarak bir ara not olsun şimdilik...

Bilge Ana Muazzez İlmiye Çığ; muhacir bir ailenin kızı olarak Atatürk'ün kurduğu Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Hititoloji-Sümeroloji bölümünün bitirerek İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde göreve başlar.

1930'lu yıllarda Türkiye'de bilgisayar sahibi olan ve kullanan birkaç kişi arasında yer alıyordu.

Avrupalıların 400 yılda gerçekleştirdiği Rönesansı Türkiye'nin 80 yılda gerçekleştirdiğini vurgulayan Bilge Ana, kadınlara çağrıda bulunmayı ihmal etmeyerek, "Aman dikkat. Kazanılmış haklar verilmemeli." diyor.

Yüreğine doldurduğu Akdeniz sıcaklığını bana aktaran 108 yıllık Muazzez İlmiye Çığ bizlere, genç kuşaklara, insanlığa yeni ufuklar açan, yol gösteren, ilim ve bilimi elden bırakmamızı salık veren Bilge Ana olarak tarihimize not düşmüş ve kalın bir imza atmıştır.

Mezitli'den ayrılıp Hatay'ın Defne ilçesine vardığımda depremin ilk gününden beri alanda Belediye Başkanımız Sevgili Lütfü Savaş ile birlikte sorunları çözmek için çırpınan Meclis Üyemiz Besim Ünsaldı ve Maltepe Belediyesi Kadın Başkan Yardımcılarımız Canan Döner, Eren Yıldız Geyhan, Belediye Meclisi Kadın Üyelerimiz Zeynep Babacan, Yıldız Doğan, Gönül Dinler ve Canan Sezgin ile Kadın Müdürlerimiz S. Pelin Bilgin Kurt, Kevser Altay, Zuhale Köseoğlu, Şehriban Çelebi, Handan Kılıç, Lütfiye Yıldız, Zeynep Hayman, Nevin Ergen ve İlknur Yıldız, İstanbul'da bizzat kendilerinin yüklediği TIR'dan indirdikleri kolileri Defneli kadınlara dağıtıyorlardı. Tıpkı Bilge Ana'nın dediği gibi dayanışmayı daha da güçlendirerek.

Kimi gözyaşı döktü, kimi dert dinledi...

Ancak hiçbir umutsuz değildi.

Defne'de her buluşma ve kucaklaşma yeni bir başlangıç oldu.

İnanıyorum ki, Hatay küllerinden yeniden doğacak. Bundan hiç kuşku duymuyorum.

Churchill'in dediği gibi:

Asla vazgeçmeyeceğiz.

Çünkü koşullar ne olursa olsun dayanışmanın iyileştirici gücü ile yaralar sarılacak;

Daima Sevgi Kazanacak!..

ULAŞ GEROĞLU

Veysel

"Çiçeğe yatmadan evvel anam güzel bir entari dikmişti. Onu giyerek beni çok seven Muhsine kadına göstermeye gitmiştim. Beni sevdi. O gün çamurlu bir gündü, eve dönerken ayağım kaydı ve düştüm. Bir daha kalkamadım. Çiçeğe yakalanmışım... Çiçek zorlu geldi. Sol gözümde çiçek beyi çıktı. Sağ gözüme de, solun zorundan olacak, perde indi. O gün bugündür dünya başıma zindan."

Böyle anlattı her şeyin tek bir renge döndüğü o anı. O güne kadar öğrendiği renkler, gördüğü insan suretleri, bildiği hayat artık hafızasının en kıymetli hatıralarıydı. Veysel için gereken elleriyle tanımaktı dünyayı. Seslerle tanış olmaktı dostla, sevdıyla. Gördü ki tüm noksanlara rağmen birdi, aynıydı insan. Gördü ki tüm servetine, gücüne rağmen fakirdi insan...

**"Beni hor görme kardeşim
Sen altınsın ben tunç muyum
Aynı vardan var olmuşuz
Sen gümüşsün ben sac mıyım"**

Çiftçiymiş babası. Toprak hayattı, toprak can getiren, canı sakınandı. Ne gördüyse yedisine kadar, yetti doğaya sevdalanmaya. Gerisi gönlünün çizimleri, gerisi düşlerinin cennet köşeleri. Gözün gördüğünü, o duyardı. Suyun sesinden akışını, ağacın sesinden mevsimleri, rüzgârın sesinden günleri bilir oldu. Ve insan... Veysel için insan da bir sestir. Hangi ses yol erbabı, hangi ses vicdanlı, hangi ses hiçlikten azade bilirdi. Kendini aynada gören insan, Veysel'in gönlünde nasıl görünür hiç bilemedi. Böylelikle o; insanın ötesine ulaşmayı da bildi.

Oyalansın diye tutuşturuldu eline bağlama. Tıngırdadı teller. Söylendi ozanlardan ezber edilmiş türküler. Kararan gözün derdinden

geçildi, gönül penceresi açıldı. Bilmeyen diyarlar, hiç görülmemiş renkler, görüldü. Gayrı duramazdı yerinde, elleriyle dünyayı tanımak vardı ya hani. Duramazdı, dışarıda gürül gürül çağılayan bir hayat vardı. Duramazdı, sözünü söylemesi gereken insan vardı. Yol uzun, yol ince, ne güneş hep aynı yerde, ne ay aynı şekilde. Yol uzun, yol ince ve şaşıtı Veysel iş bu hale... İçinde bulunduğu karanlık dünyadan geçti başka bir aleme.

**"Düşünülürse derince
Uzak gözükür görünce
Yol bir dak'ka, miktarınca
Gediyorum gündüz gece"**

Tertemiz sevdalandı Veysel. Beden erişkindi, ruh çocuktu. Ses yetişkindi, düş çocuktu. Aşk keşfetti Veysel. Düşün ötesini, sözün, sesin ötesini, yüzlerin, renklerin, insanların ötesini keşfetti. Deli oldu gönül. Bir çağılayandı taşı yaran, bir fırtınaydı ekin biçen. Yaşama heves etmeyi, belki ilk defa ertesi sabaha düş kurmayı öğrendi. Kendi sözleri, kendi tellerine kavuşmadan önce sevdalandı Veysel. Yuva kurdu. Ondan daha mutlusu yoktu cihanda. Ve büyük mutluluklar, derin acıları saklardı. En sevdiğinden kırıldı Veysel. Hissetti, gün be gün içinde büyüttü ayrılığı. Hissetti, dil lal oldu söyleyemedi, gidecek olana kal demek ne çare, gidecek olan elbet gidecekti. Hissetti, aşkla merhabalaştığı, elvedasız gitti. Dünya bir kuyu, dünya zamansızdı artık. Bu dert, dünyanın tadı, bu dert olmazsa anılmazdı Veysel Adı...

**"Güzelliğin on par' etmez
Bu bende ki âşk olmasa
Eğlenecek yer bulamaz
Gönlümdeki köşk olmasa"**

Düştü yollara Veysel. Köyden köye, kasabadan şehre, insandan insana... Kimi sözü kalabalığa edildi, kimi sözü sadece kendisine. Bir sazı vardı yanında, bir karanlık... Bir sazı vardı yanında, bir sözü... Böyle böyle çıktı kuyudan, insanla yakaladı zamanı. Aşıktı artık, her beşere çaldı sazını. Can sazını, sevdası sazını, dost sazını... Diyar diyar gezdi ozan. Gamlı kuşun ötüşünden, hevesli insan neşesinden, sancıyan doğadan geçti. İki lokma bir hırka sofradan, sonsuz hasbihalli gönüllerden geçti. Gördü ki her şeyin ilki, nefesin nihayeti topraktı. Dost belledi toprağı. Çiçek vereni, meyve dökeni, nefes vereni, sadık yârı toprağı...

**"Her kim ki olursa bu sırta mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser
Gün gelir Veysel'i bağrına basar
Benim sâdik yârım kara topraktır"**

Yüzyıllardır yaşadığımız bu toprakların hafızası, gerçekliği, ışık tutanı oldu halk ozanlarımız. Elllerinde sazları, dillerinde sözleri tanıdı oldular çağların. Kiminin sözleri ağır geldi, taşlandılar. Kimi zulme karşı kuşandı fikirlerini, asıldılar. Hepsisi de sazlarıyla, sözleriyle, öğretileriyle, yaşanmışlıklarıyla hâlâ yaşamaktadırlar.

Âşık Veysel yüzlerce yıldır süre gelen "Âşık" geleneğini yirminci asra kadar taşıyan en büyük temsilcisiydi. Her satırında yaşanmışlık, her adımıyla kırgınlık, her sözünde kardeş olmak, dost olmak, sevmek vardı. Elinde sazı, yüreğinde sözü köy köy, kasabadan şehre anlattı... Ve sadece bir dileği vardı bu toprakların büyük ozanının...

**"Ben giderim adım kalır
Dostlar beni hatırlasın
Düğün olur bayram gelir
Dostlar beni hatırlasın"**

TUT ELİMİ

"Hava soğuktu, mutfakta bulaşık makinesini boşaltırken sırtına gelen soğuktan ürpermişti. Yatmadan önce evi birkaç dakika havalandırırdı hep. Ay var mıydı gökyüzünde bilmiyorum. Hatta belki de yıldızsız, bulutlu bir göktü pencereyi kapatırken gördüğü. Bütün ev ahalisi uyuyordu ve son yatan kişi olarak görev ve sorumluluklarını yerine getirmek üzere daire kapısına yöneldi. Kapının kilidini kontrol edip günün yorgunluğunun verdiği rahvet ve kafasında yarının programı ile evin içinde ilerlerken çocukların odasına bir bakış atmayı ihmal etmedi. Ne kadar tembihlese de yerli yerinde olmayan bir şeyler olurdu hep. Usulca içeri girdi, yerdeki oyuncakları topladı. Kızının üstünü örttü, oğlunun tabletini yavaşça elinden çekip komidinin üzerine bıraktı. Tekrar mutfaka uğradı, bir bardak suyunu içti, köpeğin suyunu da tazeledi. Yine vakit yetmemişti, banyoda dişlerini fırçalarken yarın sabah alırım duşumu diye içinden geçirdi. Yatak odasına geldiğinde saat 02.00 olmuştu neredeyse. Çok erken kalkacaktı ya sevdiceği, itinayla onun kıyafetlerini hazırladı. Siyah pantolon, şu gömlek, bu kravat ve tamam bu ceket. Sabah telaşla ne giyeceğini şaşırırdı çünkü, bilirdi. At kuyruğu saçını çözdü, altı başka üstü başka pijamalarını giydi. Yorgundu ama mutluydu. Alarmini kurup huzurla uykunun kollarına salıverdi kendini..."

SEDA ŞANLI

"Eksik ya da fazla olmasından değil, duyguların ve dolayısı ile tepkilerin farklı olmasından bahsediyorum."

Herhangi bir günün sıradan bir gecesini anlatan bu cümleler bir bilim kurgu romanının ya da gizemli ve hatta komik bir hikâyenin giriş bölümü olabilir. Lakin gerçek hayatta saat 04.17...

Sonrası için yazacak çok fazla bir şey yok. Bu kurgusal karakterinkine benzer hayatlar yaşayan nice kadın gözlerini açtığında (açabilenler!) hastaneydi ve bazılarının artık ne çocukları ne kocaları ne de dostlarının, akrabalarının çoğunluğu hayattaydı. İster lüks bir sitede ister mütevazı bir apartman dairesinde ister köydeki müstakil kerpiç evinde yaşıyor olsun sonuç aynı oldu. Her şeyim var adlı kapıdan hiçbir şeyim kalmadı adlı kapıya tarifi mümkün olmayan bir acıyla yapılan ansızın geçiş, zoraki yolculuk.

Yitip giden onca insan... Onca yaralı. Hayatta olduğuna bile sevinemeyen, ruhları ölmüş bedenleri yaşayan onca depremzede...

Bu tarifi mümkün olmayan acılar hepimizi derinden sarstı. Ağlamakla geçirilen uykusuz geceler, aydınlığına sığamadığımız, sığınamadığımız gündüzler. Ah onlar orada donarken, yüzünü bize gösterdi diye gördüğümüzden utandığımız, gözümüze değmesin diye başımızı eğdiğimiz güneş. Bereketli yağsın diye dualar ettiğimiz yağmura-kara lanet okuduğumuz günler... Kendi adıma, 99 depremlerinde aktif çalışmış biri olarak, yıllar sonra yine burnuma gelen ceset kokularıyla, gözümün önünden gitmeyen enkaz görüntüleriyle, kulaklarımdan gitmeyen yakınlarını kaybedenlerin çığlıklarıyla, öfke ve isyanımı kontrol altına alma çabalarıyla, anksiyeteler ile baş etmeye çalıştığım günler. Ütopik bir evrenin kıyamet günlerinde hayatın son anlarını yaşıyormuşçasına, aldığım her nefes için utandığım günler. Bir kadın olarak gücümü tam anlamıyla

sınadığım günler...Kadın olarak diyorum, çünkü neredeyse on beş senedir aynı evi paylaştığım eril bireyle bile olaylara verdiğimiz tepkiler çok farklı. Ben salya sümük ağlarken o öfkeleniyor. Ben öfkeden deliye dönmüş hâlde evin içinde tepinirken o sessizleşiyor. Ben kendimi zapt etmek için çok çaba harcarken o günlük hayatın rutininde oluyor. Eksik ya da fazla olmasından değil, duyguların ve dolayısı ile tepkilerin farklı olmasından bahsediyorum. En basit hâliyle şöyle anlatabilirim sanırım, zor olan bunca şey içerisinde bir de kadın olmak zor. Duygular, hisler farklı olduğu gibi ihtiyaçlar, sorumluluklar, zafiyetler de farklı.

Ailelerini tamamen kaybedenler çadırlarda tek yaşamak zorunda kalıyor ve güvenlik sorunu ortaya çıkıyor. Güçlü ama bir o kadar kırılgan yapılarıyla kimsesizlik, sahipsizlik duygusuyla mücadele ediyorlar. Ama başını yaslayacağı bir omuz yok...

Afet bölgelerinde yemek yapmak, çamaşırlar, temizlik gibi işler yine çoğunlukla kadının sorumluluğunda oluyor. Ama su yok, deterjan yok, sabun yok, banyo/duş yok, tuvalet ihtiyacını giderecek alan yok...

Ve bununla birlikte hem kendinin hem akrabalarının çocuklarının bakımı, beslenmesi, hastalanmaması, teskin ve teselli edilmesi de kadından bekleniyor. Ama soba yok, çocuk bezi yok, mama yok, kıyafet yok, çocuğun sosyalleşeceği oyun alanı yok...

Kadınların hijyen meselesi en büyük sorunlardan biri mesela. Bir kadının regl döneminde belirli aralıklarla pedini ve hatta çamaşırını

değiştirmesi lazım. Gelen yardımlardan bile ped isterken utandıklarını okuduk, gördük. Bu arada regl dedim ve ped dedim evet. Öncelikle okurlara edepsizlik etmiş olmak istemediğimi bilmelisiniz! Sonrasında ise bazı gerçekleri aktarayım size. Regl aslında kadınların ayda bir kere sağa sola çatmak için uydurdıkları bir ya da iki günlük can sıkıntısı süreci. Ped dediğimiz şey ise aslında kadınların bu dönemdeki depresyonunu gidermek için vücutlarına rahatsızlık vermek amacıyla bacak arasında sıkıştırmak suretiyle kullandıkları pamuklu edevat! Neyse, zaten ped de yok...

Bu süreçte hamile olan kadınlar var. Kiminin doğumu yakın, kiminin daha uzak. Kontrolleri aksadı, süreçleri nasıl olacak belli değil. Doğum sonrası desteği alınamayacakları belli değil. Evlerinde hazırladıkları beşikler, çocuk odaları, oyuncakları, bebek kıyafetleri, biberonları, doğum tebriğine gelecek yakınları artık yok...

Belki dile getirmediğimiz onlarca sorun daha var. Olayı romantikleştirmek, duygusal bir süreç hâline getirmek ne yazık ki süregelen akışta var olan en basit olgu. Afet görüntülerini arka planda hafif bir müzik eşliğinde izlediğinde ciğeri sökülmeden kimse yok gibidir. Kaldı ki günlerdir içimiz şişti ağlamaktan. Ancak işin bir de acı gerçekler tarafı var. Tüm empati gücümüzle sorunlara odaklanıp bu yaraları sarılabilmek, orta ve uzun vadeli ihtiyaçlara çözüm oluşturabilmek adına örgütlenmek zorundayız, bu afetten yine birlikte çıkmak zorundayız, birlikte ayağa kalkmak zorundayız. Hep birlikte el ele. Çaresizlik, kimsesizlik artık yok. Tut elimi....

ZÜLFÜ LİVANELİ

Edebiyat yapmak

Roman kahramanlarını, hep şişeden çıkmayı bekleyen cinler gibi düşünmüşümdür. Oradadırlar, sizi beklemektedirler, şişeyi okşadığınızda çıkıp geleceklerdir. Çağırmadığınız zaman ise yokturlar, şişe alelade bir şişe olarak durur. Kitaplar da öyle değil mi? Birbirine yapışık durumda bekleyen binlerce, yüz binlerce sayfa cansızdır, kupkuru. Zamanla, tozlanmaktan, küflü bir koku edinerek sararmaktan başka bir işe yaramaz. Önce havayla en çok temas eden kenar bölümleri sararır, sonra içlere doğru yayılır. Okumayanlar için kitaplar, ölü birer selüloz katmanından başka nedir ki? Ama bir kez elinize alıp okumaya görün: O cansız sayfalardan süzülen ruhlar, ete kemiğe bürünür, capcanlı görünürler size. Onlarla dertlenir, onlarla sevinir, onlarla kıskanırsınız. O andan itibaren kitabın küf kokusu da bir alışkanlık olur sizin için; her ülke kağıdının değişik kokusunu içinize çekersiniz. Sararmalar, eski ve çok sevilen bir dostun saçlarına düşen ak gibidir. Selüloz katmanlarının arasından fışkıran yakıcı hayatlar, sizi de birlikte sürükler. Lafcadio olursunuz, Raskolnikov, Bovary, Meryemce, Anna Karenina, Lacombe Lucien, Goriot, Jean Valjean, Buendia gibi duyumsarsınız

kendinizi. Yaşamı imbikten süzerek size yeniden sevdiren bir büyüdür bu. Belki de tanımakta olduğunuz kişileri, her gün önünden geçtiğiniz dükkânları gizemli bir dünyada yeniden var eder ve siz bundan büyük bir tat alırsınız.

Yapılacak en iyi şeylerden biri kitap okumaktır. Çünkü kitaplar sizi daha derin bir anlayışa götürür, hem kendinizi hem de dünyayı daha derinden kavramanızı sağlar. Bir ruh eğitimidir, bir duygular eğitimidir. Birçok olumlu kavram gibi edebiyat hakkında da olumsuz önyargılar yerleşmiş topluma. Bunlardan biri de 'edebiyat yapmak' deyimini. Bu deyimle boş konuşmalar, hayal ürünü, hiçbir işe yaramayan düşünceler ve gerçeklere dayanmayan bir değersizlik ortamı kastediliyor. Oysa edebiyat dünyanın en ciddi işidir. Hiçbir gelişmiş toplumda edebiyat böyle bir deyimle kirletilmemiş, aksine hep toplumun en üst değerleri arasında yer almıştır. Bu saygıyı gösteren ve göstermeyen toplumlar arasındaki farkı görmek istiyorsanız, bir Avrupa ülkelerine bakın bir de biz ve Orta Doğu ülkelerine. Durum ortada değil mi!

HAYAT GEÇER
SANAT KALIR

NEBAHAT AYHAN

1 882'de Londra'da doğar. Kadının eşine veya babasına tabi olduğu; okula gidemediği, oy kullanmadığı, mal-mülk sahibi olamadığı Victoria Devri'nin yazarlarından Sir Leslie Stephan'ın kızıdır. Şansı babasının aydın oluşu ve evde güçlü bir kütüphanenin bulunuşudur. Okuma yazmayı babasından öğrenir. Latince ve Klasik Yunanca dersleri alır; sonrasında kendini geliştirir. 9 yaşında kardeşi **Thoby** ile evde **Hyde Park Gate News** dergisini çıkarır. 1895'te bir gazetede hikâyelerini yayımlar. Aynı yıl annesini; 1897'de kız kardeşi **Stella Duckworth**'u; 1904'te babasını kaybeder. 1905'te **Times Literary Supplement**'te ve **Cornhill**'de açık sözlü ve sivri dilli bir eleştirmendir. 1906'da Yunanistan gezisinde tifodan **Thoby Stephen**'i kaybeder. Art arda gelen ölümler hayali yaratıklar görmesine, olmayan sesler duymasına neden olur.

Kardeşleriyle taşındığı Bloomsbury'de entelektüel bir grup kurar. Yazar, ressam, eleştirmen, felsefecilerden oluşan Bloomsbury Grubu Victoria Dönemi'nin katı kurallarına karşı her alanda özgürlüğü savunur; kural tanımaksızın eğlenir, tartışır ve söylerler. 1912'de Leonard Woolf'la tanışır; beden çekici bulmamasına rağmen 1913'te onunla evlenir. Leonard eşine bir basımevi kurar. Evlilikleri özünde özel bir dostluk ve sevgi ilişkisidir.

Mizahi, sıcak, insanî bir dille kadın haklarını, sınıfsal farklılığı, aşkı, evliliği, özgürlüğü konu edinir. Mücadeleler, umutlar, acılar başköşesindedir. Bilinç akışı sıra dışılığıdır. Karakterleri yaşanan dönemi yansıtır. Ele aldığı olay, ruhundan süzülen kahramanlar sanat çevresinde ışıldar. Biçim ve içerikte yeniyi denemekten çekinmez. **"Bir olay örgüsüne uyarak değil, bir ritme uyarak."** yazar. Sanrısı, öfkesi, özlemi bazen de sıra dışı aşkıdır anlattığı. Dalgalar, dallar, hayvanlar onun dünyasından kardeş kardeş sıralanır satırlara ve şiir gibi yüksek sesle okunarak düzeltilir, güzelleştirilir en sonunda.

Kadının **Kendine Ait Bir Oda'sı**; **Dışa Yolculuk'u** ilginç, etkili ve özel olmalıdır. **"Para kazanın, kendinize ait ayrı bir oda ve boş zaman yaratın. Ve yazın, erkekler ne der diye düşünmeden yazın!"** diye haykırır.

Öncüleşmek bedele tabidir genellikle. Yaşamı eserlerine yansıyacak; depresyonları özgün bir üslup kazandıracak; etkileyici betimlemeleri ve dans eden sözcükleri edebiyat dünyasında özel bir yere yerleşecektir.

1922'de bir mektup alır. Sıradan bir hayran değil **"Kadim bir ırkın aristokrati"** dir mektubu yazan. Çılgın, ruhu kabına sığmayan şaire, mükemmel beden, çok satan bir kalemdir. Mektupta **"Bağımsızlığın cinsiyeti olmaz."** der. **"O kadar yüksekte düşmeden nasıl dolaşıyorsunuz?"** diye sorar. Eserlerine ve kendisine karşı hayranlığını dile getirir ve aşka davet eder. Mektubu yazan sıra dışı insan **Vita Sackville-West**'tir.

Her kadın aslında gerçek ya da rol biraz delidir ya bazıları **-ne yazık ki sayıları çok az-** muhteşem delidir.

Virginia önce bu davete karşı ilgisizdir; ama ateş

düşmüştür bir kere düşmesi gereken yüreğe. Be-yinlerden savrulan kıvılcım dalgaları da ilk kıyılar vurur. Aşk, sevdâ, tutku gibi duygu; özgürlük, mücadele ve hak gibi düşünce gücü aştırırverir dağları...

"Bütün bu atalar ve yüzyıllar, bu gümüşlerle altınlar, kusursuz bir beden yetiştirmiş. O bir geyiğe benziyor ya da bir yarış atına... Beden olarak onunki kusursuz." dediği Vita'nın desteğiyle sorunlarından biraz uzaklaşır. Kısa süren ve dostluğa dönüşen tutkulu aşkı bir başyapıt doğurur sonuçta: **Orlando...**

Dalgalar'a kardeşlerinin; **Deniz Feneri'ne** annesinin özlemi siner. Yaşamı, ölümü, toplum düzenini işler hâlinde en yoğun biçiminde eleştirmek ister.

Kitap kapaklarını tasarlayan ressam kız kardeşi **Vanessa Bell'e** **"Sahip olmadığın şeyler değersizdir nasılsa gibi hâller takınma asla... Örneğin, çocukların yerini başka şeyler alabilirmiş gibi hâller takınma asla!"** der çocuksuzluk en derinini delerken. O aşk, tutku, cinsellikten çok sevgiye değer verir ve sevgiyi kaleme alır.

26 Şubat 1941'de keyifle yazdığı **"Perde Arası"** nı bitirir, fakat kitabı sonra beğenmez, yeteneğini yitirdiğini düşünür.

Bir şeyler başarmak isteği değildir sadece inatla mücadele ettiği. Yazmak anlamlı, dalgalı, ritimli ve coşkulu olmalıydı; ama asla yanlış değil. Sözcükleri zihinde yakalamak, yakalarken yazmak; dinlemek, sözcükleri uydurmak ve mutlaka hep doğru

yazmaktır amacı. Toprağa değil de bir beden bir bedene nasıl gömülür? Merak ettiği bir şey de buydu. Savaşın da verdiği stresle bunalımı artar. Ölümle dansı başlamıştır artık.

"Hiçbir şey birbirine bağlı değil... Sürekli değil... Derin değil..."

Büyük bir merakla düşündüğü ölümü deneyimlemek ister ama bilir anlatamayacağını, tarif edemeyeceğini, betimleyemeyeceğini... Sonunda başarır ölümle dansı da.

28 Mart 1941'de evinin yakınındaki **Ouse Nehri'nin** akışına ceplerinde taşlarla bırakır kendini. Onun ruh sağlığının gözetmeni, yaratıcı kişiliğinin en önemli destekleyicisi **Leonard Woolf'a** **"En sevdiğim, yine delirecektim; bu korkunç günleri atlatabileceğimiz gibi hissediyorum. Ve sanki giden zamanı geri çeviremeyeceğim."** sözleriyle başlayan **"Artık senin hayatını mahvetmeyeceğim. Kimse, seninle mutlu olduğumuz kadar mutlu olamaz."** diye biten mektup bırakır.

Hayatı öyle bir yaşamıştır ki sonra kendi kendini alkışlar dalgalarında...

3 hafta sonra bulunur, yakılır; külleri Monks House'da evlerinin bahçesine gömülür. Mezar taşında **"Dalgalar"** adlı eserinin son cümleleri **-belki de dalgalar arasında son haykırışı ve meydan okuyuşu-** yazılır.

"Kendimi sana doğru savuracağım, yenilmek-sizin ve boyun eğmeden, ey ölüm!"

Maltepe'de BAŞLANGIÇTIR UMUT

KUBİLAY ERDELİKARA

■ Başkan'ım merhaba. İstasyonda mart sayımızdayız. Öncelikle 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü kutlamak istiyorum. Maalesef 6 Şubat 2023'te kötü bir güne uyandık. Siz bu süreçte neler hissettiniz?

Canan DÖNER: Başlamadan önce orada vefat eden tüm yurttaşlarımıza Allah'tan rahmet diliyor, geride kalanlara şifa ve başsağlığı dileklerimi iletiyorum. Umarım böyle bir afetle yeniden karşılaşmayız ve karşılaşsak bile çok daha hazırlıklı bir şekilde yakalanırız.

■ Maltepe Belediyesi üzerine düşen tüm görevleri ifa etmeye başladı gün doğmadan.

Özellikle yakın çevremden nasıl bu kadar hızlı olunabildiğiyle ilgili çok fazla geri dönüş aldım ilerleyen günlerde. Bu acı olayda bir kez daha Başkan'ımız başta olmak üzere tüm belediye çalışanlarımızla, belediyemizin tüm birimleriyle, akabinde tüm Maltepelilerle gerçekten gurur duydum. Çalışmalarımızla ilgili detayları lütfen bizimle paylaşır mısınız?

C. D.: Hemen işimizin başına geçtik arkadaşlarımızla birlikte. Sabahın erken saatlerinde arama-kurtarma ekibimizi derhâl bölgeye sevk ettik. İlk giden ekiplerden oldular. Onlar çalışmalarına orada başlarken bizler hemen yardımlar için gerek kendi

kaynaklarımızla gerekse Maltepelilere çağrıda bulunarak ihtiyaç duyulabilecek her şeyi toplamaya ve ayrıştırma işlemlerine başladık. Yalçın Kızılay Spor Kompleksi'mizde, bu çalışmalara 20 belediye personelimizle başlamıştık. Akabinde saatler geçtikçe malzeme yardımıyla bulunan Maltepelili gönüllüler çalışmalarımıza katılmaya başladılar. Özellikle de gençler... Z kuşağı diye isimlendirdiğimiz o gençler... Bir anda 100'lerce kişi etrafımızdaydı ve herkes bir işin ucundan tutuyor, kendiliğinden organize olarak, karınca gibi çalışıyorlardı. Hem gelen yardımları hem de oluşan bu gönüllü sayısını gördüğümüzde ikinci bir yardım istasyonu olarak Prof. Dr.

Türkan Saylan Kültür Merkezi'mizi de açtık. Sessiz ve saygılı bir ortamda yapılan çalışmalar, derin bir yas içerisinde 10 gün boyunca sürdü. Sadece o çalışmalar süresince 80'in üzerinde tır göndermiş olduk. Ben başta o gençler olmak üzere, emeği geçen herkese, yürekte teşekkürlerimi tekrar iletiyorum.

■ **Siz bu röportajı yaptığımız dakikalarda deprem bölgesinden yeni geldiniz. Belediyemizin tüm kadın yöneticileri ile, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde Hatay'daydınız...**

C. D.: Maltepe'ye gelen depremzedelerle konuştuğumuzda, yüzlerindeki hüznü görüp anlattıklarını dinlediğimiz zaman Hatay'a gitmeye karar verdik. Deprem bölgesindeki kadınların yaşadıklarını, mücadelelerini görürsek 8 Mart daha anlam kazanacaktı. Hemen hazırlıklarımızı yapmaya başladık. Tamamen kadın arkadaşlarımızdan oluşan bir ekip kurduk, depremzede kadınları az da olsa mutlu edecek, duygularımızı da ifade eden notları eklediğimiz bir paket hazırladık ve "Dayanışma İyileştirir" sloganıyla Hatay'a gittik. Ve gördük ki gerçekten dayanışma iyileştiriyor... Dünyayı her koşulda güzelleştiren tüm kadınların "Emekçi Kadınlar Günü" kutlu olsun.

■ **Başkan'ım hani bir söz vardır "Kadın dokunduğu her şeyi güzelleştirir." diye. Bir yerel yönetimde kadın yönetici olarak gerek istihdamı gerek kadın yönetici ve meclis üyeleriyle örnek teşkil eden bir kurumun yerel yöneticisi olarak yerel yönetimlerde kadının önemi hakkında ne söylemek istersiniz?**

C. D.: Öncelikle şunu belirtmek isterim ki yerel yönetimler sınırları içerisinde yaşayan her insanın beklentilerini karşılamak ve o insanlara hak ettikleri gibi mutlu yaşayacakları bir şehircilik anlayışıyla hizmet etmek zorundadır. Bu amaç, cinsiyet farklılıklarıyla değişim göstermez. Fakat şu da bir gerçek ki kadın duyarlılığı ve hassasiyeti olayları ve işleri ele alış şeklini, çözüm ve sonuçlarda kendisini hissettirebilir. İşte bu noktada kadının hayata bakışı farklılığın etkenidir. Bakın dün Defne'de gördüğüm bir manzara bunun en çarpıcı örneğidir. Bir gecede insanların hayatı değişti. Büyük acılarla, eksiklik ve yoksullukla hayata tutunmaya çalışıyorlar orada. Ve bir kadın tüm olumsuz şartlara rağmen, çadırının önüne koyduğu bir çiçekle en azından kendisi için bir hayat motivasyonu oluşturmuştu. Kendisi için hayatı güzelleştirmenin yolunu arayan, imkân verildiğinde herkes için bunu yapmak ister.

■ **Duyarlılık ve hassasiyet hususunda sanırım herkes aynı fikirdedir. Kadının etkisi sebep ve sonuçlarıyla bu kadar netken neden kadını hayatın her alanında daha çok göremiyoruz?**

C. D.: Bu aslında bir farkındalık meselesidir. İnanıyorum ki bu farkındalığa yakın bir

gelecekte toplumumuzun büyük bir çoğunluğu erişecektir. Toplum normlarımızda kadın maalesef bahsedilendir. Oysa kadının fikirlerine, duygusuna, hassasiyet ve disiplinine ihtiyaç duyulduğunun anlaşılması gerekmektedir. Pozitif ayrımcılık yaparken bile cinsiyet eşitsizliğinin altını çiziyoruz farkına varmadan.

■ **Peki Başkan'ım, Maltepe Belediyesi'nde farklı olan nedir? Kadın yönetici, çalışan ve meclis üyelerimizin sayı olarak fazla olması mı sadece?**

C. D.: Elbette değil. Bizim; kadının toplum ve sosyal hayattaki gücünün farkında olan ve senin de az önce bahsettiğin gibi "kadının dokunduğu her şeyin güzelleşeceğine" inanan bir belediye başkanımız var.

■ **Maltepe Belediyesi "İstasyon"undasınız. Kültür ve sanat dünyasına bir değer kazandırabilmek adına İstasyon Dergi'nin ilk gününden beri çok emek verdiniz. Ve kültür müdürlüğünün planladığı tüm etkinlikler hep ilgi görüyor. Bunu nasıl başarıyorsunuz?**

C. D.: Bizim bir derdimiz var. Biz yaşayan, iz bırakan işler yapma gayretindeyiz. Başta belediye başkanımız Ali Kılıç ve tüm ekibi, kültür-sanatın iyileştirici ve geliştirici gücüne inanıyor. Ve bu inançla kültür-sanatı önemli bir hizmet olarak görüyoruz.

Biz hafızasıyla yaşayan bir toplumuz. Geçmişten bugüne taşıdığımız, bizlere emanet edilen ve geleceğe miras bırakmak zorunda olduğumuz bir kültürümüz var. O kültürü yaşatmak, büyütmek ve paylaşmak için emek veren sanatçılarımız var. Yerel yönetimlerin bu sorumlulukla adım atıyor olmaları elzemdir. Kültür-sanat bir iş yükü değildir, ciddi bir şekilde ele alınması gereken

sorumluluğumuzdur. Aksi hâlde biriken değil, tükenen oluruz. İşte bizim derdimiz de bu.

■ **Kubilay ERDELİKARA: Zor bir göreviniz var. Enerjinizi, azminizi, emeğinizi sınırlarınızı zorlayarak görevinizi yerine getirmeye çalışıyorsunuz. Sizi işinize bu kadar motive eden şey nedir?**

C. D.: Umut... Benim motivasyonumun kaynağı umuttur. Ben güzel günlere umutluyum. İnsanımızın hak ettiği hayata sahip olabilmesine umutluyum. Yarınlar için güzel bir gelecek için umutluyum. İnsan neden mücadele eder? Umut kalbimizin en değerli hazinesi değil mi? Yaptığımız her işte, kurduğumuz her hayalde, yaşadığımız gerçekte umut olmazsa, her gün doğumunda aynı azim, aynı enerji ve aynı hevesle ayağa nasıl kalkabilir insan. Biz Defneli kız kardeşlerimizle buluştuk. Onlara çiçeklerle gittik. Dayanışma hediyelerimizle 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde yanlarında olmak istedik. Ve bir küçük çiçeğin verdiği umut yüzlerinden

okunuyordu. Şu an deprem bölgesindeki insanımızın içinde bulunduğu şartları kelimelerle ifade etmek çok güç. Konuşarak anlatmak yetersiz. Fakat onlar umutlular. Yeniden başlamak, yaraları sarmak ve acıları hafifletmek için umutlular. Unutulmamak için umutlular.

■ **Başkan'ım biliyorum yoldan geldiniz. Sizi daha fazla yormak da istemiyorum. Fakat merak ettim; hiç umudunuzu kaybettiğiniz oldu mu?**

C. D.: Herkes gibi... Ama biliyorum ki ben bir yolcuyum ve "İstasyon"da bekliyorum. Umut ise trendir. Beklemeyi bilene elbet gelecektir...

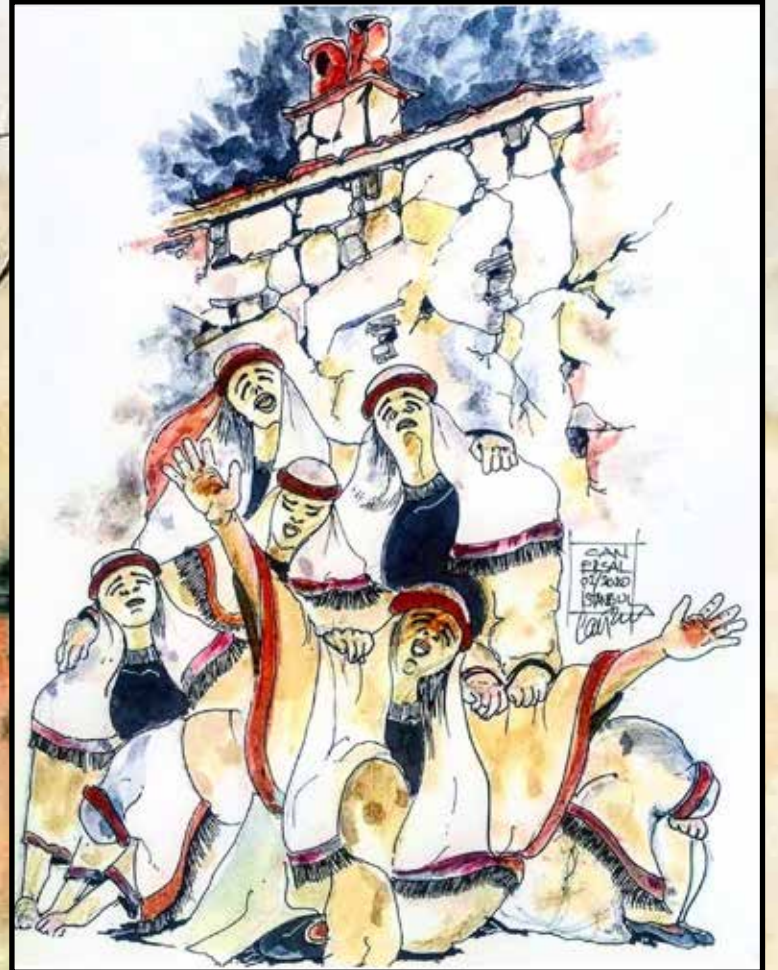
Ben güzel günlere umutluyum. İnsanımızın hak ettiği hayata sahip olabilmesine umutluyum. Yarınlar için güzel bir gelecek için umutluyum.

Kadınlarımız

"Gece aydınlık ve sıcak
Ve kağınlarda tahta yataklarında
Koyu mavi humbaralar çırılçıplaktı.
Ve kadınlar
birbirlerinden gizleyerek
bakıyorlardı ayın altında
geçmiş kafelelerden kalan öküz ve tekerlek ölülerine.
Ve kadınlar
bizim kadınlarımız:
korkunç ve mübarek elleri,
ince küçük çeneleri, kocaman gözleriyle
anamız, avradımız, yârimiz
ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen
ve soframızdaki yeri öküzümüzden sonra gelen
ve dağlara kaçırıp uğrunda hapis yattığımız
ve ekinde, tütünde, odunda ve pazardaki
ve karasabana koşulan
ve ağıllarda
ışılısında yere saplı bıçakların
oynak, ağır kalçaları ve zilleriyle bizim olan
kadınlar,
bizim kadınlarımız
şimdi ayın altında
kağınlara ve hartuçların peşinde
harman yerine kehribar başaklı sap çeker gibi
aynı yürek ferahlığı,
aynı yorgun alışkanlık içindeydiler.
Ve on beşlik şarapnelin çeliğinde
ince boyunlu çocuklar oynuyordu.
Ve ayın altında kağınlara
yürüyordu Akşehir üstünden Afyon'a doğru."

NÂZİM HİKMET RAN
(Kuvâyi Milliye-Yedinci Bap)

CAN ERSAL

Can Ersal

Dünyanın ve Türkiye'nin ilk 8 Mart'ları

Mart ayının belki de en özel günü sekizidir. Yani kadın ve emeğin günü... Emeğin de tarih boyunca verilen yaşam mücadelesinin de en zoru hep kadınların omuzlarında olmuştur. Savaşta, depremden, çalışma hayatından, ailedeki konumundan ve daha birçok durumdan en çok etkilenendir. İşte bu nedenle tüm dünyadaki kadınlar için 8 Mart; kadınların siyasi ve sosyal bilincinin gelişmesi amacıyla farkındalık yaratmak, ekonomik ve sosyal başarılarını öne çıkarmak amacıyla hem kutlanır hem de tarih boyunca emek mücadelesinde hayatını kaybeden tüm kadınlar bu tarihte anılır.

Kadınlar Fransa'da 1789 Devrimi'ne aktif bir şekilde katılmış ve önemli roller üstlenmiştir. Bu kadınlardan biri olan Olympe de Gouges, kadınların özgürlüğünü ve siyasi haklarını savunmuştur. Meclisin çıkardığı "İnsan (Erkek) ve Yurttaş Hakları Bildirgesi"ne cevaben 1791 yılında "Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi"ni yayımlamıştır. "Kadının giyotine çıkma hakkı varsa, kürsüye çıkma hakkı da olmalıdır." sözü ile tarihe geçse de, bu sözü gerçekleşmeden giyotinle idam edilmiştir.

8 Mart 1857, ABD'de 40 bin kadın dokuma işçisinin, kadın işçilerin işten çıkarılmalarını ve düşük ücret verilmesini protesto etmek amacıyla ilk kez direndikleri ve greve gittikleri tarihtir. Kadınlar çalıştıkları fabrikayı işgal eder ve polis müdahalesiyle karşılaşırlar. Olaylar sırasında çıkan yangında 129 kadın işçi hayatını kaybeder. Daha sonra 1910 yılında Kopenhag'da, Uluslararası Kadınlar Konferansı'nda Clara Zetkin'in önerisi üzerine 8 Mart, grev esnasında çıkan yangında ölen işçi kadınların anısına "Dünya Emekçi Kadınlar Günü" ilan edilir. Zetkin, yaşamı boyunca kadınların oy hakkı ve fırsat eşitliği gibi kadın politikasına yoğunlaşmış bir isimdir.

Yıllar sonra, Çarlık Rusya'sında Petrogradlı tekstil işçisi kadınlar, eski Rus takvimiyle 23 Şubat'ta yani 8 Mart 1917'de tüm işyerlerinde birden greve çıkarlar. Grevler kent çapında büyük bir direnişe dönüşür. Tarihe, ünlü "Şubat Devrimi" olarak geçecek olan ve Rusya'daki çarlık rejimine karşı başlayacak direnişin kıvılcımıdır bu. Birinci Dünya Savaşı sırasında gerçekleşen bu ayaklanmada "Ekmek ve barış istiyoruz!" sloganı vardır. Grevin arkasından Şubat Devrimi ilerleyecek, ardından 1917 Ekim Devrimi'nin koşulları hazırlanacaktır. Bu yönüyle bir devrin kapanmasına, tarihte birçok defa olduğu gibi yine kadınlar öncülük etmiştir.

Türkiye'de kadın hareketinin geçmişi Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine

denk gelmektedir. Devletin modernleşme sürecinde kadınlar diğer ülkelerdeki feminist hareketlerden etkilenerek farklı basılı yayınlarla kadın hakları üzerine eserler vermeye başlamış, farklı örgütlenmelerle de bu hakların topluma yayılmasını sağlamaya çalışmıştır. Osmanlı Devleti'nde Batı'daki gibi feminist hareketlerin oluşumu 1908 yılında ilan edilen II. Meşruiyet ile başlamıştır. Osmanlı kadın hareketi genel olarak dergiler ve dernekler etrafında toplanır. Osmanlı Kadınları Terakkiperver Cemiyeti, Teali Nisvan Cemiyeti, Osmanlı Cemiyet-i Hayriyye-i Nisaiyye, Müdafî-i hukuk-ı Nisvan Cemiyeti bu oluşumlar arasında yer almaktadır. Osmanlı'da yayımlanan ilk kadın dergisi "Terakki Muhadderat" ise Terakki gazetesi tarafından 1869 yılında çıkarılmıştır. Bu gazetede dönemin kadın konumunu sorgulayan ve birçoğu başlıksız olan kadın mektuplarına ver verilmiştir. Dergiler, Osmanlı kadınlarının kendilerini ifade etmesini sağlamış, kurulan dernekler ise bireysel taleplerin örgütsel olarak duyurulmasını sağlamıştır.

Ülkemizde ise 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar günü ilk defa 1921 yılında kutlanmıştır. İlk kez Uluslararası Kadın Konferansı'ndan alınan kararların etkisiyle, bir kadın birimi etrafında çalışmalar yürüten Rahime Selimova ve Cemile Nuşirvanova adlı iki kız kardeşin girişimi ile dönemin siyasi yapısı gereği gizli koşullarda gerçekleştirilmiştir.

Bu iki kadın, 8 Mart 1921 günü ile ilgili anılarını şöyle dile getirmektedirler:

"1921 yılının şubat ayıydı. 1919'dan beri Moskova'da Komünist Enternasyonal ile ilişki kurulmuştu. Anadolu içlerinde birçok illerde hücreler oluşturmuştu. Şubat ayının sonlarında, Komintern Kadınlar Sektöründen Clara Zetkin'in imzası ile 8 Mart Kadınlar Bayramı'nı nasıl kutlamak gerektiğini gösteren bir talimatname almıştık. Buna göre, kapitalist ülkelerde kadınların öz insan haklarını istemeleri şiar edinilecekti. Ankara'daysa işsiz kadınların sayısı gittikçe artmaktaydı.

Yıllardan beri erlerini (kocalarını), oğullarını savaşta yitirmiş olan Türk kadınlarının yaşam koşulları çok ağırdı. İş bulmak olanaksızdı. Uzun yıllar süren savaşlardan sonra Antanta devletleri Türkiye'yi tam mahvetmek için İstanbul'u ve Anadolu'nun batı ve güney bölgelerini işgal etmişlerdi. İstiklal Mücadelesi içinde Ankara'da kurulan B.M.M. Hükümeti de, Büyük Lenin'in yardımıyla dış düşmanlara karşı savaşı sürdürüyordu. Bu sıralarda Sovyet ülkesinden gelen yardımın Karadeniz sahilinden Ankara'ya kadar getirilmesini, kucaklarında silah ve askeri malzeme taşıyan Türk kadınları gerçekleştiriyorlardı. Bu kadınlar, erleri, oğulları, kardeşleriyle birlikte düşmana karşı çıkıyorlardı. Ama bu dönemde kendilerinin hiçbir toplumsal hakları yoktu; yine de vicdanlarının sesine uyarak vatan müdafaasına katılıyorlardı. Kadınlar örgütünün Ankara'daki ilk 8 Mart Bayramı, tarihin sayfalarında şerefli bir yer tutmaktadır."

Cumhuriyet'in ilanıyla Atatürk, kadınlarımıza birçok alanda özgürlük getirmiştir. 1924 yılında Atatürk'ün meclise soktuğu 17 kadın vekil ve dünyanın birçok demokratik ülkesinden çok önce kadına seçme ve seçilme hakkı tanınan ülke sıfatına sahip olmamız bunun kanıtıdır.

8 Mart, 1975 yılında ve onu izleyen yıllarda daha yaygın ve yığinsal olarak kutlandı, kapalı mekânlardan sokaklara taşındı. "Birleşmiş Milletler Kadınlar On Yılı" programından Türkiye'nin de etkilenmesiyle, 1975 yılında "Türkiye 1975 Kadın Yılı" kongresi yapıldı. 12 Eylül Darbesi'nden sonra cunta yönetimi tarafından dört yıl süreyle herhangi bir kutlama yapılmasına izin verilmedi. Daha sonraki yıllarda ise deyim yerindeyse can pahasına verilen mücadeleler sonucunda kadınlar meydanlara taşdı ve taleplerini gür sesle bir ağızdan haykırmaya başladı.

Daha uygar ve sağlıklı bir toplum için kadınlara her zaman ihtiyaç vardır.

Kadına ve emeğe sonsuz saygıyla...

TÜRKÇE SÖZLÜ

LALE BELKİS: DAME DE OLGUNLAŞMA

HAYDAR ERGÜLEN

Seramik yapmış mıdır bilmiyorum, öğrenirim hemen de, bir süre kendi bildiklerim ya da düşündüklerimle yetineyim. Hiç mi şaşırma-yacağız artık, her şeyi hemen öğrenince bilmiş mi sayılacağız öte yandan?

Bildiğim kadarıyla aramızda iki kuşak filan var. Nereden bileceğim, şarkılarını dinlediğim, birkaç filmde karşılaştığım zamanlardan elbette. Sonra da Ayla Dikmen'i yazacağım, bir de Belkis Özeren'i, Gönül Yazar'ı da bu vesileyle anmış olacağım. Şöyle diyeceğim sözgelimi, Ayla Dikmen Ankara'ysa Lale Belkis İstanbul'dur. Yazar Ayla Kutlu'nun Ankara, Leyla Erbil'in İstanbul olması neyse.

Lale Belkis'i unutulmayan, yıllar sonra yeniden dillere düşen, klasik olmuş şarkılarıyla seviyoruz, bunu o şarkıların güzelliğine, iyiliğine borçlu oldu-

ğunu biliyoruz, ama biz onda başka bir şey daha görüyoruz, sesi, şarkıları, tavrı kadar sevdiğimiz bir şey bu.

Lale Belkis'ta bir Cumhuriyet kadını görüyoruz. Sesleri, söyleyişleri, şarkıları ve yaşam biçimleriyle benzettiğim Ajda Pekkan'ın "*Hür doğdum hür yaşarım*" deyişindeki kadın o. Kadıköylü olmalı, değilse de İstanbul'un Kadıköy kadar kadim ve asude semtlerinden birindendir. Özgürlüğü coşkuyla havalandıran tüm kadınlar gibi, pek çok şeyi birarada yapmak ve hepsini bir yaşama sığdırmak istemiştir. Lale Belkis'i seramik sanatçısı gibi düşünmem bundan.

60'lı 70'li yılların Cumhuriyetçi, Kemalist, biraz da solcu evlerinde Ruhi Su, Tülay German dinlenirken, Anadolu'nun mavi olduğu da keşfedilmiş, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun resimleri kadar renkli şiirleri okunmuş, seramik kuşlar, güvercinler, Nuri İyem kadınlarının süslediği evlerin sakinleri de resme, seramiğe merak salmışlardır. Belki de o yıllarda Cumhuriyetin kadın imgesi seramikle özdeşleşmiş, bereketli toprağın doğurganlığıyla kadının mayasındaki üretkenlik seramikte buluşmuştur.

Lale Belkis'a da yakışır, onun yaydığı aydınlığa, asude zamanlarda biçimlenmiş güngörmüşlüğüne. Belki resim de yapmıştır. İnsan özgürlüğü nerelere taşıyacağını bilemez bazen, sevinçten. Şarkılara, filmlere, toprağa, boyaya, renge ve hepsinden olma

bir ufka ki gökkuşağı bir kapıdan geçerek.

Kimi filmler, diziler, Aragon'un "*zaman sensin*" dediği sırrın, Belkis'in, Dikmen'in şarkılarını kullanarak, zamanaşımına uğramadığını gösterdiler. Şarkılarının da uzun bir ömrü oldu, şarkıları da Lale Belkis'la birlikte yaşıyor diyelim, daha çok yaşama-larını dileyerek kuşkusuz.

Herkes için öyledir sanıyorum, benim için de öyle, özel bir ses, şarkı sözlerini de kendisi yazıyor-muş, Fransızca'yı yakıştırmıştı ona, konuşuyor-muş, Moda'da oturmuş, Olgunlaşma'yı bitirmiş, öyle bir havası var, belki yıllar öncesinden katıldığı defilelerdeki fotoğrafları, giysileri kalmış aklımda, öyleyse 'milli manken' olduğunu da yazayım, üstelik ilk!

Film oyunculuğu kadar tiyatrodan da ünlü ve başka şeyler, şairliği, anılar kitabı... 'Vamp kadın' olarak ünlü Yeşilçam sinemasında, en güzel vamp kadın, en Batılı, en sarışın, en uzun. Ajda ile Semiramis Pekkan arası bir yüzü var, güzelliği iddialı. Şarkı söyleyişi de öyle, Cumhuriyetin laik kesinliği de yansımış aksanına, tabii canım, o kadar da olsun, nasıl olsa Cumhuriyet Devrimi de Fransız Devrimi'nden etkilenmemiş miydi? Seslendirme yaptığını da yazalım. Belki kendini de seslendirmiştir. Örneğin, "*Aşkına Doyum Olmaz*" derken: "*Gel desem döner mi sanki/aşkımızla dolu günler/ayrılıkla dargınlık-la/bitiyor yazık ömürler/ne kadar severse sevsin/*

neden ilk aşk gibi olamaz/bir ömür boyunca insan/ ilk aşkın tadını bulamaz". Devam ediyor: *"Sana gel diye gel diyebilsem/sana aşkımla anlatabilsem/yine maziye maziye dönsem/ senin aşkına hiç doyum olmaz".*

Cesurdur söyleyişi, oyuncudur, Olgunlaşma'yı birtirmiştir ama Dame de Sion'da iyi öğrenmiş gibi bir Fransızca aksan parlatır, hafif kusurlu, hafif 'ejnebi' olmanın ayrıcalıklı olduğunu bilir o zamanlarda, yakıştırır da. Düz saçlıların büyüyünce sınıftaki kıvrıkcık saçlı oğlan olmak istedikleri gibisinden bir kusur ya da hafif fırlak öndişinin kattığı sevimliliğinin farkındaki genç kadın gibi.

Varsa kusurlarıyla genç olmak ve kalmak, işte huzurlarınızda Laleeee Belkissssss!

Ayla Dikmen: "Yanan Mum"

Lale Belkis'a uzun ömürler dilerim, Ayla Dikmen'in aramızdan ayrıldığını biliyordum ama yıllar önce ve bu kadar erken gittiğini bilmiyordum. Belki de unuttum, 'ne vardı bu kadar da erken gidecek?' deyip biraz bozulmuş da olabilirim, niye ve neyeyse artık!

Öte yandan neden ikisinin birlikte aklıma geldiğini de bilmiyorum, bu yazıyı yazarken de evvelden de, yüzlerini karıştırmam ama şarkılarını karıştırdığım olmuştur, sarışınlık da karışıklık yaratmak için esmerlik kadar koyu ve kuvvetli bir sebep sayılmaz bence! Yoksa esmerlik 'gizli sarışınlık' mıdır?

46 yaşındaymış daha, 1990'da dünyaya veda ettiğinde! Bir sevgilisi varmış, Enis Berki, şimdi onunla kavuşmuş hem de sonsuza kadar... Böyle yazıyor internette, onu tanıyor muyum diye baktım, Ayla Dikmen'le fotoğraflarını görmüşüm, sevgilisiymiş, Alsancaklı, zengin, sevilen, üstü açık arabaları olan, renkli giyinen, evinin tüm odalarını Dikmen'in portreleriyle kaplamış, 22 senelik beraberlik az değil çünkü sonraki eşi de evin mi diyeyim Enis Berki'nin mi bu hâlini anlayışla karşılamış. Metin Erksan'ın *Sevmek Zamanı* filmi gelir bu durumda herkesin aklına, benim de o geldi. "Onunla aldığımız mobilyaları ve perdeleri o gittikten sonra da değiştirmedim" demiş bir de, Ayla Dikmen'den 20 yıl sonra o da gitmiş. Mezarı da onun yanındaymış...

Yazmasam mı bunları diye düşündüm, sonra 46 yıllık kısacık yaşamının 22 yılını böyle bir adamla, belki de yaşamının en renkli yılları olarak yaşayan Ayla Dikmen yazısında anmamak olmazdı dedim. Ceketinin ve fularının rengini de o gün kullanacağı üstü açık antika otomobilin rengiyle uyumlu seçen böyle renkli bir adamı da, fotoğraflarından da belli, biraz da 60'lı 70'li yılların Fransız komedi oyuncularına benzeyen bir sevimliliği var, yazmamak olmazdı. Bir kez de benim yazımda buluşsalar ne olurdu, iyi olurdu diye de düşündüm.

Ankaralı değil Ege'li Ayla Dikmen. Lale Belkis gibi sanatın hemen her dalında boy göstermemiş, erkenden başlamış müziğe, iyi orkestralar, Türkiye ve Balkanlar'da müzik ödülleri, dinlenen, sevilen şarkılar, sonra sesini anı olarak bırakarak apansız... Anıların sesi de sayılır, sesinde anılar var da denilebilir, öyle bir ses, hatıralı. İz bırakmış ve bırakan.

Bende de çok şarkısı var, adlarını bildiklerim bilmediklerim, dinlemeye başlar başlamaz, 'severmişim meğer!' dediğim şarkılar. Söylemem gerek,

Lale Belkis'ı da Ayla Dikmen'i de zamanında öyle pek bayılarak dinlemezdim, dinlemezdik, kimi şarkıları, birkaç dizesi zaman zaman kulağımıza çalınır, dilimize dolandır, sonra da uçup giderdi. Onlarla aynı dönemde söyleyen devrimci, protest, muhalif şarkıcıları dinliyorduk, başka müziklerle beraber, onların da adları belleğimizde birer hoşluk olarak duruyordu. Daha sonraki dönemden Yeliz de öyleydi örneğin, bir-iki şarkısı gençliğimizin halet-i ruhiyesine iyi geliyordu, yoksa iyi gidiyordu mu demeliyim, onu yineleyip duruyorduk, aklıma gelirse yazarım buraya da örnek olarak. Hatırladım, *"Olmaz böyle şey/yoksa rüya mı/tam mutlu oldum derken/yıktın bütün dünyam!"* Bizim asıl şarkıcılarımız başkaydı, Cem Karaca, Erkin Koray, Barış Manço, Fikret Kızılok, Selda, sonraları Bülent Ortaçgil, böyle sürüp gider...sınız!

Türkülerle başlamış, 'aranjman'lar söylemiş, sonra da Murat Meriç'in saptamasıyla geç dönem Anadolu Pop olarak nitelenebilecek şarkılar: "Alyanaklım", "Çoban Pınarı". Ondan "Zehir gibi aşkımla var"ı dinleyen kim unutulabilir ya da "Onu bunu bilmem kararlıyım" demeyi, kaç kez demişizdir, bize de kaç kez söylenmiştir!

Elbette Çağan Irmak'ın *İssız Adam* filminde bir kadirbilirlikle de ağırladığı "Anlamazdın"la özdeşleşti Ayla Dikmen en çok. Gençken sahiden de "Anlamazdın" dediği gibi anlamadan, dinleyip geçtiğimiz şarkıyı kaç kuşak sonra, çocuğumuz yaşındakilerle birlikte anlayıp, üstelik ağlayacakmışız da! Anlamadığımıza mı, geçen yıllara mı, şarkıcının vakitsiz ölümüne mi, belki de hepsine ve şarkının hatırlattığı daha bilmediğimiz şeylere... Şarkılar ve şiirler öyle değil midir, bildiklerimizden, yaşadıklarımızdan çok, bilmediklerimiz, yaşamadıklarımız için hüznolendirmezler mi bizi?

Terbiyeli bir ses, kibar, düzgün, iniş çıkışları yok, söylediklerine fazladan bir şey katmak için çabalamayan, zaten yeterince anlattığını düşünen bir duyguya alıştırmış sesini de, öyle dinletiyor kendini, sese, söze ve müziğe aynı anda kulak veriyor, dikkat kesiyoruz. O sesin kadını esmer midir sarışın mıdır, gülüşlü müdür gamzeli midir, aklımıza bile getirmiyoruz. İyi, güzel, anlayışlı olduğunu anlıyoruz sesinden, bu da bize yetiyor ziyadesiyle: *"Anlamazdın anlamazdın/kadere de inanmazdın/hani sen acı veren/kalpsizlerden olamazdın".*

En bilinen şarkısı "Anlamazdın" oldu, fakat onu vaktiyle dinlemiş ya da sesine rastlamış olanların, en azından şimdi 60 yaşın üstünde olanların Ayla Dikmen'le hatırlayacağı şarkı, Şevket Rado'nun şiirinden bestelenen "Yanan Mum"dur. Benim de tabii. Sesi de sözleri de siyahbeyazdır, öyle duyumsatır: *"Son saatim çok erken/çalsın istemiyorum/beni dostlar yaşarken/alsın istemiyorum/.../Ölümümde sonumda/yalnızlığım ruhumda/gözlerim yanan mumda/kalsın istemiyorum".*

Belkis Özener: Sahibinin Sesi

Onun o olduğunu bilmeden sesini sevdiğimiz Belkis Özener ey! O değil yalnızca, onlar da senmişsin meğer! Künyelere meraklıyım, kitapların, dergilerin, gazetelerin yönetmenleri, editörleri, yazarları, dizgicileri, düzelmenleri, sayfa tasarımları, kapakları, büroları, hatta basımyerlerine dek bakarım. Sait Maden'i, Derman Över'i, Reyhan Koç-

yiğit'i, Suat Aksu'yu, Hüsnü Abbas'ı, vb. unutmam.

Filmleri de jeneriğini izlemeden bırakmam, en sonunda 'copyright' ve yılı çıkıncaya dek bakarım. Fakat çooooook uzun zamandır Yeşilçam filmi izlemediğim için, daha doğrusu Yeşilçam sineması da artık kalmadığı için aklımda çok az isim var. Onları da burada yalan yanlış söylemek istemem, adlarına, sanatlarına, emeklerine ayıp ve yazık olur. Müzik Metin Bükey, Kriton İlyadis, görüntü yönetmeni, Gani Turanlı da...

Müziklere de bakardım seslendirenlere de, lakin Yeşilçam şarkılarını onun seslendirdiğini unutmuşum. Neyse vefalı birileri çıktı da, hanım hanımcık daktilo kız izlenimi veren, Ziya Osman Saba'nın şiirlerinden çıkmış ve adeta *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*'nde vesikalık çekimi için mahcup gözlerle bakan Belkis Özener'i hatırlattı. Vallahi biz de o günden beri mesud olduk, zira o güzel şarkıların işveli, içli, çapkın, masum, oyuncu, bin kılıkta sesi olan Belkis hanımı bulduk!

Üç kızkardeşin sonuncusu, iki abladan biri Gönül! Hangi Gönül diyorsanız, unutulacak gibi olmayan Gönül diyelim, Yazar! Ben bu yazıyı 66 yaşımda yazıyorum, demek ki 60 yıldır bildiğim bir Gönül Yazar var benim de! Lakabını unutmuşum, baktım 'Taş Bebek'miş, Gül annemden de iki yaş büyük, ona da, anneme de, Belkis Özener'e de uzun ömürler dilerim.

İki kızkardeş: İki farklı kişilik ve müzik anlayışı. Ablası Gönül sınavlarını kazandığı Radyoya, Belkis çeşitli hocalar ve sanatçılardan müzik eğitimi almaya. Sonra da gazinolara, sahneler ve 1967'de *Sinekli Bakkal* filminde Türkan Şoray'ın yerine şarkı söylemeye.

Türkan Şoray yerine 100, Hülya Koçyiğit, Fatma Girik, Filiz Akın yerineyse 200'den fazla filmde şarkı söylemiş! Biliyorduk o şekerli konuşmaları seslendirme sanatçılarının yaptıklarını, şarkılarını da onların söylemediğini biliyorduk ama hepsini aynı kişinin söylediğini ve onun da Belkis Özener olduğunu bil-mi-yor-duk!

İlk şarkılarını 14 yaşında okuduğunu da, 15 yaşında plak doldurduğunu da!

Gönül Yazar Türk Sanat Müziği şarkıcısı olarak başlayıp sonra her türden şarkı söylemiştir, Belkis Özener de öyle. Bir tavernada, kimseyi takmayan Fosforlu Cevriye'nin yerine *"Karakolda ayna var/kız kolunda damga var"* derken de, *"Sevemedim kara gözlüm seni boyunca/hep kışkırdım seni elden ömür boyunca"* diye adeta dua edercesine söylerken de, gönül sayfasını kapatmak için söylediği *"geçse de gençlik çağım/boş kalsa da kucağım/sözümü tutacağım/adını anmayacağım"* diye sitem bildirirken de... Başkalarının sesleri olsa da o sahibinin sesidir! Yeşilçam sinemasının sonraki dönemlerinde afişlerinden oyuncularına iç gıcıklayıcı olarak sunulan kimi filmlerin şarkılarını da söylemiştir. *"Çık çiki çak çak çiki çak çak/cıvcıv çıkacak kuş çıkacak/ördek çıkacak kaz çıkacak/erkek çıkacak kız çıkacak..."*

Nostaljinin günün yerini aldığı 1990'lı yıllarda çıktığı televizyon programlarında da şarkılarını o filmlerdeki genç kız sesiyle söyleyince hakkı olan niteleme de yapılmıştır, hayli gecikmiş olmakla birlikte Belkis Özener 'sahibinin sesi' olarak tescillenmiştir.

BARIŞ İNCE

Çorbada tuzunuz olsun!

Bir çorbadan daha fazlası sloganını kullanan “Çorba Dayanışması”, genç okurlarına dayanışma ile ayakta kalma çabasını anlatan güçlü bir roman.

6 Şubat depreminden beri iyi değiliz. İyi olacağımızı da, iyi olmamıza gerek olduğunu da düşünmüyorum; hiçbir şeyin “iyileştirici gücü” olduğuna inanmıyorum. Sadece yapmamız gereken şeyler var ve bunlar bizi hayata bağlayabilir. Dün yapmadıklarımızdan ya da eksik yaptıklarımızdan ders alıp davranışlarımızı değiştirmek, bugün yapmamız gerekenleri yapmak ve gelecekte yapacaklarımızı planlamak...

Depremden bu yana pek çok “uzman” bölge dışındaki çocukların haber izlememesi, olan biteni bilmemesi, duymaması görmemesi gerektiğini salık verdi. Bir ülkede 50 bine yakın insan hayatını kaybediyor, kalanlar çocuklarıyla başka şehirlere göçüyor ve ülkenin diğer tarafındaki çocukların bu olup bitenden haberi olmuyor! Burada esas mesele gerçeği gizlemek olmamalı, gerçeğin nasıl/ne kadar bildirildiği ve o gerçeğe dair ne yapıldığı olmalı. Bir çocuk, acının üstesinden gelmenin ancak insani sorumlulukları yerine getirerek mümkün olabileceğini bilmeli.

Bu düşünceler içindeyken tesadüfen önüme Ben Davis’in “Çorba Dayanışması” adlı kitabının “son okuma” işi geldi. Mert Doğruer’in duru bir dille Türkçeleştirdiği, Yağmur Yavaş Aydın’ın titizlikle editörlüğünü yaptığı, TUDEM etiketiyle raflarda yerini alan kitabın düzeltmenliğinde bana pek iş düştüğünü söyleyemem. Böyle olunca da kitaba kendimi daha fazla kaptırma fırsatı buldum diyebilirim.

Aslında hikâye, 13 yaşındaki Jordan’ın kanser

tedavisi gördükten sonra, ailesiyle birlikte yeni bir mahalleye taşınmasıyla başlıyor. Jordan ve “Instagram fenomeni” olmaya çabalayan ablası, bu “sıkıcı” ortama alışmaya çalışırken, komik durumlara da düşüyorlar. Yazar Ben Davis, her zamanki mizahi üslubunu kitap boyunca konuştururken, nice çocuk yazarının aklına gelmeyen, basit ama yaratıcı bir kurguyu da buluyor: Kanser tedavisi gören Jordan, annesinin okula giderken beslenme çantasına koyduğu sağlıklı ama hamburger sever çocuklara lezzetsiz gelen çorbaları bir evsize veriyor. Bu eylem her gün tekrarlanıyor ve sosyal medya fenomeni olmaya çabalarırken ‘sosyal aktivist’e dönüşen ablası Abby’nin radarına giriyor. Sosyal medyada video yayıldıkça tüm ülkelerde çocuklar bu dayanışmayı uygulamaya başlıyor. Tabii iş büyüdükçe karşı çıkan da çok oluyor, çocuk aklıyla bunları aşmaya çalışan Jordan ve ablasının başına nice komik macera geliyor.

Hikâye dediğimiz şey; kahramanın başına bir şeyler getirme, mümkünse çorap örme hadisesidir. Bu çorap basit iki düğümle de örülebilir, daha çetrefilli şekilde de... Nice çocuk yazarı bu örgüyü önemsemeden klasik temaları didaktik bir biçimde okura sunmayı deniyor: “Aslan kardeş, kaplumbağa kardeşe yardım etti ve ikisi de çok mutlu oldu.” Bu yapı bu şekilde yazıldığında klişenin ötesine geçmez, aynı yapı yardım öncesinde, esnasında ve sonrasında olan bitenle zenginleşir. Tüm bunlar okuru kimi zaman hüzünlendirirken kimi zaman güldüren olayları peşi sıra getirir.

“Çorba Dayanışması”nda, kemoterapi gören çocukların aynı odada oynadıkları küçük oyunlar, kurdukları arkadaşlıklar, dışarıdaki çocuklarla olan iletişimlerdeki bazı zaruri

eksikler, dışlanmalar, kitabın hüzün tarafında duruyor. Kitabı bir o kadar da gerçekçi kılıyor. Jordan, bu zorlu tedavi sürecinde tanıştığı Rio adlı kız arkadaşıyla “küçük iyilikler yapma” oyunu oynayarak, kemoterapi sürecinde kafasını boşaltmayı başarıyor. Bu küçük iyilikleri sonrasında da bir ödev hâline getiriyor ve işte bir tesadüfle başlayan “Çorba Dayanışması” da bu ödevin yapılmasına vesile oluyor.

Ben Davis, bir çorbayla başlayan ve yayılan evsizlere yemek yardımı ağını gerçek bir olaydan esinlenerek kaleme almış. Bu ağ yayılırken; kampanyayı engellemek isteyen, evsizlerle insanların buluşmasını kendilerine tehdit gören, sosyal adalet talebine dönüşmesinden korkan, basını kendisine alet eden nice kişi de ortaya çıkıyor tabii. Neyse ki halk, bu iyi niyetli çocukları sahipsiz bırakmıyor. Ne kadar tanıdık değil mi? (Abby’nin evsizlere yardım etmeyen market zincirlerinin önünde kendini zincirleyip bunu sosyal medyada duyurarak sonuç aldığı sahnelerdeki komik anlar, bu zor günlerde biraz da olsa çocukların yüzünü güldürecek diye umuyorum). Ancak zorluklar bitmiyor ve dayanışma mekânı, polis zoruyla boşaltılmak isteniyor. Tam da burada, hiç umulmadık birisi devreye giriyor ki Abby’nin sosyal medya diliyle söylersem, “daha fazla spoiler vermeyeyim.”

Bir çorbadan daha fazlası sloganını kullanan “Çorba Dayanışması”, genç okurlarına dayanışma ile ayakta kalma çabasını anlatan güçlü bir roman. Her şeyin bir anda değişmeyeceğini, acıların yok olmayacağını ve kimsenin hızla iyileşmeyeceğini bile bile, sadece “çorbada tuzum olsun yeter” diyenlere... İnsan kalmak istiyorsak, o çorba kaynayacak arkadaşlar!

NAZİM ALPMAN

Türkiye, 6 Şubat 2023 Pazartesi günü 7.7 ve ardından 7.6'lık depremlerle sarsıldı. 11 şehir yaşanamaz hâle geldi. Bu şehirlerde yaşayan 1 milyon 700 bini mülteci olmak üzere 15 milyon 800 bin insanın hayatı ters döndü. Resmî olarak 50 bin insan hayatını kaybetti. Depreme karşı o kadar hazırlıksızdık ki, depremin öldüremedikleri enkaz altında soğuktan donarak öldüler!

Ölenlerin kaçı kadın ve çocuk, kaçı erkek bilinmezlik içinde kayboldular. Hayatta kalanlar içinde kadınların başa çıkmak zorunda kaldıkları sorunlar, felaketin öteki yüzünü gösterdi.

Cinsiyet eşitliğinin daha doğrusu eşitsizliğinin, böylesi büyük doğal afetlerde kadınları erkeklere oranla 14 kat daha fazla mağdur ettiğini Birleşmiş Milletler'in 2022 yılında yayımladığı rapor açıkça ortaya koyuyordu. Cinsiyet eşitsizliğinin fazla olduğu ülkelerde bu farklar daha net ortaya çıkıyordu. Örneğin doğal afetler sonucu yaşadığı yerleri tek etmek zorunda kalanların yüzde 80'ini kadınlar ve çocuklar oluşturuyordu.

1980 ile 2009 yılları arasında dünyada meydana gelen 4 bin 93 sel felaketinde gelişmiş ülkelerde daha fazla erkek hayatını kaybederken geri kalmış ülkelerde kadın ölümleri daha çoktu. En sivri örnek İsviçre'den: 1944-2015 yılları arasında meydana gelen doğal afetlerde ölenlerin yüzde 75'i erkeklerdi. Bunun tam karşısında yer alan 1991'deki örnek de Bangladeş'te 1991'deki kasırgada ölen kadınlar, erkeklerin 5 katına ulaşmıştı. Bir başka örnek yine aynı coğrafyadan. 2004 yılında Hint Okyanusu'ndaki deprem ve tsunamide ölen 230 bin kişinin yüzde 70'i kadınlardı!

Türkiye kâğıt üzerinde söz konusu ülkelerden daha "iyi" durumda kabul ediliyor. Ancak 6 Şubat depremleri sonuçları itibarıyla kadınlar açısından farklı olamadı.

Depremden sağ olarak kurtulan kadınların yaşamak zorunda kaldıkları, dünyanın kadersiz ülkelerinden çok farklı değildi.

Afet Psikososyal Destek Platformu (APDEP) kurucusu Dr. Mahir Yeşildal, deprem sonrası Hatay'da çalışmıştı. İlk tespitlerini özetlerken "duygusal kayıp, özgüven kaybı, çaresizlik, öfke, yetersizlik, suçluluk, yalnızlık" dedikten sonra ekliyordu:

"En çok da kadınlar etkilenmişti!"

Ataerkil toplumsal yapılarda erkekler çalışıp evin geçimini temin ederler. Depremde bu erkeklerin çalışacak bir işleri kalmadığından eve ekmek götürmek vazifeleri de yoktu. Kadınların anne, eş, evlat gibi vasıflarından "istifa

etmeleri" mümkün değildi.

Adana'da afetzede Nurcan Sayılır 76 yaşındaki yatalak hasta olan annesiyle sağ olarak kurtulmuştu. Baş etmek zorunda kaldığı sorunları sıralarken "En çok seyyar tuvalete ihtiyacımız var. Erkeklerle aynı tuvaletleri kullanıyoruz." diyordu.

Gaziantep'te Emel Özkırsız, biri 3 diğeri 5 yaşındaki iki çocuğuyla deprem sonrası yaşadığı çaresizliği İngiliz yayın kuruluşu BBC'ye şöyle anlatıyor:

"Her yer çok pis. Yıkayamıyorum. Çocuklarımı yıkayamıyorum. Hijyenik pedimi değiştirecek yer bulamıyorum!"

Deprem sonrası yaşananlar, yakın gelecekte yaşanacakların "küçük" bir bölümü... Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) 17 Şubat 2023'te yayımladığı raporda "Depremlerden etkilenen 15 milyon kişi arasında 224 binden fazla hamile

kadın var. Bu kadınlardan 24 bini bir ay içinde doğum yapacak." diyordu.

Action Aid adlı yardım kuruluşu temsilcisi Sabine Abiaad "Kadınlar afetler sonrasında cinsel şiddet ve tehdide açık hâldeler. Bu durum 2015 Nepal Depremi'nde yaşandı. Kadınların ayrı tuvaletlerinin olmaması, yıkanma yerleri kadınlar ve kız çocukları bakımından güvensiz alanlar oluşturuyor." diyor.

Gaziantep'te depremzede bir kadın "Hem kendi güvenliğimden hem de çocuklarımın güvenliğimden kaygılıyım." diyor:

"Çadırın fermuarı her açıldığında birinin gireceğinden korkuyorum. Çocuklarımı korumak için geceleri uyumuyorum!"

Buraya kadar yazdıklarımız deprem bölgesinde yaşananların elbette çok küçük bir bölümü... Ama açık olarak görülebiliyor:

Deprem kadınların üzerine yıkıldı!

DEPREM KADINLARIN ÜZERİNE YIKILDI!...

KADIN EMEK ÖYKÜ DESTAN

Yıllardır öyküler yazıyorum, neredeyse

hepsinde kadınlar ana karakter oluyor. Bazen aykırı, sıradışı bazen kendim kadar gerçeğe yakın kadınlar. Bu

memlekette başımıza onca şey geldi, yine de her teslim tarihine yetiştirdim bir öykü, hayal ettim, feyz aldım, kurguladım, uyarladım, yazdım. Ama gün geldi, dünyamızın eksenini kaydı. Toprak yerinden kaydı.

Bu sefer hikayeleri kadınlar yazdı. Bana yalnızca derleyip aktarmak kaldı.

Adana'ya inmiştim. Bir araçla arkadaşlar alacak, deprem koordinasyon merkezlerine gidecektik.

Havaalanı dışında bir bankta bekliyordum. Yanımdaki bankta bir kadın-bir erkek ve üç çocuk var.

Önlerinde ağzı bağlanmış büyük boy siyah çöp poşetleri, içleri belli ki giysi dolu.

Çocuklar küçük, gülüp oynuyorlar. Babaları da eşlik ediyor onlara, rengi atmış bir oyuncak tavşanı atıp tutuyor küçük kıza, oğlanı uçak yapan ablasına iniş komutları veriyor.

İster istemez bir gülümseme yayıldı suratıma. Kadının ayağındaki çorap üzeri giyilmiş terlikleri görene kadar. Ayakkabısı yoktu. Çocuklar "Anne haydii" diye oyuna katmaya çalışınca birden hıçkırarak ağlamaya başladı. Küçük olan, sarıldı annesine, "Üzülme anne, konteyner bulacağız bize." 9-10 yaşlarındaki en büyükleri ablalık yapıyordu. "Emeklerine yarıyor annem, çiçekleri gitti, ağacı gitti, mutfağı gitti. Ağlama annem, yeniden çiçek bulur ekeriz sana."

Emeğine yanmak: kadınların hayatının özeti. Kolay mıydı sırtına giydirilen bir evi yuva yapma vazifesini layıkıyla yerine getirip çöküşünü izlemek?

Evdeki görünmeyen emek, eşit işte eşit ücrete kavuşamayan emek, eşit yetenek ve tecrübeye eşit işe kavuşamayan emek, çocuk dünyaya geldiğinde ücretsiz kreş bulunmadığından istihdamdan düşmek zorunda bırakılan emek, çaresizliğe dayalı kayıt dışı emek, elalem ne der kriterince sürekli sınırları zorlanan emek, erkeklerde geçerli bir kriter olmadığı halde kadın için titri-kıdemi hak etmek adına mükemmelliği aranan emek, özel hayat sınavına tutulan emek, biteviye kendini ispata zorlanan emek...

Deprem bölgesinde, arama kurtarma sertifikalı bir kadın arkadaşım anlatıyor. "Bir genç

kadın geldi ekibe, görsen sarı saçlar, yeşil gözler, bembeyaz bir cilt, nasıl güzel, akça pakça. O "Arama-kurtarma sertifikam var." dedikçe sürekli ortalığı düzenleme, çay demleme gibi işler veriyorlardı kadına. Üçüncü gün benim ekibe aldım, hilti görevi verdim, gözleri parladı. Tam 8 saat hilti kullandı, hiç teklemeyen. Güzelliğinin ancak çay demlemeye yeteceğini düşünen o erkeklerin hiçbiri o kadar uzun dayanamamıştı o işe."

Kadının emeğinin değeri fiziksel özelliklerinden hariç tutulamadı bu dünyada. Başarı, güzel-sen o güzellik sayesinde, güzel değilsen başka çaren kalmadığından kendini işe verdin diye sanırlar. Kimse ihtimal vermez gerçekten zeki, çalışkan, azimli, yetenekli, güçlü ve sorumluluk sahibi olduğumuza.

Deprem anında ne mülki amirler açık havada, açık kameraya rağmen koşarak kaçarken, kadın hemşireler prematüre bebeklerin kuvvüzüne koşuyordu, meslek etiği ve sorumluluk sebebiyle. Bir arama kurtarma gönüllüsü kadın, kendisini uzaklaştırmaya çalışan adama haykırıyordu "Burada boy gösterirler anca, başka bildikleri yok. O enkazlarda neredeydiniz, biz o enkazlardan yüzden fazla ceset çıkardık, o zaman neredeydin, başkanmış..." Genelde malum, erkektir başkanlar...

Bütün süreçte; arama kurtarma sürecinin nasıl işlemediğini açıkça anlatan, uyuyun komutu almayı kendine yediremeyen, enkaza girdiğinde gördüğü korkunç görüntü yüzünden metanetini koruyamadığı için lojistik ve organizasyon gibi geri işlerde devam etmek üzere arama kurtarma ekip liderliğinden istifa ettiğini açıklayan da bir kadındı. Gelen tek istifa bu oldu ve en ahlaklısı, en etiği idi.

Madencilerin açtığı dar alandan enkaza sürünüp depremezdeye molozlar içinde hijyeni sağlayıp tatlı dille damar yolu açan hemşireler, ilkyardım uzmanlarının çoğu kadındı. Bir kısım medyanın "Burada her şey kontrol altında" diye aktardığı habere dalıp gerçekleri haykıran kadındı.

Kim bilir kaç yazı yazıldı kadın emeğinin bula-madığı karşılık üzerine. Kaç tanesi, gözleri yaşlı bir kadının "Bir dolap için 17 sene para biriktirdim, bekledim, dolabı kurdum, deprem oldu. Ne

diyeyim şimdi, canım sağ ama dolabı çıkaracağım içeriden, onu bekliyorum." deyişi kadar açık ifade edebildi? 17 yıl beklenen dolabın bedelini masaya bahşiş diye bırakan patronlar da duysun dilerim o sesi.

Bölgede muhafazakar insanlar var. Kadınlar ömrünü ayıp telkini ile geçirmiş. Kadınlığa dair her şey ayıp kılınmış, dilleri susturulmuş. Kadınların suçu değil, toplumun ayıbı asıl. Yargılama-dan, ihtiyaçlar kulaklarına rahat fısıldansın diye şehirlerden kalktı bölgeye gitti mor önlüklü kadınlar. Kadın sağlığı birimi kurdular, hijyenik ped dağıttılar. Bir çadır, bir ateş, bir lokma ekmeğe indirgenen temel ihtiyaçlara cımbızı bile eklediler. Her şeyini kaybetmiş bir insanın özsaygısını korumasına yardımcı olmak için.

Tarak, toka, cımbız, jilet ve temiz iç çamaşırı. Ancak kadın bilir kadının insani ihtiyaçlarını.

O gönüllüler; işinden aldığı yıllık izni deprem gönüllüsü olarak susuz, tuvaletsiz ve yıkana-madan geçirmeye harcayanlar, okulu uzaktan eğitime geçip yurttan çıkarılınca atlayıp bölgeye gidenler, enkazdan çıkıp göreve koşanlar, diploması tozlanırken başvurduğu işlerden yanıt alamayanlar, o gönüllülerin çoğu kadın hareketini ayakta tutanlar, kadın emeğinin günü 8 Mart'larda sokakları, alanları örgütleyenler, 25 Kasımlarda şiddete karşı dururken şiddete maruz kalanlar. Gönüllülerin dayanışma çadırlarını kaldırmaya geldiklerinde, onca gündür kardeş oldukları, el uzattıkları kadınlar vardı bu sefer kolluğun önünde, kadınların emeğinin arkasında. Dilleri susmadı, adımları geri basmadı. "20 gündür yoktunuz, şimdi mi geldiniz, aklınıza ilk bize yardım getireni buradan sürmek mi geldi?"

Depremi üzerinden bir ay geçti, hala ihtiyaç listeleri geziyor elden ele. Hala dayanışma ile dönüyor geceler güne.

Şimdi o derme çatma çadırlarda, bir yandan ihtiyaç sırasında, bir yandan o iptidai alanı temiz tutup hastalıktan kaçınmaya çalışan, çocuklar donmasın, ateş çadırı yakmasın, kimse aç yatmasın diye uğraşan, acından yanaklarının içini ısıtıp dışından evladına ninniler okuyan, çocukları sağaltmaya çalışan, yine işin çoğu yükünü sırt-lanan kadınlar var, kimsenin ayırdına varmadığı emeklerinin fazlasıyla farkındalar. Kendilerine uzanan gönüllü ellerine sallanan parmakların önünde cesaret kuşanan, bize acımayın, hakkımızı verin, sözümüzü kesmeyin, fkrimize yasak koymayın, beni bana anlatmayın, ne yaşadığımı ben biliyorum diyen kadınlar var.

Bunca yıldır bıkmadan her 8 Mart'ta kadınların emek mücadelesini anlattık binlerce koldan. Newyorklu tekstil işçisi kadınlardan sufrajette tarihi anlattık. Ev işçileri dayanışma sendikası kurdu, grev yasaklandığı dönemde bile kadın işçilerin direnişi göz doldurdu. Kadınlar pandemi-de hor görülen emeklerinin hesabını soruyordu. Türkiye'de emeğin mücadelesinde kadınlar bay-rağı açmış en önde yürüyordu. Sokaklar herkese yasaktı, bir tek kadınlar alanları zorluyordu.

Bu sene 8 Mart'a ayağımızın altından zemin kaymış halde giriyoruz. Geçmiş senelere göre; çifte su verilmiş çelik gibi irademiz, öfkemiz, kararlılığımız, inadımız, kavgamız.

Öyküler yine yazılır da dergilere, gerçek hayatta kadınların yazdığı direnişin adı destan diye geçer tarih kitaplarında.

Bu sayıya bir destanın notunu düşmüş olayım böylece.

AYŞEN ŞAHİN

Meryem'in Çiçekleri

AYLİN ÜNAL

Güneşin sisli perdelerden, buğulu camlardan uzak durduğu ve en sıcak, en saf hâliyle günü aydıdı bahçelerden biri. Meryem'in evi ve onun çiçekleri. Bazıları kırmızı, bazıları mavi. Her birinin kıvrıkcık yaprakları var, az nemli toprakları. Her biri çocukları gibi, isimleri ayrı ayrı. Bahçenin kenarlarında, evin dış köşelerinde, pencerelerin önünde; kuru dallara asılmış eski saksılarda, kurumuş ağaç kovuklarında birkaçı.

En şifalı olanlar, en yukarıda. Göze şenlik olanlar bahçenin ortasında, ışıklar saçan bir renk bayramı. Meryem en çok ağaç kovuklarına gizlediği ve herkesten sakındıklarını seviyor. Onlara birden fazla isim ve anaç bir sevgi veriyor. Ancak diğerlerine de küsmüş sayılmaz. Her biriyle

konuşuyor, kıvrıkcık yapraklarını okşuyor. Bazen de büyük, küçük ve ortanca kardeşler olarak ayırıyor.

"Uyandın mı sarı ışık?" diye seslenerek yapay gölün etrafına diktiği ve yeni patlamış sarı gülün yanına gidiyor. Nafile bir çabıyla kokusunu almak için derin bir nefes çekiyor içine. Ellerini toprağına sürüyor. Kendiyle beraber geri kalan herkesi de kaldırıyor. Uyuyakaldıysa eğer, eve doğru uzanan yokuşun etrafına dizilen papatyalar, biraz bağılıyor. Onlara da sesleniyor, "Günaydın çiçeklerim!"

Sol kanadındaki ufak yarayla Meryem'e doğru yaklaşıyor küçük ispinozun biri. İlk durağı da, etraftaki ciyaklayan her canlının şifası olan topraklı elleri ve meşhur çiçekleri. Her daim yukarı bakan ince kaşları buruk bir hisle yaklaşıyor Meryem'in. Yaralı kuşa daha yakından bakıyor hüznle dolmak üzere olan gözleri. Yeşil yapraklar ve mavi saksılarla koruduğu birkaç çiçeği indiriyor yukarıdan. En iyi bildiği şeyi yapıyor. İyileştiriyor ona gelen her acıyı birer yaprak kopararak özenle

büyüttüğü canlardan. İspinoz havalanıyor, yalnızca bir gece uyku çektiği kovuktan. O da karışıyor seslere. Her biri sevinçle ciyaklıyor, acı içinde olsa bile. Çünkü Meryem, kapıları sonuna kadar açıyor.

Günler geçiyor. Çiçeklerin rengi de sayısı da artıyor günden güne. Bir avcı geliyor yakındaki ormana. Meryem de saksıları ayırıp parçalara, avlanan her canın imdadına koşuyor. Kendi hâlinde, güzellekle, iyilikle yaşayan birçok kadın gibi avcının avı oluyor.

Hâlbuki çiçekleri yetiştiren, onlara hayat veren ve verdiği hayatlarla da diğerlerini iyileştiren kadın olmaktan; toprağına feda olup, ömrünü kurumuş ağaçların kovuklarında yeşerten o kadın olmaktan gurur duyuyor. Günün sonunda ise kendisinin yokluğunda kuruyan çiçeklerden biri olarak anılıyor.

"Yine de kovuklara gizlediğin her saksı, hâlâ sarıyor yaralı kanatları." derken küçük ispinoz, papatyalı yokuşu çıkıyor ve umutla bekliyor Meryem'i.

Ve Orhan ve Oktay ve Melih Bir de Şinasi

Hiçbir kanıt, kitap, fotoğraf, anı, tanıklık olmasa, yalnızca bir şiir bile onların arkadaşlığını gösterir, hissettirir, dahası unutulmaz kılar. Var elbette dünya şiirinde, edebiyatında, sanatında benzer örnekler. İspanya'dan Lorca, Bunuel, Dali, Picasso gibi dünyaca ünlü adların gençlikleri, dillere destan arkadaşlıkları en başta.

Bir şiir, hatta bir dize, ama fotoğrafa da haksızlık etmemeli. Çoğu yerde o fotoğraf da, Yaşar Kemal'in demesiyle "duvarın dibinde resmim aldılar/ak kağıt üstünde tanıyın beni" isteğiyle çıkar karşımıza. O fotoğraf Ankara Zafer Parkı'nda çekilmiştir, meşhur 'Garip' pozu olarak geçer kitaplarda, şiirleri gibi güneşlidir. Fotoğrafta bir tek güneş görülmez ama görünen görünmeyen her şeye sızmıştır güneş. Bir yaz nasıl sızarsa diğer mevsimlere. Böyle bir güneş görülmemiştir! Arkadaşlığın güneşini saymazsak! Ya da arkadaşlığın güneşi arkadaşlığa sayılır!

Sol başta Orhan Veli fotoğrafın tek şapkasızdır, en gençleri de o gibidir. Yanında Şinasi Baray başında beresi, ağır dolusu gülmesiyle. Orhan Veli ve Oktay Rifat'ın Ankara Erkek Lisesi'nden sınıf arkadaşı, birlikte çıkardıkları *Sesimiz* dergisinin başlığını çizmiş, o dergide şiirler yayımlamış, dekorasyon işleriyle uğraşmış, oyunlara dekor yapmış, pek çok yazar ve şairin müdavimi olduğu Ankara Anafartalar'daki, şimdi nedense çok ünlü bir yermiş izlenimi veren, belki de öyleydi, Üç Nal Lokantası'nı açmış ve Melih Cevdet Anday'ın bu fotoğraf için yazdığı şiirdeki, "Dört kişi parkta çektiğimiz/Ben, Orhan, Oktay bir de Şinasi" dizesindeki "bir de Şinasi" bölümüne hep alınmış, Anday da sonraları ne zaman kitap imzalasın hep bunu yazarmış, "bir de Şinasi'ye..." gel de içerleme!

Oktay Rifat'ta en belirgin olan Borsalino şapkası ve fotoğrafı çekene dolaysızca bakan gözleridir. Orhan Veli de doğrudan bakar ama ardından ana ilişkin bir dize gülüşüyle birlikte gelecek gibidir. Melih Cevdet Anday fotoğrafın kasketlisi, belki de Garip'in sokağa çıkan ilk şiir olduğunu imliyor, 'şiire kasket giydirdik' demeye getiriyor!

Fotoğrafta tabiatıyla neşe hâli var, parkların doğal neşesi, genç olmanın neşesi, şiir yazmanın, beraber olmanın, sağlıklı olmanın, ölümün daha çooook uzaklarda olduğunu düşünmenin neşesi ve elbette arkadaşlığın neşesi var, Şinasi Baray artık

bana gücenemeyecek kadar uzaklarda olduğu için, Anday'ın esprisini bir de ben yineleyeyim, "bir de Şinasi"nin neşesi var!

Yeni Türkü'nün "Mamak Türküsü"ndeki "ne güzeldir yollarda olmak şimdi" dizesi gibi, "ne güzeldir parklarda olmak", şiirin kederini ve arkadaşlığın neşesini paylaşmak.

"Fotoğraf" şiirinin bir de öyküsü var. Yeryüzü şairimiz Melih Cevdet Anday askerliğini yaparken apandisti patlar, ölüm tehlikesi vardır, hemen ameliyat edilir, bu hüznle yazar şiiri: "Dört kişi parkta çektiğimiz/Ben, Orhan, Oktay, bir de Şinasi... /Kimimiz paltolu, kimimiz ceketli/Yapraksız arkamızdaki ağaçlar.../Babası daha ölmemiş Oktay'ın,/Ben bıyıksızım/Orhan Süleyman Efendiyi daha tanımamış/Ama ben hiç böyle mahzun olmadım/Ölümü hatırlatan ne var bu resimde?/Oysa hayattayız hepimiz."

Kederden doğan neşe, fotoğraftan doğan şiir, kederle neşenin kavuşması, arkadaşlık. 'Garip'lerin arkadaşlığı. Müslüm Gürses'in şarkısındaki "Yakarsa dünyayı garipler yakar!" dizesinden mülhem, bir başka olur gariplerin arkadaşlığı diyelim! Ve yalnızca bu fotoğraf ve şiiriyle sınırlı olmadığını da söyleyelim.

Orhan Veli'nin de bizi bir başka şarkıya, fakat ondan de önce arkadaşlığa ve aşka gönderen dizelerini kim unutabilir? Üstelik şiirde üç Garip'in de adı geçer. Adı "Oktay'a Mektuplar"dır çünkü ve 23 yaşındadır Orhan, tazecik, yeşil, genceciktir daha, Ankara 8.12.37 saat 21'dir, ayrı şehirlerdeki arkadaşların gözde, gönülde tutmaya başlama vaktidir ve biraz da küçük İskender'imizin "uzun şiirlerden sözeden şairlerden korkacaksın/hani bir de intihar fiyakalı bir sustalı gibi duruyorsa arka ceplerinde/hani bir de kağıtta mürekkep, kainatta şiddet tükenmişse/uzun şiirlerden sözeden şairlerden çok korkacaksın/bir mecnun kul, gece vakti tanrıyla peygamberin arasına girmişse!" dediği şiirinin de vaktidir.

Ankara için şiir vaktidir, şiir için de arkadaşlık vaktidir: "Kış kıyamet/Macar Lokantası'nda yazıyorum/ilk mektubumu Oktay'cığım/Bu gece sana bütün sarhoşların selamı var." İkinci mektubu da Ankara'dan, 2 gün sonra yazacaktır, bu kez vakitlerden ikindidir ve şiir imgelidir! "Şu anda dışarda yağmur yağıyor/ve bulutlar geçiyor

aynadan/Ve bugünlerde Melih'le ben/aynı kızı seviyoruz." Arkadaşlar arasında gizli saklı olmaz, Orhan Veli de söylenecek her şeyi söylemiştir! Son mektup ya da son şiir diyelim, 20 gün sonra, yeni yılın ilk günü 1.1.1938'de sabah 10'da gönderilmiştir ve tümüyle hâl-i beyan biçimindedir: "Bir aydan beri iş arıyorum, meteliksiz/ne üstte var ne başta/onu sevmeseydim/belki de beklemeseydim/insanlar için öleceğim günü".

Arkadaşımın Aşkısın ya da *Sangam* ünlü Hint yönetmen Raj Kapoor'un 1964 tarihli ilk filmidir, Türkiye'de o yıllarda yazlık sinemalarda da oynamış, şarkısı, Juanito'nun söylediği Türkçesiyle de çok ünlenmiştir: "Kalbim yalnız senin değil/arkadaşımın da bunu bil/tercihle geçerse ömrüm/yaşayamam ben ölürüm/dikkat kimse anlamasın/arkadaşımın aşkısın".

Şiir de arkadaşlık aşkı değil midir hatta arkadaşımızın aşkı? Aşk ve arkadaşlık, şiir de bunlarla vardır hem, içinde aşk olmayan bir arkadaşlıkla içinde arkadaşlık olmayan bir şiirin renklerinden biri eksik ya da solgun sayılmaz mı? Güzü niye severiz, içinde biraz yaz vardır çünkü, kışı da içinde biraz bahar olduğu için ve yazı niye severiz, şiir arkadaşlıkla yaz günü gibi olur da ondan!

Üçü de birbirinden Garip üç şair, üç arkadaş! Yahya Kemal, Orhan Veli'den, daha doğrusu şiir anlayışından hazzetmez ama öğrencisi Ahmet Hamdi Tanpınar Ankara Lisesi'nde Orhan Veli'nin edebiyat hocasıdır ve onu şiir konusunda çok yetenekli bulur! Aynı lisede okuyan ve yaşıtı olan Oktay Rifat'la tanışır Orhan, bir yıl sonra da aralarına onlardan bir yaş küçük olan, 1915 doğumlu Melih Cevdet Anday katılacaktır. Üç arkadaş Ekim 1930'da Ankara Erkek Lisesi'nin dergisi olan *Sesimiz*'i yayımlayacak ve dergide şairlerin çeşitli ürünleri de yer alacaktır.

Şiirin bir arkadaşlık türü ve hareketi olduğunun da Cumhuriyet dönemindeki ilk sıkı örneğidir Garip. Biraz garip olduğu doğrudur ama, şiir gibi, arkadaşlık gibi değerler de çağımızda garip karşılanmıyor mu Alla'sen... Demişken Can Baba imdadımıza koşuyor ve onun W.H. Auden'den aşırı serbest biçimde Türkçe söylediği şiirin başlığını, aşkın yerine arkadaşlığı koyarak şöyle okuyoruz: "Alla'sen Söyle Nedir Arkadaşlığın Aslı Astarı?"

HAYAT GEÇER
ŞİİR KALIR

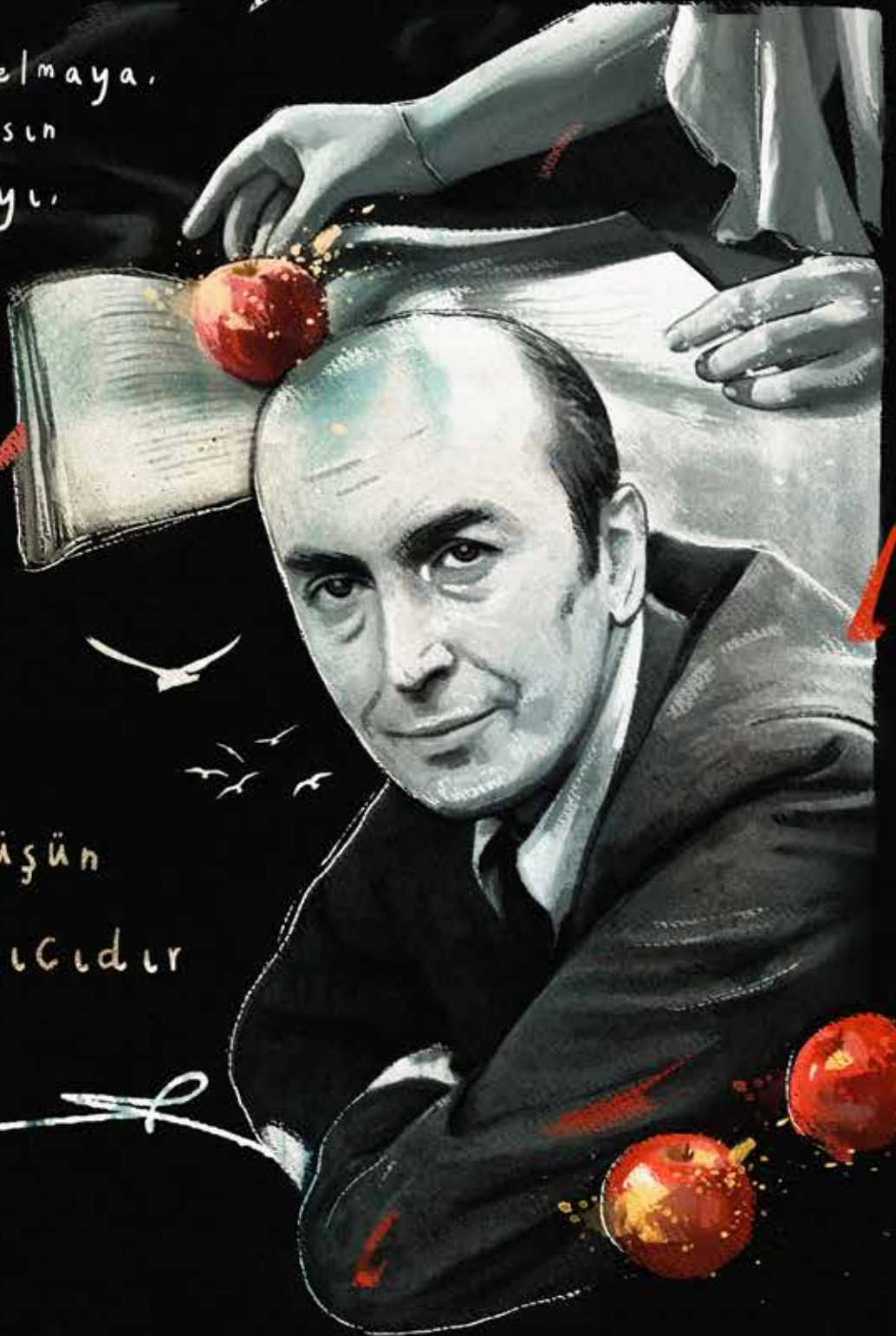
Bütün iyi kitapların sonunda
Bütün gündüzlerin,
bütün gecelerin sonunda
Meltemi senden esen
Soluğu sende olan
Yeni bir başlangıç vardır

Parmağını sürsen elmaya,
rengini anlarsın
Gözünle görsen elmayı,
sesini duyarsın
Onu işitsen,
yuvarlağı sende kalır
Her başlangıçta
yeni bir anlam vardır.

Nedensiz
bir çocuk
ağlaması bile
Çok sonraki

bir gülüşün
başlangıcıdır

Ş. E. S. 1997

HANDE ÇİĞDEMOĞLU

Kadın düşündü. "Bugün ne giysem? Hava nasıl da sıcak! Şöyle tiril tiril bir elbise ne kadar rahat olurdu." düşüncesi çabucak dağıldı, dolabından bir pantolon ve gömlek aldı. Saçlarını sımsıkı topladı. Sokakta dikkat çekmemeli, yürürken önüne bakmalı, kimseyle konuşmamalıydı. Metroda, otobüste, dolmuşta, iş yerinde, okulda kimsenin gözüne batmamalı, kimsenin sebebi olmamalıydı.

...

Kadın, elinde telefon öylece duruyordu. "Dayına baş sağlığı dile." demişti annesi. Karısı vefat etmiş kalp krizinden. Olanları bilse, kahrından mı öldürdü yengesi? Ya annesi? Yüzü yere eğilir, ağzını sessizce kapatır mıydı kızının? Yoksa dağlar duvarlar gibi önünde durur, kardeşim dediği adamın yeğenim dediği çocuğa yaptıklarının cezasını çekmesini mi sağlardı? Babası duysaydı keşke. Dayısı misafirlğe geldiğinde, kızının kapılar ardında tir tir titrediğini bilseydi. Namusunu bir çırpıda temizler miydi? Bunun için kayınbiraderine mi, kızına mı doğrulturdu tetiği? Hapishanelerde mi çürürdü yoksa? Sustuğu iyiydi kızın. Bunca zaman susmuştu, gene susardı. İçindeki cehennem bir kendini yakardı. Kimsenin sebebi olmamıştı işte.

...

Kadın, aldığı terfiye ağız tadıyla sevinemedi. Kocas hâlâ ücretsiz izinliydi. Artık daha az gülüyor, daha çok bağıyor, çocukların derslerinden bozulan musluğa, domatesi erimemiş menemen-den köpüğü kaçmış kahveye, tekini bulamadığı çoraptan ağarmamış fanilasına kadar her şeye kızıyordu. Tüm sorunların gölgesi üzerine çökmüştü kadının. Neredeyse nefes almaya korkuyor, evin huzuru kaçmasın diye kocasının etrafında pervane gibi dönüyordu. Öyle ya, geçen gün üstüne yürümemiş miydi? Kapı çalmasa Allah bilir bir tane de vurur muydu? Yok, olmazdı öyle şey! Canı sıkındı işte. Onu da anlamak lazımdı. Eksik hissediyordu kendini. Değildi elbet ama olsa bile bunu belli etmemek, yüzüne vurmamak, mümkünse eksikliği tamamlamak da kadının göreviydi. Terfisini ve ikramiyesini söylemedi kocasına. Gizlice kredi kartlarının borcunu kapattı, çocuğun servis parasını ödedi. Eve gelirken kasaba uğradı et aldı, "müşteriden hediye geldi" dediği bir şişe de şarap. Belki biraz keyfi yerine gelirdi kocasının. Elinden geleni, canının sonuna kadar yapmalı, dermanı olmalıydı. Sebebi olmamalıydı.

...

Hani çok seviyordu onu? Baban vermezse kaçarız demiş, babasına sormayı beklememişti bile. Düğün dernek yapamamış, gelinlik giymemişti ya olsun. Sevgi her şeyden üstündü. Neyse ki babası birkaç sene geçmeden kızını affetmiş, damadına dükkân bile açmıştı. Ne iyiydi babası. Tıpkı kocası gibi. Sinirlendiler mi gözleri bir şey

görmez, kükrer, kırar dökerlerdi ama özleryi iyiydi. Her erkek böyle değil miydi? Sebep olmazsan her şey süt liman olurdu. Ne varsa kadındaydı. Annesi hep söylerdi: "Evlilik erkeği idare etme sanatı." Yine de bu öğrendiği şeyle nasıl baş edeceğini bilmiyordu kadın. Sevdigi, hani üstüne gül koklamazdı, hani gözü başkasını görmezdi. Gözü görmüş, eli değmiş, gönlü kaymış meğer. Nicedir. Sustu kadın. Günlerce, haftalarca. Suç aradı kendinde. Öyle ya biraz kilo almış, evi temiz tutacağım, türlü çeşitli yemekler yapacağım, çocuklarla ilgileneceğim derken kendine bakmaz olmuştu. Yine de hak ediyor muydu bunu? Kalbi mengineyle sıkışmış gibiydi kadının. Madem istenmiyor, sevilmiyordu, ayrılırdı o zaman. Çocukları da alıp giderdi babasının evine. Nafaka falan da istemezdi. Konuyu açmaya karar verdi. Ne zamandır içinde tutuyor artık bununla baş edemiyordu. Hesap soramazdı elbette, kavga edecek cüreti de yoktu. Güzel güzel konuşur "Ben ayrılmak istiyorum." derdi. Akşam yemek yendi, bulaşıklar yıkandı, çay demlendi, çocuklar da yatırıldı. Uygun zamanı kollayıp bir şeyler geveledi kadın ama diyeceklerinin yarısını bile diyemedi. "Elimin kiri." dedi adam. "Boşanmayı aklından bile geçirme! Çocukları da al, dünyayı hepinize dar ederim." Çay bardağını duvarda kırdı. Kırık bardağı boğazına dayadı. "Ya benimsin ya kara toprağın." dedi. Sabaha ortalığı toplarken her şeyi unuttu kadın. Çocuklarının sebebi olmamalıydı.

...

Tezi için üçüncü düzeltmesini de alırsa bursu kesilecekti kadının. Kendi imkânlarıyla eğitime devam etme şansı yoktu. Bütün sınavları vermesine, akademik kadroda da boşluk olmasına rağmen asistanlık ya da öğretim görevliliği alamamıştı. Şanssızdı işte. Çalışmasında bir eksiklik yoktu. Gelmeyen onayın sebebi önceleri örtülüydü. Hocasının kahve ya da yemek davetlerine katılmamak, okulda kalıp birlikte çalışma teklifini reddetmek, evine bırakmak istediğinde binbir bahaneyle yolunu değiştirmek gibi. Olan biteni görmezden gelip gece gündüz çalışmış, yapması gereken her şeyi yapmıştı. Ama olmuyordu işte. Dün gece ardi arkasına gelen mesajlar olmasa hâlâ bir umudu olacaktı. Hocası itiraf ediyordu artık, madem o anlamıyordu. Zaten karısıyla arası ne zamandır kötüydü, onu

ilk gördüğü andan itibaren başka şey düşünemez olmuştu, gençliği, coşkusu aklıdan çıkacak gibi değildi, yeter ki tamam desindi, maddi-manevi her türlü desteği verecekti. Üstelik akademik basamakları hızla sıçratacak. Zaten bunu hak ediyordu. Sözdü, yemindi. Kadın, emeğinin ve gururunun böyle pervasızca çiğnenmiş olmasına öfkelenemedi bile. Sadece içini gri dumanlar kapladı. Biliyordu; olan biteni anlatsa tüm camia, hatta hocanın ailesi bile bu "çirkin iftira"ya pabuç bırakmayacak, birlik olup koskoca profesörün arkasında saf tutacak. Belki üniversiteyle ilişkisi kesilecek. Biliyordu; babasının başı öne eğilecek, dışından tırnağından arttırıp okuttuğu kızının arkasından denilenler, Allah muhafaza kalbine indirecek. Babasının sebebi olmamalıydı. Sabahın ilk ışıklarıyla açtı bilgisayarını kadın. Tezine, ilmek ilmek ördüğü bir kazağı okşar gibi baktı, sayfayı kapattı. Dün gece gelen mesajlara yanıt vermeyerek yolunu çizmişti. Şimdi sıra iş ilanlarına bakmaya gelmişti.

...

Yürümeyi hayal etti kadın. Gece ay ışığının altında, boş sokaklarda ağır ağır. Hani romanlarda olur ya. Kamp yapsa mesela. Bir çadır, bir sandalye, gölden balık tutar, akşama ateşini yakardı. Sonra yüzmeyi düşledi. Tek başına, gece vakti. Üzerine yıldızları çekip, lacivert suda şöyle uzanmak harika olurdu. Ya da kızlarla kafayı çekmek bir meyhanede. Sonra kol kola girip, yürüyerek eve dönmeyi. Gönlünden geçeni giymek istedi kadın, dilediği işi yapmak, istediği hayatı yaşamak. İstedigi ile konuşmak istedi, istediği ile arkadaş olmak, istediği ile sevişmek. İstemezse "istemiyorum" diyebilmek...

...

Yaşamak istedi kadın. Yer küre üzerinde aynı türün diğer cinsiydi sadece. Babaların, ağabeylerin, kocaların, patronların onun emeğinin, ruhunun, bedeninin, canının üzerinde hakkı yoktu. Bunu herkes bilsin, yurttaş olduğu devlet, bilmeyenlere öğretsin istedi. Sorumlu olduğu gibi onu korusun, üzerinde işlenen suça izin vermesin istedi. Dünyanın yükü omuzlarından kalksın, dünya dönsün istedi kadın. Sonra toprak olmuş kız kardeşlerini düşündü. Onlar gibi katledilecek, yarın ismi, yenilerine yer açmak için unutulacak, kanı toprağın en ıssız yerinde kalacaksa dünya dursun istedi.

BURCU SALANTUR

SONUÇ BEKLEMEDEN

Hastanenin önündeki bankın ucuna ilişmiş, etrafındaki insanların meraklı bakışlarına aldırmadan sarsılarak ağlıyordu. Çantasından yeni bir kâğıt mendil çıkarıp gözlerini, burnunu sildi. Avucunda buruşturduğu mendili trençkotunun sağ cebine -diğerlerinin yanına- attı.

Bahar mevsiminin ortaları; güneşin yakmadığı nisan sabahlarındandı. Hemen yanı başındaki ağacın dallarında kuşlar cıvıldaşıyor; tahlil vermeye, sonuç göstermeye, muayene randevusuna gelen hastalar telaşla koşuşturuyordu. Başını usulca göğe kaldırdı. Berrak gökyüzünde birkaç küme bulut dağılıyordu. Gözlerini kapayıp derince nefes aldı. Serin hava burun deliklerinden ciğerlerine doldu. İçi şükranla doluydu. Öncekinden de derin bir nefes daha aldı. Bu kez tüm ciğerlerini umutlu havayla doldurmak ister gibiydi.

Gülümsediğini fark ettiğinde mutluluktan duyduğu utançla etrafa göz gezdirdi. Hastane bahçesindeydi -üstelik onkoloji servisi önünde- ve etrafı sağlık arayan insanlarla doluydu.

"Allah'ım sen şifa ver."

Herkes için mırıldandı duasını. Çok değil yarım saat önce doktorun odasında tahlil sonuçlarını göstermek için beklerken ömrünün son günlerini nasıl değerlendireceğini planlıyordu oysa.

Yaklaşık bir ay önce almıştı doktor randevusunu. İnternette ne bulduysa okumuş, kendi teşhisini koymuştu zaten. Meme kanserinde kaçınıcı evrede olduğunu öğrenecek ve tedavi için çok geç kalınmışsa kalan ömrünü geçirmek için basıp gidecekti bu şehirden.

Mamografi, ultrason, MR... Hiçbirini atlama-mış, tüm sonuçlarla bekliyordu. Doktor ekrana bakarken o da bakışlarını adamın yüzüne kilitlemiş, her mimiğinden anlam çıkarmaya çalışıyordu. Boğazını temizleyen adamın açıklama yapmaya hazırlandığı sırada içeri dalan

bölüm hemşiresi yalnızca duyacağı felaket haberini geciktirmek için gelmiş gibiydi. Dışarı çıkmak zorunda kalan doktor, özür diler gibi izin istemişti.

Odada yalnız kalan kadının kilitli elleri kucagında, bacaklarını titretiyor, zaman geçirmek için yerdeki karoları sayıyordu. Gözlerini yerden kaldırıp odayı incelemeye başladı. Açık mavi duvarlar, ahşap kaplama mobilyalar, beyaz dolaplarla oldukça sade bir odaydı. Masada isimlik, kalemlik, o yıla ait ajanda, karısı olduğunu tahmin ettiği orta yaşlarda zarif bir kadın ve golden cinsi köpek ile birlikte doktorun da olduğu fotoğraf vardı. Dudağının kenarında alaycı bir gülüşle kendi kendine söylendi.

"Sevgilisinininki de çekmecesindedir herhalde."

Son zamanlarını sorumsuz bir doktorun odasında harcadığına inanamıyordu. Odayı incelemeye devam etti. Doktor masasının sağındaki duvarda daire biçiminde saat vardı. Beyaz zemin üzerinde siyah akrep-yelkovan ve kan kırmızı saniye göstergesi olan bir saatti. Gözleri ile saniyeleri takip ederken odadaki tek sesin saatin tik-takları olduğunu fark etti. Tik-tak. tik-tak... Durmaksızın tik-tak... Ses, sinirlerine dokunmaya başlamıştı.

Sandalyesinden kalktı, duvardaki saati aldı, frizbi gibi camdan fırlattı. Saat, bahçedeki çim alanın üzerine tok bir ses çıkararak düştü. Bu olayı anlatacak kimsesi olmadığına üzüldü. Oysa anlatırken gözünden yaşlar gelene kadar gülmek isterdi.

"Ya kızım deli misin, gören olsaydı?"

"Ay ben yanlış gelmişim! Psikiyatri servisi üst katta mıydı? der geçerdim ayol. İş mi bu da?"

Şayet anlatacak birisi olsaydı...

"Ben de istifa dilekçemi uçak yapar masamdan fırlatırım. Kimseye anlatamam da benden sonra ardımdan anlatan çok olur."

Gülümsedi. Rahatlamaya başlamıştı.

"Attımsa attım saati de canım. Hepi topu

saat. Ölüm mü var ucunda? Ölüm var ucunda..."

Neden orada olduğunu hatırlamıştı. Yüreği burkuldu.

"İyi ki evlenmemişim. Çocuğum da yok. Zaten çocuk sevmem ne öyle mıy mıy. Hep ayakaltında. Her şeye engel. Ne hastalığı biter ne ihtiyacı. Hele koca! İmza altına alınmış hizmetçilik. Aşkmış. Tutturmuşlar aşk aşk aşk. Pabucumun âşıkları. Bir de akıl vermeleri yok mu saftiriklerin? 'Sen hiç âşık olmadığın için bıy bıy...' Evet, olmadım tabii! Olayım da sizin gibi don mu ütölüyüm her pazar akşamı?"

Doktor içeri girdiğinde hâlâ kendi kendine aşka ve âşıklara saydıyordu. Yerinde huzursuzca kıpırdandı. Duyacaklarına hazırda hazır olmasına ya, bırakıp gitmek de kolay olmayacaktı bu renkli dünyayı. Doktor, masasına geçti. Yeniden ekrandaki tahlil sonuçlarını inceledi.

"Test sonuçlarınız temiz. Sağ göğsünüzün alt kısmında birkaç yağ bezesi var, yıllık kontrollerle gözlem altında tutalım. Bunun dışında korkulacak husus yok. Çok geçmiş olsun."

"..."

"Çıkabilirsiniz."

Kafasında pek çok senaryo hazırlamıştı ama hiçbirinde böyle bir son yoktu. Teşekkür anlamına gelen birkaç sözcük geveleyerek odaya ayrıldı. Hissetmediği ayakları, onu ancak hastane önündeki banka kadar taşıyabilmişti. Yığılcısına bıraktı kendisini banka. Günlerdir bastırıldığı duyguları sonunda patlamış, dakikalarca ağlamıştı. Gözyaşı dindiğinde, bahçeye fırlattığı saati gördü. Akrep ve yelkovan camsız zeminden fırlamış, çimlerin arasında kaybolmuştu. Yalnız kırmızı saniye göstergesi kıpırtısız duruyordu. Kafasını kaldırdığında, saniyenin işaret ettiği, yolun karşısındaki reklam tabelasındaki siyah beyaz Hepburn fotoğrafı ile göz göze geldi. Fotoğrafın üzerinde tırnak içinde: "Bir daha asla ama asla hayattan kaçmayacağım. Aşkdan da." yazılıydı.

Anadolu Turnası

NURTEN GEROĞLU

Gözlerimi açtığımda derme çatma çatıları, birbirine sırtını dayamış ve toprağa gece kondurulmuş evlerin yokuş boyu uzandığı bir sokaktaydım. Kırık asfaltların taşlarla yamandığı, bacalarından tüten siyah dumanların kümелendiği bir is bulutunun altında gece ayazıyla toprağı donmuş patika yolların hep aynı yere çıktığı bir yer burası... Kimi yüzde yeni bir başlangıç, kimi yüzde bezginlik... Ben etrafıma bakarken İlham Perisi'ne "Neredeyiz Peri?" diye sordum. Peri'm biraz kısık bir sesle "Altındağ" dedi...

Başkentin; kendisine uzak yeri Altındağ. Değişimin, gelişimin, ilericiliğin teğetinde kalmış, umutla koşanların sırt sırta durduğu yer Altındağ...

İlham Perisi biraz yürüdükten sonra hemen her sokakta gördüğümüz bir manzaraya dikkat çekerek "Görüyor musun insanlar akın akın umut için düşmüşler yollara." diyerek bir bir kamyonetlerden hemen her köşede eşyalarını indirmeye çalışan insanları gösterdi. 1950'lerin Ankara'sında ve diğer büyük kentlerde bu tablonun umut madencileriydi insanlar. Biraz daha yürüdükten sonra sitemle "Yorulдум Peri! biraz dinlenelim" dedim ve bir gecekondu bahçe duvarına sırtımı verdim ki İlham Perisi "Bak!" dedi ve heyecanla eşyasının başında yorgun, nefes nefese kalmış genç bir adamı işaret etti. Kamyonetten indirdiği sandalyeye soluklanmak için oturmuştu. Mahallenin gençleri elden ele eşyalarını eve taşıırken her birine yarım nefes teşekkür ediyordu. O sırada koşarak elinde bir sürahi ve bardakla 5-6 yaşlarında bir kız çocuğı genç adamın yanına geldi. Kız çocuğunun gözlerinin içi pırl pırl parılıyordu. Sesindeki heyecan genç adamın yüzüne bir tebessüm kondurdu. İlham Perisi "İşte Anadolu Turnamız o..." dedi. "Biliyorum" dedim. İlham Perisi şaşkınlıkla "Biliyor musun?" dedi ve merakla yüzüme baktı. "Oyuncağı elinden alınmış bir çocuk gibisin Peri. Elbette biliyorum. Gözler değişir mi peri? Bir gözleri, bakışları değişmiyor insanın. Yaşar Abla'nın da değişmemiş. Yaşar Seyman şu an nasıl bakıyorsa, nasıl sarıyorsa insanı gözleri çocukken de öyle." dedim ve perimin koluna girerek baba kızın yanına yürümeye başladım. Babasına suyu bıraktıktan sonra

koşarak eve doğru gidiyordu ki babası "Yaşar kızım!" diye seslendi. Kamyonetten bir resmi dikkatle çekti ve Seyman'a uzatarak "Bunu içeri götür. Kırılmasın." dedi. Hacı Bektaş'ın özenle çerçevelemiş bir resmiydi. Resimde "Kadınları okutunuz, kadını okumayan milletler yükelemezler." yazılıydı. Seyman'ı sıkı sıkıya resme sarılmış halde görünce tutamadım gözlerimi. İlham Perisi "Ne oldu?" diye soru. "Bu genç adam, işte bu söze sarıldı ve düştü yollara. Bu genç adam kızını okutmak için uzak düştü toprağına. Çiçeğı hangi toprağına ekersen ek doğru suyu vermezsen, güneşi bulamazsan açmaz peri. İşte bu genç adamın bir elinde su, diğerinde güneş ve açacak çiçeğı." dedim ve elinden tutup gözlerimi kapadım...

Gözlerimi açtığımda 80'li yılların eylül yorgunu Ankara'sındaydık. Ankara'nın edebiyat ve sanatla davetkâr zamanları. Anadili şiir olan buluşmalar, emek için kalabalıklaşan sokaklar, insanca yaşamının muhataplarının hem çok yakın, hem fersahlar kadar uzak olduğu zamanlar. İlham Perisi "Ankara'nın en çok bu zamanlarını özledim." diyerek yavaş yavaş kalabalığa doğru yürümeye başladı. "Neden en çok bu zamanlarını seviyorsun?" diye sordum. İlham Perisi durdu ve gözlerini insanlara çevirerek "Çünkü en çok bu günlerde şarkılar bir ağızdan söylendi, şiirlerle günler geçirildi ve en çok bu dönemde emeğin kıymeti bilindi." dedi. Sonra birkaç adım daha atıp tekrar dönerek "Şimdi öyle bir gecedeyiz. Emekçilerleyiz. Sendika gecelerini hep çok sevmişimdir." dedi ve yüzündeki mutlulukla kalabalığın içine karıştı. Ben de İlham perimi daha yavaş adımlarla takip ederken bir yandan da ellerinde kitaplar, pankartlar, dillerinde şarkılar türküler ve gözlerinde ışık dolu insanları inceliyordum. O sırada kalabalığa sahneden yükselmiş bir sesle inledi salon "Merhaba." Ve insanların sevinçle yükselen haykırışlarına karıştı şiir. **"Bir ufka vardık ki artık/ Yalnız değiliz sevgilim./ Gerçi gece uzun,/ Gece karanlık/Ama bütün korkulardan uzak./ Bir sevdadır böylesine yaşamak..."** Ahmed Arif şiiri okurken olduğum yerde kalakaldım. Heyecandan sesim, ruhum titredi. İlham Perisi benim o halimi görünce gülümseyerek "Sözüm olsun. En kısa zamanda onu da göreceğiz." dedi ve elimden tutup sahnenin önüne doğru yürümeye başladı. Ahmed Arif sahneden inerken kopan alkış tufanı hiç kesilmeden devam etti. Uzun boyu, yeleli saçları, sert bakışları fakat samimi tebessümüyle sahnede büyümeye devam etti şiir. **"Yoktu yok/ ve bıçak dayanmıştı kemiğe/açlıkta işsizlikte ezilmişlikte/kim söyler bu türküyü kim düzer bu ağıdı kim/ kocaman eller midir bu bağlamalarda/**

efendiler efendiler efendiler!" diye haykırdı Hasan Hüseyin... Ve diğer şiirler, türküler. İlham Perisi ile bir yerde daha önce hiç bu kadar kalmadık. İkimiz de gözümüzü sahneden bir dakika ayıramamıştık. En son şiir de inince sahneden bir sakinlik oldu salonda. Birkaç dakika sonra da uzun boyu, dik yürüyüşü, gecenin verdiği mutlulukla ağır ağır sendikacı genç bir kadın sahneye çıktı. Altındağ'dan kanatlanmış Anadolu Turnası Seyman... Emeğin, hakkın ve kadın mücadelesinin kavgası, sesi, tebessümü, samimiyeti, barışı Seyman. O konuşurken her kelimesine alkışlar yükseliyor Seyman sahnede büyüyordu. İlham perisi kulağıma doğru eğilerek "Keşke onun gibi daha çok kadın böyle sesini duyurabilseydi. O zaman bu mücadele çoktan kazanılmıştı" dedi. İlham perime "O bir öncü peri. Keşke demek için erken. O nasıl mücadele edileceğini gösteriyor, anlatıyor. Onun gibi nicesi elbet yetişecekler" dedim tekrar Seyman'ın gözlerine baktım ve ekledim "O; işte bu inançla hala mücadele ediyor". Seyman kısa fakat insan selini coşkulandıran konuşmasını "Karanlık ne kadar büyük olursa olsun, bir mum ışığı onu parçalar" diyerek bitirdi. İlham Perisi, Seyman sahneden inince "Seni şimdi çok özel bir ana götürmek istiyorum. Hazır mısın?" diye sordu. Kafamı sallayarak cevapladım ve bu güzel gece sona erdi...

Uzun bir koridor. Koridorun sağında ve solunda numaralı odalar. Beyaz önlükleriyle ve telaşlı adımlarıyla oradan oraya koşturan hemşireler. İlham perisine endişeyle "Burası hastane peri. Neden buradayız!" diye sordum. İlham perisi hava alması için yarı yarıya açık bırakılmış kapıya doğru bir adım attı ve "Yeni bir hayat var" diyerek odadan içeriye girdi. Ben de peşinden. Yaşar Seyman Hasta yatağına hafifçe doğrulmuş ve kucağında yeni doğmuş bebeğini tutuyordu. Ziyaretine gelen bir dostu Seyman'a. "Adını ne koyacaksın Yaşar?" diye sordu. Yaşar Seyman hiç düşünmeden "Fırat!" dedi ve sonra bebeğine gülümseyerek yineledi "Adı Fırat olacak". Arkadaşı küçük bir gülümsemeyle "Sen Anadolu musun ki, çocuğun Fırat olacak." dedi. Gülüştüler. İlham Perisi'yle birbimize baktık. Perime "Evet. O Anadolu. Anadolu gibi hayat dolu, mücadelecisi." dedim. Sonra Seyman'a doğru bir kere daha bakarak "O bir anne. O 'Fırat'a Mektuplar'ın annesi. Onca kavganın, mücadelenin arasında bir çocuğun gelecek telaşını da taşıyacak olan bir Anadolu kadını. O telaşla hayata sıkı sıkıya tutunacak bir cumhuriyet kadını" dedim ve perimin koluna girerek odadan çıktım.

Bir evin içinde kütüphanede buldum kendimi. İlham Perisi yüzümdeki şaşkınlığı

görünce gülmeye başladı. "Peri seninle bu konuda anlaştık. Beni görmek hoşuna gidiyor biliyorum ama benim gitmiyor." diye kızdım. Perim gülümsemeye devam ederek "Bence senin de hoşuna gidiyor. Üstelik şimdi tartışmayalım." dedi ve kütüphaneden bir kitaba alarak "Şuna baksana." diye bana uzattı. Yaşar Seyman'ın 'Umut Gün Işığında' kitabıydı. Sonra bir bir kütüphaneyi karıştırıp ardı ardına uzattı kitapları 'Yangın yeri yurdum', 'Altındağ-Hüznün Coşkusu', 'Kadın ve Sendika', 'Fırat'a Mektuplar'.. Elimde biriken kitapları kütüphanenin ortasındaki masaya bıraktım ve "Peri dur! Kimin kütüphanesi burası?" diye sordum. Hiçbir şey söylemeden eliyle onu takip etmemi istedi ve küçük adımlarla sessizce yürümeye başladık. Yaşar Seyman onu tanıdığım haliyle karşımdaydı. Perime "Ne yapıyor?" diye sordum. Kısık bir sesle "Yeni kitabının sonuna geldi. Bitirmek üzere." diye cevap verdi. Aklıma Yaşar Seyman'ın bana **"Hiç çıkmadığım Ankara'dan ilk kez kitaplarla çıkıp dünyayı dolaşmaya başladım"** dediği geldi. O kütüphane Seyman'ı türlü maceralara götüren, insanlarla buluşturan, ona dünyayı gezdiren yolculukların biletiydi. O kütüphane insan hakları için, barış için, emek için hayatı boyunca mücadele vermiş bir kadının kendi hikâyesiydi. Ve yazdıkları, kanatlanıp insana uçan bir Anadolu Turnası'nın edebiyat denizinde dinlenmesiydi. İlham Perisi'ne "Rahatsız etmeyelim peri, artık dönelim." diyerek Seyman'a son bir kez baktım...

Eve döndüğümde camın önüne koyduğum

ve rüzgâra direnerek yanmaya devam eden mumun ışığı, salonun içine inatla ve titreyerek süzülüyordu. Tavana yansıyan ışığın gölgeyle dansına bir türkü eşlik ediyordu. **"Allı da durnam, telli de durnam/ Allı da durnam, telli de durnam/ Sinen de yaralandı mı?"** İlham Perisi "Hatırladın mı?" diye sordu. "Nasıl unutturum bir turna göçüne karıştığımızı" diyerek cevap verdim. İlham perisiyle birlikte çıktığımız en özel yolculuklardandı. İlham Perisi tebessümle "Bugün de Anadolu Turna'sını gördük." diyerek yanıma oturdu. İlham Perisi'ne gülümseyerek "Beni kandırdın peri. Daha yeni gelmiştim yolculuktan." dedim. İlham Perisi istifini bozmadan "Aslında kandırmadım. Sana bir mum da ben yakabilir miyim diye sordum. Sende yak dedin." diyerek her zamanki gibi muzip halleriyle bakışlarını benden kaçırdı. "İyi ki yaktın o mumu peri. Teşekkür ederim." dediğimde hemen bana doğru döndü ve "Gerçekten kızmadın mı?" diye sordu. "Kızmak mı! Sen bugün bana çok güzel bir Emekçi Kadınlar Günü Hediyesi verdin." dedim. Derin bir sessizlik sonrası "Hatay nasıldı?" diye sordu. Ona doğru dönerek "Biliyor musun Peri, gerçekten dünyayı güzellik kurtaracak, o güzellik de kadının eliyle mümkün olacak. Buna bir kere daha inandığım bir yolculuktu Hatay. 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde Hataylı kız kardeşlerimizle buluştuk. Bu hayatım boyunca unutamayacağım bir

paylaşımды." dedim. "Peki Yaşar Seyman... Bizim yolculuğumuz nasıldı?" diye sordu. "Çok merak ediyorsan okursun Peri." diyerek ayağa kalktım ve su almak için mutfağa gittim. Salona döndüğümde İlham Perisi gitmişti. Yaşar Seyman... O kendisinin dört "S"den ibret olduğunu söyler. Sendika, Siyaset, Sevgi ve Sabır... Sendika; hakkın ve emeğin, siyaset; hukuk ve adaletin kapısıdır onun için. Sabır ise umuttan gelir. Peki sevgi? Sevgi her şeyin mayasıdır onun için. Hiç yorulmadan bir ömür maviliklerde uçabilmektir. insanların kalbine dokunabilmek ve yola bir sözle sarılmış o küçük kız gibi devam edebilmektir. Hayat ve sanatla bağı, mücadele azmi ve hevesinin kaynağı da aynı sevgidendir. Yaşar Seyman tüm kimlikleri, yaptıkları, hayalleri ve yolculuğuyla kadın olmanın gücünü, Cumhuriyet'in medeni yüzünü, hayatın sevincini temsil edendir. Seyman; 'Gülü deste eyledim' der. İlkleriyle, gülleriyle, aydınlık bir fikirdir o. O; Hüznün Coşkusuyla sanatın, sıcak yüreğiyle toplumsal duyarlılığın, mücadelesiyle barışın ve emeğin ödüllerle taçlandırılmış kadını... O; bu toprakların şansı, yorulmadan kanat çırpmanı... O bir Anadolu Turnası...

Maraş Deprem Felaketinin Ardından

NASUH MAHRUKİ

Maraş merkezli, 13.5 milyon yurttaşımızın yaşadığı 11 şehrimizi altüst eden, sadece Cumhuriyet tarihimizin değil belki de son 500 yılın en şiddetli yıkımlarına yol açan deprem fırtınasının bir deprem felaketine dönüşmesinin, her şey bir yana asıl kök sebebi de, Cumhuriyet'i tam manasıyla anlayamamamız ve özümseyememizdir. Cumhuriyet bilhassa kimsesizlerin kimsesidir, ancak biz Cumhuriyet'imize sahip çıkamamanın bedelini her geçen gün artarak ödemeye devam ediyoruz. Bize ulusça çok acı ama çok büyük tecrübe kazandıran 17 Ağustos 1999 Depremi'nden 23-24 yıl sonra meydana gelen bu korkunç felakette de enkaz altındaki yurttaşlarımızın hepsine tam anlamıyla maalesef yetişemedik.

Depremlerden, sellerden korunamıyoruz. Sadece o da değil; ormanlarımızı yangınlardan, kamu kaynaklarımızı, eğitimimizi, kadınlarımızı şiddet eğilimli özgüvensiz erkeklerden, çocuklarımızı sapıklardan, yeşil alanlarımızı, kıyılarımızı, SİT alanlarımızı, şimdilerde milli parklarımızı hatta askerî alanlarımızda olduğu için hâlâ kalabilen şehir içi ormanlarımızı, denizlerimizi, ırmaklarımızı, göllerimizi kirletilmekten, her tür temel yurttaşlık hak ve özgürlüklerimizi, tehlikelerden sakınamıyoruz. Çünkü bütün bunları koruyacak, geliştirecek ve daha fazlasını yapabilecek olan Cumhuriyet'i bir türlü anlayamıyoruz.

1939'da meydana gelen, 33 bin yurttaşımızın

canına mal olan Cumhuriyet tarihinin 6 Şubat 2023'e kadarki en büyük depremi, 7.9 büyüklüğündeki Erzincan depreminden bu yana edindiğimiz, depremlerle mücadele ve afetlere hazır olma konusundaki çok büyük tecrübe ve birikimimize rağmen, tarihimizin en korkunç depreminde ne yazık ki yine hazır değildik ve yetersizdik. Bedelini bölgedeki yurttaşlarımız ödedi.

Afetler tanımı gereği, onunla mücadele etmek için hazırlanmış unsurların yetersiz kaldığı durumlardır. Ciddi bir kapasite yetersizliği sorunuyla karşı karşıya kalırsınız, elinizdeki imkân ve kabiliyetler yetersiz kalır. Nitekim Türkiye ilk saatlerden itibaren durumun büyüklüğünü anlayıp, 4. seviye afet ilan etmiş ve uluslararası yardım çağrısı yapmıştı ancak kendi en büyük ve en güçlü kası Türk Silahlı Kuvvetleri'ni anlaşılmaz şekilde hızlı hareket edemedi. Oysa o güne dek bütün depremlerde, afetlerde en önce Türk Silahlı Kuvvetleri görev alırdı, bunun için hazırlıkları, planlamaları, görevlendirmeleri, eğitimleri ve tatbikatları vardı. Afetlerle mücadele Türk Silahlı Kuvvetleri'nin göreviydi ve olay olur olmaz, hiçbir yerden çağrı veya görevlendirme beklemeden harekete geçer, emir komuta zincirini işletir, hazırlıkları ve planlamaları çerçevesinde operasyonu başlatırdı.

Biz çok iyi bildiğimiz kurtarma çalışmalarında bile eksik kaldık ve kurtarmada en değerli olan ilk saatleri ve ilk 24 saati kaçırdık. Oysa

afetlerde en çok hayatı ilk saatlerde ve ilk gün kurtarırsınız, ikinci gün biraz daha az, üçüncü gün biraz daha az ve böyle devam eder ve bir noktada da hayat kurtarma çalışmaları sona erer. Bu nedenle afetlerde zamana karşı ölüm-kalım yarışında çok hızlı, çok etkin ve çok verimli olmanız gerekir. Bunu da ancak etkin ve doğru bir planlamayla ve önceden hazırlıkla yapabilirsiniz.

Türkiye Afet Müdahale Planı'nda koordinasyondan, arama kurtarmadan, insani yardımdan hatta çadır kurmaktan bile sorumlu olması gereken tecrübeli, donanımlı, ehliyetli ve liyakatli personelimizin yeteri kadar yetiştirelememiş olması bütün süreçlerde tıkanıklığa, gecikmeye, yanlış kararlara ve sürecin her afet noktasında yönetilememesine yol açtı.

Bu yüzden, 17 Ağustos'a kıyasla çok gelişmiş mevcut imkân ve kabiliyetlerimize, enkaz arama kurtarma konularındaki büyük tecrübemize, arama kurtarma konusunda tecrübeli büyük insani gücümüze rağmen, bu depremlerde kurtarabileceğimiz kadar insanı ne yazık ki kurtaramadık.

Bundan sonrası için bence hepimizin düşümesi gereken, yeni bir afet daha Türkiye'nin başka bir bölgesinde başımıza gelmeden tüm bu eksik ve hatalarımızı gidermek zorunda olduğumuzdur. Aksi takdirde benzer hatta beter acıları tekrar tekrar yaşamaktan kendimizi kurtaramayız.

VERYÜZÜ YURDUM BENİM

HATİCE'NİN ÖYKÜSÜ...

ZEYNEP ORAL

Sevgili okurlar, bu 8 Mart haftasında Almanya'daydım. Nürnberg ve Erlangen kentlerinde hem "Türkiye'de Kadın" başlıklı konuşmalar yaptım, hem de Cumhuriyet Kitapları yayınlarından çıkan "Yaz Yüreğim Yaz" kitabımdan kadın öykülerini okuyordum dinleyicilere. Sonra da soruları yanıtlıyordum.

En sevdikleri öykülerden biri, kitabımdaki "Hatice" başlıklı öyküydü. Bittiğinde bir an için derin bir sessizlik oldu. Sonra, tanımadığım bir genç kız kalkıp, gözyaşları içinde şöyle dedi: "Siz... Siz öykü değil, annemin yaşadıklarını yazmışsınız." derken bir başkası, bir başkası daha ayağa fırladı: "Yok... Benim annemi yazmışsınız." "Hayır benim annemi..." Sonunda hepimiz kucaklaşıyorduk. İşte o öykü:

HATİCE

İçi kıpır kıpırdı.
Eteğinin üzerinden, elini kocaman karnının,

dokuz aylık şişko karnının üzerinde dolaştır-
dı, dolaştırdı... Sanki karnını tekmeliyordu
içindeki ...

Güldü: "Tepiş tepiş bakalım." dedi. Yüksek
sesle değil, içinden dedi.

"Seni doğrunca, benim yoldaşım olacaksın,
canım olacaksın, arkadaşım olacaksın... Bir-
likte oyun oynayacağız..."

Bir yandan da ortalığı topluyordu. Çarşaf-
ları düzeltti, yorganı katladı, yatağı örtüverdi.

"Seninle ne güzel oyunlar oynarız... Evcilik
oynarız, ben anne sen bebek olursun... Seni
yediririm, uyuturum, kucağımda, bacakları-
m da sallarım. Sana ninniler, türküler şarkılar
söylerim..."

Yemeği hazırlamalıydı. İki göz ocağa yönelir-
ken, eliyle karnını okşuyordu.

"Sana bebek alırım, onu giydiririz, süsleriz,
bebeğin saçlarını öreriz... Yürümeye başla-
yınca, çıkar bahçeye koşar oynarız. Körebe,
saklambaç, elim ucu sende, yağ satarım bal
satarım... Sana top alırım, top oynarız. Sana
ip alırım, ip atlarız... Belki bir kuzumuz bile
olur. Onunla da oynarız... Çok oynarız.»

Karnındaki kıızıyla konuştukça- öyle karar ver-
mişti, kız olacaktı- hani utanmasa kahkaha-
larla gülecekti... Hatta galiba güldü bile.

Tam o anda iki göz evin kapısı açılıverdi.
Karşısında kaynanası "Hadi oyalanma daha
hayvanlar güdülecek." diyordu.

Hemencecik yüzünden gülümsemeyi siliverdi.
Eteğinin altından hızla koca yastığı çekip fır-
latıp attı, kaynanasının peşinden ahıra koştu.

Hatice, üç gün önce 14 yaşına basmıştı.

YAŞAR SEYMAN

Kadın bağlamada tel
Kadın düğünde tül
Kadın yaşamda gül
Kadın doğumda candır

Kimi kadın, çağı dönüştürürken tanrılar dilinden,
kimi kadın ozan dilinden,
kimi kadın siyasetçi dilinden konuşmuştur.
En güzeli kadının kadın dilinden konuşma
eylemidir.

KADININ TÜRKÜSÜ

Çağların dönüşüm türküsü
Türkümüzde tarih var
Çağlar dönüşürken
Kadınlara gülen talih
Kim bilir belki de
Kadınların güldüğü tarih
Kadının türküsünde
Amaçlar kavgayla
Kavgalar sevdıyla beslenir
Türkümüzde kadınlar
Nehir olur akarlar
Okyanusla buluşur,
Soluklanır, sonsuzlaşırlar
Bu türküde kadınlar
Ulusları, dilleri, dinleri,
Aşarak akarken, kadınlar
Kadının türküsünü çığırır
Türkümüzde farklılıklar
Kimlikler, kültürler,
Kayıp kültürler güzelleşir,
Bütünleşir...
Türkümüzde kadınlar,
1789 Fransız Devrimi
1917 Ekim Devrimi
1923 Aydınlanma Devrimine
emek, sevgi katarlar.
Evrensel türküde kadınlar
Ren, Volga, Fırat olur akarlar
Kadının türküsünün özü
Eşitlik, özgürlük, kardeşlik
Türkümüzü kadınlar
Hep beraber söylerler
Bu türküde kadınlar
Sadece yazgılarını değil
Dünyayı değiştirirler.
Kadının türküsünde kadınlar
Yeni türküler söylerler

İkili sömürüyü, ikili çalışmayı,
İki işvereni, dört vardiyayı,
Evi, eşi, işi, çocuğu
Evde - ülkede demokrasi
Türküsü söyleyerek
Görerek, severek
Doğasal üretimlerine,

Kadının Türküsü

Toplumsal üretimler katarak
Vardiya azaltarak akarlar.
1856'da Mississippi'deki akış
Kanlı olsa da
1910'da Ren'le renk bulur
Ren'le akan Clara Zetkin
8 Mart'ı 2. Enternasyonel'de
Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü
Almanya'dan dünyaya duyurur.
Ren'in kırmızı gülü
Rosa Luxemburg
Ve Ren'in Ayçiçeği
Petra Kelly,
Ses verirler Clara'nın sesine...
Kadınlar hep bir ağızdan
Gün varsa sorun var
Türküsünü söylerler.

8 Mart 1975
Dünya Kadınlar Günü'nü
Birleşmiş Milletler
tüm dünya kadınlarına
armağan eder.
Kadının türküsü evrenselleşir.
Gün olur devran dönmez
Nehirlerin akışı zorlaştırılır
Barikatlar, bentler kurulur
Nehirlere kelepçeler vurulur
Barajlar kurulur
Nehirler yine de akarlar
Po İtalya'dan akar
Akdeniz kadını
Maria Montessori'yi alarak
Ya da Maria, Po'yla Dünyaya akmaya başlar.

Dertlerin ve bereketin nehri
Po'nun bu akışında
Tarihe yön veren Akdenizli kadın
Maria Montessori'nin
Türküsünün özü eğitim.
Maria türküsünü,
Önce İtalya'nın geleneksel
Zorluklarına karşı söyler
Gün gelir devran döner
Türküsü artık engel tanımaz
Ne İtalya'nın Mussolini'sini
Ne İspanya'nın Franco'sunu,
Ne Almanya'nın Hitler'ini tanır.

Kadın türküde öz
Kadın ağıtta göz
Kadın hoyratta söz
Kadın bozlakta nazdır

Dilden dile akar gider
Eğitimin devrim türküsü
Dünya türküsüdür
Polonya'da Vistula nehri
Po'nun bu sesine ses verir
Vistula nehrinin
Coşkun sularıyla büyüyen
MARIA CURIE
Tarihe yön veren buluşuyla,
Dünyada Nobel alan ilk kadın
Yıl 1903
Yıllar akar Vistula akar
İki Nobel ödüllü bilim kadını
Yaşam kurtaran
Türküsünü söylemeyi sürdürür.

Radyumu buluşu,
İnsanlık türküsü olur
İtalya'da nehirler kraliçesi
Po'nun akışı durmaz
Po nehri kadınlarla akar
1854 Kırım Savaşı'nda
Yaralılar arasında dolaşan
Lambalı Kadın,
Hastaların yaşam sevinci,
Yaraların merhemî.
O, Florence Nightingale
Onun, hemşirelik türküsünü

Önce ülkesi sonra tüm dünya
Hep bir ağızdan söyler
Bilen bilmeyen herkes söyler
Po ve Vistula'nın akışı
Mississippi ile çalkalanır
Bu kez Mississippi ile akan kadın
Tarihe yön vermeyi sürdürür
Eleanor Roosevelt
Onun Türküsü
İnsan hakları türküsüdür
Onun, türküsü çağlarla akar
Tüm dünyada, acılarla söylenir.
Hor bakışlar,
Karşı duruşlar,
Sevgisizlikler bitmez.
Ama o soylu türkü
Hep söylenir.
Bedeller ödense de
Hep coşkulu söylenir.
Nehirler birbirine ses verir
Belki de el verir.
Arnavutluk'ta
Dirin ve Seman
Teresa diye çağıldar
Tarihe yön veren
Nobel Barış Ödüllü kadın
Onun türküsünün adı
"Sevgi benim görevim"
Bu türküde yoksullar var
Bu türküde yurt yok
Tüm dünya yurt ona
Terasa, Drin ve Seman'la
İkinci yurdu Ganj'a akar.
Ganj'ın sularında kutsanan
INDRA GANDHI,
Hindistan'ın ilk kadın
Başbakanı olur.
Başbakanlığı
Hindistan kadınının yüzünü
Güldürmez.
Bir de suikastla ölen ilk kadın
Başbakana ağlanır.
Türkü hep aynıdır.
Kadın ya kendine
Ya da başka kadına ağlar.

SİMGE KADINLAR

Simge kadınlar,
Dünya ses duvarını aşmayı başarmış,
Akışlarını kalemleri, fırçaları, sesleri,
Buluşları, kuramları, sözleri,
Savaşlarıyla sürdürmüşlerdir.
Sınırları aşan simge kadınlar
Ülkelerinin nehirlerini,
Dünya ülkelerinin nehirlerine katmış,
Renkleri çoğalmış, isimleri birbirine karışmış,
Buluşları birbirine güç katmış kadınlar...

Kadın seherde ses
Kadın sevdada saz
Kadın semahta niyaz
Kadın sevgide sabırdır

ÇAĞLA ERCAN GÜLERYÜZ

KENTSEL DÖNÜŞÜŞÜZ

Bugün yine çekmemişim perdeyi
Çarşamba pazarı söylenip durmuş
Karşımdaki sırk binanın
Siyah camları ardındakiler

Kapalı perdeden nasıl görürüm
Kucaklaşmasını kumruların
Göğe şakımasını güvercinlerin
Nerden gelip nereye uçtuğunu bulutların

Ne kadar yakınlaştı bu sırkklar birbirine
Öpüşmeleri devletten izinli
Biz çok uzaklaşıp, çok göçtük
Kim devrildi önce
Şevket mi,
Leyla mıydı yoksa
Vazoda papatyalar öylece soluk
Kokmuş sizden sonra
Atmaya da kıyamıyor insan
Hangi bahardan kalma yahut yaz mı demeliyim
Yabani papatyalar
Yabani, biz kadar değil

Yakında kentsel dönüşecekmişiz
Küçülecekmişiz,
Varsın olsun, misafir mi kalmış bu devirde
Dönüşür müyüz sahi
Crop bluz, Mom jean
Kuşlar da dönüşecek mi
Kumru hep aynı kumru
Bulut aynı
Ne demode değil mi

Dikey mimarinin en güzel örneklerini izliyorum sürekli
Az önce çıtı pıtı, küt balkonlu Asuman serilmiş yere
Geçen hafta Orhan Bey kattı tozu dumana
Ondan önce de Binyamin abi
Erik ağaçlarının gitmesiyse
Hepinizden önce ve öteydi

Hiç yaşanmamış
Hiç yaşamamış gibiyiz

Yakında kapatırım herkes gibi perdeyi

Gök kubbede hoş bir seda burakan kadın Deniz Kızı Eftalya

"Ben beş-altı yaşımdan beri bu ismi taşıyım... Hatta daha garibi "Eftalya" ismini yadırgarım... Asıl ismim "Deniz Kızı" imiş gibi gelir... Deniz Kızı ismi bana nasıl verildi? Çok küçüktüm... Babam saza pek meraklı idi... Babamın misafirleri geldiği zaman o saz çalar, ben de şarkı söylerdim... Büyükdere'de otururduk... Mehtaplı gecelerde daima sandal gezileri yapardık... O zaman babam sandalda bütün gece bana şarkı söyletirdi... Sesim az zamanda bütün Boğaziçi'nde meşhur olmuştu... Geceleri mehtapta bizim sandalın arkasına 20-30 sandal takılır, beni dinlerlerdi... Fakat hiç kimse benim kim olduğumu bilmiyordu... Hâlbuki incecik sesiyle şarkı söyleyen bu gece şarkıcısına bir isim koymak lazımdı... "Deniz Kızı", "Deniz Kızı" demeye başladılar... İşte "Deniz Kızı" bu beş yaşındaki Eftalya idi... O zamandan beri Deniz Kızı'yım..." (Deniz Kızı Eftalya - Atanasia Yeorgiadu)***

Gazeteci Hikmet Feridun Es'in yaptığı bir röportajda bu ismin kendisine nasıl takıldığını böyle anlatıyordu. Aslında Atanasia Yeorgiadu'yu o. 1891 yılında İstanbul Büyükdere'de jandarma yüzbaşısı Yorgaki Efendi'nin kızı olarak dünyaya gelmişti... Baba Yorgaki Efendi saz çalmaya düşküncü. Müziğe, sese, makamlara olan ilgi ve yıllar içinde büyüyecek, efsaneleşecek ün çocukluktan başlamıştı. Baba, kızını sandalla Boğaz'da yapılan mehtabiye gezilerine götürür, burada karşılıklı çalıp söylerlerdi. "Deniz Kızı" lakabı böyle oluştu efsaneye göre. Daha sonra sesinin güzelliği dilden dile yayıldı. 1920'lere gelindiğinde İstanbul'da herkes "Deniz Kızı" adını duymuştu. Dârüelhan, yani bugünkü adıyla konservatuvar adına plak dolduran ilk Rum sanatçı unvanına sahiptir. Yazar Gökhan Akçura, "Kadın seslerimiz arasında adı öne ilk

çıkan kişi, bir başka deyişle ilk 'plak yıldızımız' Deniz Kızı Eftalya'dır." diye bahseder ondan. Yaz gecelerinde Büyükdere'den sandalla denize açılarak yapılan mehtabiye sefalarında gece boyunca şarkılar söyleyen billur sesli bu genç kıza halk "Deniz Kızı" adını takti ve böyle anıldı.

O, Boğaziçi'nin nefesi; Osmanlı'nın çözüluşünden Cumhuriyet'in modernleşme sürecine uzanan günlerde, Boğaz'da yankılanan sesi bir dönemin eğlence yaşamına damga vurmuş Türkiye'nin ilk assolistlerinden biriydi.

Eftalya, Müzeyyen Senar ve Safiye Ayla gibi Atatürk'ün huzurunda birçok defa şarkı söylemiş, meşklere katılmıştı. Hatta bir rivayete göre de Atatürk'ün emirleriyle nihâvend faslına başladığı söylenir.

Mehtabiye denilen sandal sefalarından sonra, Galata semtinin çalgılı mekânlarında sahne almaya başlamıştır Eftalya. Kemancı, sazende Sadi Işılay'la evlendikten sonra ise şöhreti iyice artmış, 1923-1926 yılları arasında eşiyile ilk plaklarını Fransa'da Pathe şirketi adına doldurmuşlardır.

Kendisinin ilk plaklarına "Eftalya" adı yazılmamış, etikete "Soprano" ismi konulmuştur. 1930-1933 yılları arasında çıkardığı plaklara da solist adı kullanılmadan sadece "Hanım" yazılmıştır.

Eftalya, "Sahibinin Sesi" kataloğunda musikiseverlere şöyle tanıtılıyordu:

"Deniz Kızı Bayan Eftalya Sadi'yi musiki âleminde tanımayan hemen hiç kimse yok gibidir, muhteşem ve kudretli sesiyle senelerden beri musiki erbabını peşinden sürükleyen ve hâlâ bugün bile sanat sahasında aynı zevk ve lezzetle dinlenen Deniz Kızı daima okuyor ve alkışlanıyor, o bu sıfatı çocukken kazanmıştır. Pederi çok musiki meraklısı idi. Mehtaplı gecelerde boğazın bin bir gece masallarını yaşatan sahillerinde

saz âlemi yapıldı. Bayan Eftalya o zaman şakrak ve gür sesiyle sakin suları dalgalandırır, kayalara çarpan nağmelerin akisleri dinleyenleri çıldırtırdı. Hayranları ona pek haklı olarak Deniz Kızı unvanını verdiler. Birkaç sene evvel Bayan Eftalya kıymetli sanatkarlarımızdan Bay Kemani Sadi'yle evlenerek bu suretle sanatını dahi evlendirmiş oldu. Kendilerinden daha çok büyük muvaffakiyetler bekleriz."

1854'ten 1945'e kadar Boğaziçi'nde yolcu taşımacılığı yapan vapurculuk anonim şirketi olan Şirket-i Hayriyye, deniz ve mehtabın nazlı kızı Eftalya'nın billur sesini dinlemek için 1936 yılının ağustos ayında bir gece organize etmiş, sesini dinlemek için İstanbul halkı kuyruğa girmiş ve tam 14 vapur kaldırılmıştır. O gece soğuk algınlığı geçirmiş Eftalya. Bir daha da toparlayamamış kendisini... Tarih 15 Mart 1939'u gösterdiğinde ise "Denizin Nazlı Kızı Eftalya" göç etti bu dünyadan.

"Dizlerine kapansam kana kana ağlasam
O güzel saçlarını ben çözüp ben bağlasam
Başka bir zevk istemem yanında sabahlasam
O güzel saçlarını ben çözüp ben bağlasam"

25 yıla yakın bir dönem boyunca sürdürdüğü sanat hayatı, 1936 yılında adına düzenlenen ve Şirket-i Hayriyye vapuruyla yapılan jübile gecesi, o mehtabiyede üşütüp hastalanması ve 1939 yılında yaşamını yitirmesi...

Hakkında daha fazla bilgiye Bilen Işıktaş'ın "Deniz Kızı Eftalya: Boğaziçi'nin Büyülü Sesi - Dönemi Yaşamı ve Çevresi" adlı kitabından ve Taşkın Su'nun "Deniz Kızı Eftalya'nın Hatıraları" kitabından erişebilirsiniz.

* Hikmet Feridun, "Deniz Kızı Eftalya Yedigün okuyucularına hayatını anlatıyor", Yedigün, No. 5, 12 Nisan 1933.

ŞÜKRÜ ERBAŞ

İçinden geçtiğimiz yıkıcı zamanlarda şiir ne kadar önemli?

İnsan tekinin ve toplumların hayatlarında güzellik ve adalet, aşk ve emek, rüya ve gerçek, arzu ve hüzn, toprak ve gökyüzü, ekmek ve su... Ne kadar önemliyse, şiir de en az bunlar kadar önemli. İnsanı, yarattığı acının azabından yine kendi utancı ve merhameti kurtarmıştır, kurtaracaktır. Bizi şiire, müziğe, resme götüren, yepyeni bir hayata götüren bu utanç ve merhamettir. Bütün bir insanlık tarihinden binlerce örnek verilebilir ama ben, bizden bir örneği tercih ederim. 13. yüzyıl bu coğrafyanın büyük acılar yaşadığı bir yüzyıldır. O büyük acılardan bizim anımsadıklarımıza bir bakalım: Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli, Âşık Paşa, Nasreddin Hoca, biraz daha bu tarafa gelirsek Seyyid Nesimi, Kaygusuz Abdal. Bunların hepsi büyük şairlerdir ve yıkıcı zamanları şiirle yaşama gücüne çevirmişlerdir. Bir de Paul Eluard'ın 1947 yılında Paris radyosunda yaptığı Aşkın Gücü adlı programdan iki cümle alalım: *"En büyük ozanlar, çeşitli biçimde, kimi zaman gözü pek, kimi zaman güçsüzce, yaşamın güçlüklerine meydan okudular, ama insanı bulunduğu çirkeften çekip çıkaran onların aşk şarkıları oldu."* Buradaki aşk şarkılarını şiir diye okumakta bir sıkıntı yoktur değil mi?

Şiirin popülerleşmesi şaire zarar verir mi?

Eğer yazdığınız şiir sizin derinliğinizi, yaratıcılığınızı, dilinizin büyümesini, anlatım gücünüzü, sözünüzün çağrışım alanını sığlaştırıyorsa; sizi ortalamanın da altında, süslü sözlerle boğulmuş bir yavanlığa, kör bir tekrara, ruhunu yitirmiş bir tembelliğe itiyorsa; sözünüze yeni bir değer katmaya değil de, önceki değerli sözünüzü değersizleştirmeye götürüyorsa; siz, bir kenara çekilecek yerde böyle bir pazara gönül indirmişseniz, elbette kendinize de okunuza da büyük kötülük edersiniz. Bunun tartışılacak bir yanı olamaz. Bu saydıklarım şairin iradi olarak seçtiği yoldur, tutumdur. Ündür düşünmeme en büyük engel der Ritsos. Düşünmek gerek. Bizim Necatigil'imiz de bir başka bağlamda geçer toz koparan fırtınalar der.

Ancak, okurun şiire yoğun olarak her yönelişini popülizmle açıklamak da bizi başka bir hastalıklı düşünceye götürür. Okuru sınıflandırmaya başlarız. Küçümsemeye başlarız. Bir süre sonra kendimizden başka anlayıp seveceğimiz kimse kalmaz. Biz, okuru tanımıyoruz ki. İyi ki de tanımıyoruz. Derinliğini, birikimini, kişiliğini, geldiği geçmişi, hayal hanesini, arzularını, gelecek rüyasını bilemeyiz. Bir sezgisel bilgi olarak, toplumun ortak bilinçaltı, kültürel kimliği, yaşadığı koşullar hakkında bir öngörümüz vardır ama tek tek herkesi nasıl bilebiliriz? Bunları ölçecek bir alet olsa şairlerin elinde, belki şeytan aklını çeler, yazarken kalkıp, pencereden dünyaya tutar o aleti, okur dediğimiz sonsuzluğun ortalamasını alır, kalemini onların boyasına batırır, sadece onların ruhunu okşayacak şiirler yazar. Aslında o durumda bile ancak kendi seviyesini yazar. Sizin

kitabınızı almış, okumuş, karşılaştığınızda size içtenlikle duygularını söylemeye çalışan bir insana, 'siz benim şiirimi anlayamazsınız' mı diyeceksiniz? Ya da biraz daha zarif, 'aaa, anladınız mı gerçekten, tebrik ederim' mi diyeceksiniz? Buyurun deyin, kimse ağzınızı ot tıkamıyor. Ama o küçümsediğiniz okurlardan birisi çıkıp da 'neden yazıyorsunuz peki?' derse, bu cahilin(!) sözlerine nasıl bir yanıtınız olur? Şiirin değerini belirleyen ölçütler içinde az okunmak, çok okunmak, hiç okunmamak olabilir mi hiç?

Bir şairin şiirinde ağırlıklı tek bir duygunun sivrilmesi; şaire 'öfkenin şairi, kavganın şairi, acının şairi' gibi benzetmeler yapılması şiirin çok sesliliğine gölge düşürür mü?

Sanırım bir şairle ilgili değerlendirme yapılırken erken yazılmış bir cümle, ince ayrıntılarda gizli başka pek çok duyguyu, yaşantıyı örten bir yargı, o şairin bütün yazdıklarının boynuna asılı kalıyor. Kim için olursa olsun, övgü diye yapılan böyle değerlendirmeler daraltıcı, şiirin çağrışım gücünü sınırlayan, dilin doğasına aykırı, şairi de okuru da tek bir duygunun hapishanesinde güçsüz düşüren değerlendirmelerdir. Birakın şiiri, tek bir duygu, tek bir tema üzerine kurulu hiçbir şey olamaz. En sıradan hayatlar bile binlerce ayrıntıdan oluşan heyecanlarla alt üst olurken, insanı çok daha karmaşık duygular içinde kavrayan, bize yansıtan, büyüten, güzelleştiren şiir, sadece öfkenin, acının, kavganın, aşkın şiiri olabilir mi? Sanırım heyecanlı bir hamaset, biraz düşünme ve analiz tembelliği, pek çok şairi öldükten sonra da kurtulamadığı bir yalnızlığa atıyor. Son bir şey daha, bizim kalbimiz, gövdemiz, aklımız raflara ayrılmış, her bir heyecan ayrı bir rafta duruyor da, biz yaşarken ve yazarken, o gün bunlardan hangisindeyse sıra, sadece onu alıp kullanmıyoruz ki... İnsanların heyecanları böyle işleyeydi, hepimiz birer tahta at, kurşun asker olur çıkardık.

Bir gün hepimiz bir taş masalına döneceğiz

Düzyazı ile kurduğunuz bağ?

Şiirle kurduğum bağ neyse, ne bir eksik ne bir fazla, düzyazıyla kurduğum bağ da odur. Düzyazı benim şiirimden azıcık kılık değiştirmiş hâlidir ve şiirimden çocuğudur. Biraz abartılı bulunacaktır ama ben yazı yazmıyorum. Biçimin, şiiri yorgun düşürdüğü yerde, şiirin yoğunluğunun azaldığı, sözün azıcık kolaylaştığı yerde, o biçimi bozarak, düzyazıyla anlatımın kıvamını artırıyorum. Pek çok yerde söyledim, deneme dediğim, şiir-hikâye dediğim, düzyazı şiir dediğim ne varsa, hepsinin de dili şiirin billurlaşmış dilidir. Ben böyle olduğunu düşünüyorum. Ne kadar başarılı olduğum ayrı konu ama canımdan süzdüğüm budur. Sadece dünya değişmiyor, insan değişmiyor, zaman değişmiyor. Hayatın üzerinde var olduğu gerçeklik değişiyor. Bütün bu değişimi kavrayan ve söyleyen söz de değişecek tabii ki. İçeriğiyle değişecek, biçimiyle değişecek. Bu ihtiyacı duyuyorsanız, dilinizin ve derdinizin bilincindeyseniz, gerisi sadece bir emek sorunudur.

Birbirimizi anlamak ve sevmek, artık bir eylemden çok, çaba gösterdiğimiz bir şey midir?

Ne yazık ki öyle bir aptallığın içinde, insanı küçük düşüren bir korunma güdüsüyle, bir elimizi ötekinde ısıtarak, sevmeye yetimizi yitirmenin eşliğinde, zamanı makinelerle ölçtüğümüz bir ruhsuzlukta çırpınıp duruyoruz. Biraz ağır bulunabilir ama kalbim böyle diyor. Yabancılaşmadan çürümeye doğru kanatlanmış bir çağ düştü payımıza. Eskiden kendimizi sevdiğimiz bir yalnızlığımız vardı. Artık kendimizi de sevmediğimiz bir yalnızlığımız var. Sadece korku soluk alıyor evlerimizde. Önce de söyledim, bir gün hepimiz bir taş masalına döneceğiz. Tüm bu yıkıma karşı, zavallı insanın tek bir varoluş olanağı var, hemen yanı başındaki öteki yalnız. Ben, *insanın acısını insan alır* demeye devam edeceğim.

(Burak Abatay'la Söyleşi)-SİTEM TAŞLARI

HALİL İBRAHİM ÖZCAN

■ **Romanlarınızı, öykülerinizi okuyanlar elbette size tanıyorlar. İstasyon Dergisi okurlarımız için kısaca bunlara neler ekleyebilirsiniz?**

1952 yılında Kars-Hanak'ta doğdum. Artvin Öğretmen Okulu'nu, İstanbul Atatürk Eğitim Fakültesi'nin Türkçe Bölümü'nü bitirdim. Hollanda Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Formasyonu sertifikasını aldım. Türkiye'de ilk ve ortaokullarda çalıştım. 1984 yılında öğretmenlikten ayrılarak *Günaydın* gazetesinde gazeteciliğe başladım. Beş yıl gazetecilikten sonra 1989 yılında Hollanda'ya göç ettim. Hollanda Eğitim Bakanlığı'na bağlı temel eğitim okullarında anadili dersleri ve Rotterdam'daki bir yüksekokulda Türk dili ve edebiyatı dersleri verdim.

1981 yılında ilk öykü kitabım yayımlandı.

■ **Zaten ilk kitabınızı yayımlandığında Türkiye'de çeşitli dergilerde öyküleriniz ve şiirleriniz, yazılarınız yayımlanmaktaydı.**

Evet, "Varlık", "Edebiyat Gündemi", "Damar", "Yaşasın Edebiyat", "Kıyı", "Karşı Edebiyat", "Dönemeç", "Türk Dili Dergisi", "Güzel Yazılar", "Evrensel Kültür", "Cumhuriyet Kitap", "Dünya Kitap" gibi edebiyat dergilerinde öykülerim, tanıtım yazılarım ve söyleşilerim yayımlanıyordu.

Bugüne kadar büyükler için on altı, çocuk ve gençler için de altı tane roman, öykü ve masal kitabım yayımlandı.

■ **Siz örgütlü yazarlardanınız ve tanık olduğum gibi üyelik sorumluluklarını da yerine getirirsiniz. Bu çok önemlidir. Hangi yazar örgütlerine üyesiniz?**

Türkiye Yazarlar Sendikası, Hollanda Yazarlar Sendikası, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Türkiye PEN Kulübü üyesiyim.

1979 yılında Kültür ve Spor Bakanlığı **Gençlik Öykü Ödülü'nü**, 1997 Hollanda NPS Radyo'su **Öykü Ödülü'nü**, 1994 Şükrü Gümüş Roman Ödülü'nü, 1997 Halkevleri Kültür -Sanat Yarışması Roman Ödülü'nü, 2000 Yılı **Orhan Kemal Öykü Ödülü'nü** aldım.

■ **Öğretmen ve gazeteci kökenli yazarlardan birisiniz. 1989 yılında Hollanda'ya göç ettiniz. Yazın yaşamınızı burada olduğu gibi Hollanda'da da sürdürürken bir yandan da Hollanda Eğitim Bakanlığı'na bağlı temel eğitim okullarında anadili dersleri ve Rotterdam Konservatuvarı'nda Türk dili ve edebiyatı**

ZENGİN COĞRAFYALARIN YAZARI:

Murat Tuncel

dersleri verdiniz. Göçmenliğin ve çalışırken yazmanın sizin yazın yaşamınızdaki etkileri nelerdir?

Ülkemizde göçmenlik denilince akla ilk gelen "ayrılık, hasret ve garip kalma" sözcükleridir. Ama benim için insanlarımızın düşündükleri bu sözcüklerin karşılığı değildir. Benim için göç; insanın yaşadığı koşullardan daha iyi bir yaşamı arama serüvenidir. Ben on yaşımda köyümdeki yaşamdan daha iyi bir yaşamı aramak için ilk göçümü yaşadım. Köyümüzde üçüncü sınıfa kadar okul vardı. O yıllarda öğretmenler böylesi okullarda görev yapardı. Onların görev süresi üç yıldır. Yani üçüncü öğretim yılının sonunda başka bir köyde görevlendirilirdi öğretmenler. Eğer başka bir öğretmen tayin istememişse

sizin köyünüzün okulu kapanırdı. Ben böyle bir okulda üçüncü sınıfa kadar okudum. Okulumuz kapanınca da benim göçüm başladı. Hanak'ta bir akrabamızın yanında kalarak ilk ve ortaokulu bitirdim. Sonraki göçüm, Artvin Öğretmen Okulu'na girmemle başladı. Öğretmen okulunu bitirdikten sonra da görevim nedeniyle yurdun çeşitli illerine göç ettim. Daha sonra ailemle Kars'tan Kocaeli'ne göç ettim. Ondan sonra da Hollanda'ya. Emekli olunca da yeniden İstanbul'a göç ettim. Hayatımdaki bu göçlerin benim yazın yaşamıma zenginlik kazandırdığını söyleyebilirim. Ayrıca da göçlerin sayesinde durağan mekânla hareketli mekân arasında benim için bir fark kalmadı. O nedenle her iki durumda da

yazma eylemimi sürdürebiliyorum. Çalışırken yazabilmemin nedeni de yaşamımdaki bu hareketliliğin sürekli oluşudur.

■ **Bildiğim kadarıyla Sizin yapıtlarınızın birçoğu başka dillere de çevrildi. Azerice, Arapça ve Lehçe olarak da üniversite ve edebiyat dergilerinde yazılarınız yayımlandı. "Süper Kurbağa" adlı çocuk romanınız oyunlaştırılarak Devlet Tiyatroları ve İstanbul Şehir Tiyatroları repertuarlarına alındı ve Ankara Şehir Tiyatroları tarafından da sahnelendi. Yazdıklarınızın böyle geniş bir yelpazede yayımlanması ve sahne oyunu için uyarlanması yazmanızı nasıl etkiliyor ve bunların yazdıklarınıza katkısı ne oluyor?**

Evet, yapıtlarımın birçoğu İngilizce, Bulgarca, Hollandaca, Almanca, Rusça, Farsça, Arapça çevrilip yayımlandı. Takip edebildiğim kadarıyla da çevrilen yapıtlarımın sürekli okurları da var. Bu benim için önemli ve ayrıca bir mutluluk kaynağı. Bana göre çeşitli yapıtlarımın başka dillere çevrilmesinin en büyük nedeni yapıtlarımdaki konu çeşitliliği ve içerik zenginliğinin anadilinde ve çevrildiği dilde okuyucular tarafından kabul görmesinden kaynaklanmaktadır.

Yapıtlarımdan **Maviydi Adalet Sarayı** adlı romanım **Valse Hoop** (Sahte Umut) adıyla Hollandaca (3C Yayınevi-Arnheim), İnanna adlı romanım; **Arapça** (Al taakwin Yayınevi-Suriye), **Korece** (Asia yayınevi-Seul) ve Bulgarca (Ednorog yayınevi-Sofya)'da, **Osmanlılar-1/Trakya Güneşi** adlı romanım ve **Beyoğlu Çılgınlıkları** adlı öykü kitabım Bulgarca (Ednerog Yayınevi-Sofya) yayımlandı. **Gölge Kız** adlı öyküler kitabı Rusça, (MockBa-Yayınevi/Moskova) yayınevi tarafından yayımlandı. Çocuk romanım **Ressamlar Mahallesi Çocukları**, De Kinderen van de Schildersweek adıyla Hollandaca yayımlandı... Yapıtlarım hakkında birçok üniversite yayın organında, sanat ve edebiyat dergilerinde birçok bilim insanının araştırma ve incelemesi, yazar ve eleştirmenlerin de tanıtım yazıları yayınladı.

■ **Roman ve öykü kitaplarınızdan sonra Anadolu ve Osmanlı tarihini romanlaştırdığınız seri romanların ilki olan "Osmanlılar-Trakya Güneşi" adlı romanınız ile "İnanna" adlı romanınızla öykü kitaplarınızın arka arkaya Bulgarca, İngilizce ve Hollandaca, Rusça, Arapça yayınlandı. Yapıtlarınızı tüm dünyadaki okurlara ulaştırmak için çabalarınız sürüyor. Türkiye ve dünya okuyucusuyla yapıtlarınızın buluşması yazar olarak sizi ve yazdıklarınızı nasıl etkiliyor?**

Yazmak tüm zorluklarına karşın sizde bir tutku olmuşsa ondan başka hiçbir şeyi önemsemiyorsunuz. Onca emeğiniz ve göz nurunuzun değerini biliyorsanız daha çok okuyucu kitlesine ulaşması için de çabalarınızı esirgemeyeceksiniz. Ben bu anlayışla, hem ülkemdeki okuyucuları için hem de insanı geliştirecek yapıtları okuyan dünya insanları

için yazıyorum. O nedenle de yazdıklarımın sınırlarımız dışına taşması için elimden geleni yapıyorum. Yapıtlarım sınır ötesinde de yayıncı ve okuyucu bulunca mutlu oluyorum. Bu gerçekten de çok çaba ve sabır isteyen bir uğraş. Yapıtımız yayımlandıktan sonra oturup onun bir okuyucuya ulaşmasını seyretme yerine, onu kucaklayıp onlarca okuyucuya sunmamız gerekiyor. Bu elektronik çağda artık hiçbir yazarın böyle bir lüksü yok. Hele dağıtım ağı dünyanın en kötü dağıtım ağı olan bizim ülkemizde hiçbir yazarın böyle bir lüksü olmadığı gibi hiçbir kitabın da kısa zamanda okuyucuya ulaşma şansı yok.

■ **Türkiye'de yayınevi kurdunuz. Yazarın yayıncı oluşu ve bu yolla yazarları yeniden tanımanız nasıl bir duygu? Bunun yazdıklarınızı değerlendirmede bir etkisi oluyor mu? Yayın dünyasını içten tanımak nasıl bir duygu yaratıyor sizde? Bunu benim gibi birçok meslektaşımın da öğrenmek istediğini bildiğim için öğrenmek istiyorum. Bir de bu zorlu koşullarda sürdürmeye çalıştığınız bu serüveniniz hakkında düşüncenizi merak ediyorum.**

Son yıllarda Elfene Dünya Yayıncılık adında bir yayınevinin ortağı oldum. Ama benden önce de yayıncılık yapan yazar örnekleri var. Bildiğiniz gibi Can Yayınları'nın kurucusu da rahmetli Erdal Öz'dü. Elbette ondan önce de birçok yazar yayın yaşamında yer aldı, bizden sonra da yer alacaklar olacaktır. Bu bir ticari iş. Öncelikle yazarlıkla hiç bağdaşmayan bir meslek. Eğer ticarete ağırlık verecek olursanız yazma serüveninizi gözden geçirmeniz gerekir. Yazarlık yapacağım diyorsanız da yayıncılık serüveninizi sonlandırmalısınız. Ben yukarıda da belirttiğim gibi yazmaya tutkunum o nedenle tacirlik bana göre bir iş olmadığını bu deneyimimle öğrendim. Dışarıdan kazançlıymış gibi görünse de pek öyle kazançlı bir iş değil yayıncılık. Bir de biz işe başlarken durum daha iyiydi. Dağıtımlar daha iyi çalışıyordu. Kitaplarınızın kitapçılara ulaşımı daha kolaydı. Yılda iki kez dönüşümü oluyordu. Bana göre her mesleği erbabı yapmalı. Yazar da yazmaktan başka bir işle uğraşmamalı ki, geleceğe kalıcı yapıtlar üretebilsin.

■ **Roman ve öykülerinize baktığımızda göç, savaş, toplumsal meseleler ve tarihi konular gibi çok geniş yelpazede eserler verdiğiniz görüyoruz. Eserlerinizi yazarken karakterleriniz nasıl bir okuyucu kitlesine hitap ediyor? Siz şu anda Avrupa'da yaşayan bir yazarsınız. Avrupa'da yaşayan toplumumuzu da içten tanıyorsunuz. Yazarken Avrupa'da yaşayan Türkiye kökenlilere hitap etmek gibi bir kaygı taşıyor musunuz?**

Yaşamım ve yaşadığım göçler nedeniyle çok kültürlü bir ortamda yaşamam ve çok kültürlülüğü benimsemem nedeniyle konularımın yelpazesi sizin de belirttiğiniz gibi çok geniş. Ben konularımdaki bu çeşitliliği

okurlarım için de önemsiyorum. Yapıtlarımızın kalıcı olması için bizi her kesimden okurların okuması gerek. Sadece kendi ülkemizin insanları değil, dünyanın başka ülkelerindeki okurlar da okumalı. Sadece ulusal sınırlarda yaşayanlar, ya da Avrupa'daki göçmenlerimiz için yazmak, bence yazarın kendini sınırlaması anlamına gelir. Hem kendi dilimizi okuyan insanlarımız için hem de dünyanın başka ülkelerindeki insanlar için yazmayı amaç edinmiş biriyim ben. Neden Koreli bir okur da benim yapıtımdan bir okuma tadı almasın ki? Bir de Avrupa'da yaşayan Türkler buradakilerden de az okuyorlar. Yaşlıların büyük çoğunluğunda zaten okuma alışkanlığı yok, gençler de eğitim gördüğü dildeki kitapları daha iyi anladıkları için yaşadıkları ülke yazarlarını okuyorlar. O nedenle sadece onlar için yazmak değil, dünya insanının okuyacağı yapıtlar yazmak en iyisi.

■ **Bir ayağı Avrupa'da, bir ayağı Türkiye'de olan bir yazar olarak Türkiye'deki Türkçe edebiyat ile Avrupa'daki Türkçe edebiyat arasında farklar ya da benzerlikler konusunda ne düşünüyorsunuz?**

Son yıllarda dünya edebiyatında da, bizim edebiyatımızda da "ben" formuyla yazma ön plana çıktı. Türkiye'de de, Avrupa'da da yazan arkadaşlarımızda "ben" formunu kullanıyorlar ama Türkiye'deki deneyimli yazarlar ben formuyla anlattıkları konuları bir kahramanın üzerinden kurgulayıp öykülemeyi çok iyi beceriyorlar. Fakat Türkiye'deki genç yazarlarla Avrupa'da yazan arkadaşlarımız sadece anlatıda kalıyorlar. Dil kullanımında Avrupa'da Türkçe edebiyat yapanlar dildeki son gelişmeleri izleyemedikleri için bu konuda Türkiye'de edebiyat yapanlardan daha geride kalıyorlar. Türkiye'de Türkçe edebiyat yapanların konularında çeşitlilik çoğalmasına karşın, Avrupa'da Türkçe edebiyat yapanların konusu "göç, göç yaşamı, hasret, gurbet" sınırları içinde dolaşıyor... Türkiye ve Avrupa'da Türkçe edebiyat yapanların en iyi benzeşen tarafı sadece Türkçe ile yazmaları.

■ **Söyleşimizin sonunda Murat Tuncel'in bundan sonraki planlarından kısaca söz edebilir misiniz?**

Şu anda dördüncü romanı Elfene Dünya Yayıncılık tarafından yayınlanan seri romanları tamamlamaya çalışıyorum. Bu serinin beşincisi olan **Ayasofya'nın İkonları** yayınevine gitti. Şubat ayı sonuna kadar yayınlanacak. Ben de bu serinin sonuncusu olan altıncı kitap için çalışıyorum ama sadece onunla değil bir de Likya'nın Son Kralı adlı yapıtın üzerinde çalışmalarımı sürdürüyorum. Bu seri romanlar her ne kadar "Osmanlılar" üst başlığını taşısa da aslında beş yüz yıllık Anadolu tarihini işlediğim romanlardır. Yani 1350'den 1850'ye kadar Anadolu'da yaşanan olaylarla bu coğrafyada bize kalmış mitolojik öykülerin roman diliyle anlatıldığı romanlar serisidir. Tabii onlardan sonra da planladığım öykü ve romanlarım var.

BİLGE ÇOLAK

“Ve son kez gözlerini açtı çocuk, sonsuza dek kapatabilmek için...”

Gözlerini açtı çocuk, yavaşça başını kaldırdı. Elini sıkı sıkı tutmuştu annesi. Önce anlayamadı nerede olduğunu. Karanlık her yer. “Anne.” diye seslendi annesine. Ses yoktu. Bu defa daha yüksek sesle söyledi, “Anne!” Hiç cevap gelmiyordu annesinden. “Çok yoruldu demek ki, seslendiğimi bile duymuyor.” diyerek yüzü bembeyaz, yerde yatan annesinin yanağına bir öpücük kondurdu. Elinde kahverengi oyuncak ayısı ile bu karanlık yerden çıkabilmek için etrafa göz gezdirdi. Hiç ses de yoktu. Dizlerinin üstünde ilerlemeye başladı. Nihayet bir ışık belirdi. Çocuk, daha da hızlandı. Dışarı çıktığında bir boşluk karşıladı onu. “İyi misin?” diye bir ses duydu. Tanımıyordu bu sesi. Yabancı ses, tekrarlardı, “İyi misin?” Çocuk, arkasını döndü bu defa, “Sen kimsin?” diye seslendi. “Tam karşıdayım.” dedi yabancı ses. Karşısında bir apartmandan başka bir şey yoktu. “Apartman... Ama apartmanlar konuşamaz ki?” diye yargılayarak baştan aşağı inceledi onu. “Bu sözle çok karşılaştım ama evet, konuşuyorum. Sadece iyi olup olmadığını merak ettim. Sağ salım çıkan ilk kişinin sanırım, değil mi?” Çocuk anlayamamıştı, “Nereden sağ salım çıktım?” Apartman, yandaki enkazı işaret etti, “En yakın arkadaşımı. Yan yana olmamız dışında temelimiz aynı gün atıldı ikimizin de. İlk katımız henüz inşa edilmemişti, denetlemeye geldiler bizi. İkimizi de aynı gün denetlediler...” Uzun bir sessizlik girdi araya. Çocuk: “İkiniz de aynı aşamalardan geçmişsiniz. Ama sadece biriniz ayakta...” Apartman, kendini toparlamaya çalışarak, “İşte o günden sonra değişti her şey. Farklı inşaat şirketleri yapıyordu bizi. Pahalı olduğu için onun kolonlarında çok az çelik kullanılmıştı. Tuğlalarını görseydin! Ustalar yerinden almak istediklerinde, en ufak bir dokunma ile parçalara ayrılıyorlardı. O günden sonra onu düzenli olarak denetlemediler.” Çocuğun anlamaya çalıştığı şey: O bina yıkıldıysa konuştuğu apartman nasıl dimdik durabiliyordu? Merakla sordu. “Beni yapan inşaat şirketi, hep en güvenilir malzemelerden gerektiği kadar kullandı. Ayrıca beni düzenli olarak denetliyorlardı. Bir de ben dört katlıyken o, on katlıydı. Sokakların dar olmasına aldırış etmeden sıkışık bir alanda on katlı bir binanın yapılmasına izin verildi yani!” “Evet.” dedi çocuk, apartman haklıydı, “Bizim evimiz dokuzuncu kattaydı. Bazen balkona çıkıyordum. Bulutlara çok yakındık, uçuyor gibi hissediyordum kendimi.” Apartmanın hoşuna gitmişti çocuğun betimlemeleri. “Hadi, kalabalığın yanına git. Seni görünce çok mutlu olurlar.” dedi sevinçle. Çocuk, çevresine baktı; hiç kimse yoktu etrafında. Tekrar apartmana döndü. Apartman, merak dolu gözlerine yanıt verdi, “Biraz ilerleyip sağa döndüğünde göreceksin.” Çocuk, mutlulukla koştu ona, “Bu, benim en sevdiğim oyuncağım. Buraya bırakıyorum, senin olabilir.” diyerek oradaki bir köşeye bıraktı. Sağa döndüğünde çok ama çok büyük bir kalabalıkla karşılaştı. Bir tarafta ağlayan insanlar, bir tarafta gri bir birikintinin üstünde parlak renkli

kıyafetli kişiler vardı. Yaşlı bir adamın, çocuğun yani kendisinin adını bağırarak söyleyerek ağladığını gördü. Bu sesi, bu yüzü tanıyordu. Ona doğru koşmaya başladı. Sert bir rica ile kıpırdamadan durdu yerinde: “Sessizlik!” Parlak kıyafetli insanlar, hep bir ağızdan bağırdılar, “Sesimi duyan var mı?” İkinci bağırılarına bir yanıt geldi. Gri birikintiden aldıkları ses ile hızlı hareketlerle işe koyuldular. Sesin geldiği yeri tam olarak tespit ettikten sonra yaşlı bir kadını çıkardılar oradan, çocuğun anneannesini. Anneannesini öyle yatarken görünce hemen onun yanına gitmek istedi çocuk. Ama birikinti çok yüksekti, oraya çıkamazdı. Bir çıkış yolu bulmak için çabalıyordu. Anneanesi ambulansa, bir sedye yardımıyla götürülürken, “Oradalar! Torunum da yanımdaydı kızım da... Ne olur yardım edin!” Ağlayarak rica etti oradaki ekipten. Yaşlı kadının söylediği yerdekileri kurtarabilmek için beton yığınlarını, kişilere zarar vermeyecek şekilde kırmaya başladılar. Canla başla çalışıyorlardı. Görevli üniforması giymiş bir adamın, enkazın bir köşesinde oturmuş ağladığını gördü. Yanında başka bir adam, sırtını sıvazlayarak onu teselli etmeye çalışıyordu. Ama gözlerinden süzülen yaşlara engel olamıyordu. “Burada çocuk var!” sesiyle bakışlarını tekrar, yapılan çalışmaya çevirdi. Yaşlı adam, ambulansa götürülen eşinin yanından koşarak geldi: “Torunum! Yaşıyor mu? Ne olur bir şey söyleyin!” Ekipler çalışmaya devam ediyordu. Görevlilerden birinin, “İyi misin?” dediğini duydu. Ama içeriden ses gelmiyordu. Tekrar sordu: “Sesimi duyuyorsan duvara vur!” Yine hiçbir tepki yoktu. Betonları özenle kırarak çocuğu çıkardılar. Herkesin gözü yaşlıydı. Çocuk, dikkatlice baktı. Bu... Bu, oydu! Bedeni, beton yığınlarının arasından aşağı indirildiğinde yaşlı adam, hemen yanına gitti. Acı dolu bağırıları, gözyaşlarını saklamaya çalışan birkaç görevlinin de gözlerinden yaşların süzülmesine sebep oldu. Çocuk, yaşlı adamın yanına gidip: “Dede! Dede, ben buradayım; yanımdayım. Dede!” diyerek onu görmesi için zıplamaya başladı. Ama dedesi onu ne görüyordu ne de duyuyordu. Çevrede koşturmaya başladı: “Ben buradayım! Beni görmüyor musunuz?” Hiç kimse tepki vermiyordu. Kimisi gözyaşlarını gizlemeye çalışıyordu, kimi yaşadığı acı dolu dakikaları unutamıyordu, kimisi bir umut sevdiklerine kavuşmak için bekliyordu. Ama kimse onu görmüyordu... Ambulanların olduğu yere doğru çekilmeye başladığını hissetti. Sağlık görevlisinin yaptığı kalp masajı ile hayata tutunabilirdi. Bedenine tekrar can geldi. Gözlerini açtı çocuk. Gökyüzünde ona gülümseyen birini gördü. Çok güzel, şefkatli bir gülümsemeydi bu. Kollarını açmış, onu bekliyordu. Çocuğun yüzünde ufak bir tebessüm oluştu. Çevredelikler: “Çocuk yaşıyor! Gülümsedi az önce!” diyerek umutlarını yeşertmeye başladılar. Çocuk, açılan gözlerini birkaç kez kırptırdı. Gökyüzündeki o samimi gülümsemeye baktı uzun uzun... Ve son kez gözlerini açtı çocuk, sonsuza dek kapatabilmek için...

KENAN BAŞARAN

Ütanmaktan utanmak

felaketlerimizin üzerinde asılı aydınlıklarda bir hafifleme ararız. Kelimeler merhametlidirler. Narin gerçeklikleri bizi kandırır ve teselli eder... Böylelikle hiçbir şey istemeyen 'kader', bizim başımıza geleni istemiş olur... Tek izah biçimi olarak akıldışına vurgunuzdur onun, yalnızca aynı tabiattaki negatif unsurları tartan baht terazimizin kefelere doldurmasını seyrederek..."

Yıkıldık. Bir kez daha, bir kez daha... Ölmemiz Tanrı'nın takdiri, yaşamamızsa mucize olarak muştulandı bize, yine. Cioran'ın buyurduğu gibi işte: "Kader, mağluplar terminolojisinin gözde sözcüğü..." O hâlde, galip gibi görünen mağluplar, diye eklemeli. Ölmemiz kader, yaşamımız mucize: Bize vaaz ettikleri budur, galip mağlupların.

Yurt, sanki Kafka'nın Şato'su. Bilim de şato için tayin edilmiş, fakat kapısından içeri bir türlü sokulmayan kadastrocu K.'dir. O tayin de, esasen kazara yapılmıştır. Yurt, artık bir mecaz. Aslanan odur. Varlığımız, varlığına armağan olmuştur, çoktan. Tüm dâhili ve haricilerin kastı vardır. Ahali, kendinden geçmelidir.

Nasıl?

Şışış! Estragon ile Vladimir konuşuyor, kulak ver:

- Hiç hakkımız yok mu?
- Gülme iznim olsaydı, hâline gülerdim.
- Haklarımızı yitirdik mi?
- Hepsini okuttuk!

Okuttuk, yani kurtulduk tüm haklarımızdan onların bekası için! Şükür ki yıkımlara karşı bizim bir planımız var: Kader...

Onlar, çok büyük birer mimardır! Değil mi ki

insanın fitratını yeniden inşa ettiler, on yıllarda. İnsana, ölümün hayattan daha değerli olduğuna iman ettirdiler. İnsan, inanıyor ki evin, barkın kıymeti candan evludur. Candan geçilebilir.

O yüzdendir göz yumulması eksik harca, ince demire. Mühim olan insanın cebinden kâr etmesidir! Mal canın yongası ya, o hesap. Yongalar çöktü, canlar altında. Sesleri çıksa da binlercesinin, duymazdan gelinir. Çoktan motorları çalıştırılmış enkazcı greyderlerin gürültüsü sağır etmiştir. Kader planı çünkü...

Koştuk. Her yerden. Her yaştan. Ekmeğimizi de, yorganımızı da, kalbimizi de paylaştık. En iyi yaptığımızdır budur bizim. Vermek. Kara günde. Bunda kusurumuz yok. Kusurumuz almakta ve aramakta. Ölmekten öncesine ait; yaşamaya dair haklarımızı almak ve aramakta kusurumuz var. Ama işte, haklarımızı okuttuk bir kere! Ağlamak, acımak ve unutmak bastırıyor öfkemizi. Belli ki asıl böyle ölüyoruz. Böylesi ölüm, gelecek kuşakların da hayatını çalmıyor mu? Kazmalar, şimdiden onlar için vuruluyor toprağa. Peşinen!

Maraş, Hatay, Adıyaman, Malatya, Antep... Biz orada olmayanlar... Koştuk oralara; enkaz altında kalanlara ve hasbelkader kurtulanlara. Yoksa kendimize mi koşuyorduk? Biz şimdilik yaşıyanlar, neden kendimizi suçlu hissediyorduk?

Neden onlar değil de biz? Bu nasıl bir plan? Kim yazmış bu bozulası planı, kim?

Uyurken utandık, su içerken utandık, çocuğumuza sarılırken utandık, nefes alırken utandık. Sonra utanmakla bir şey yaptığımız sandığımız için de... Utanmaktan da utandık...

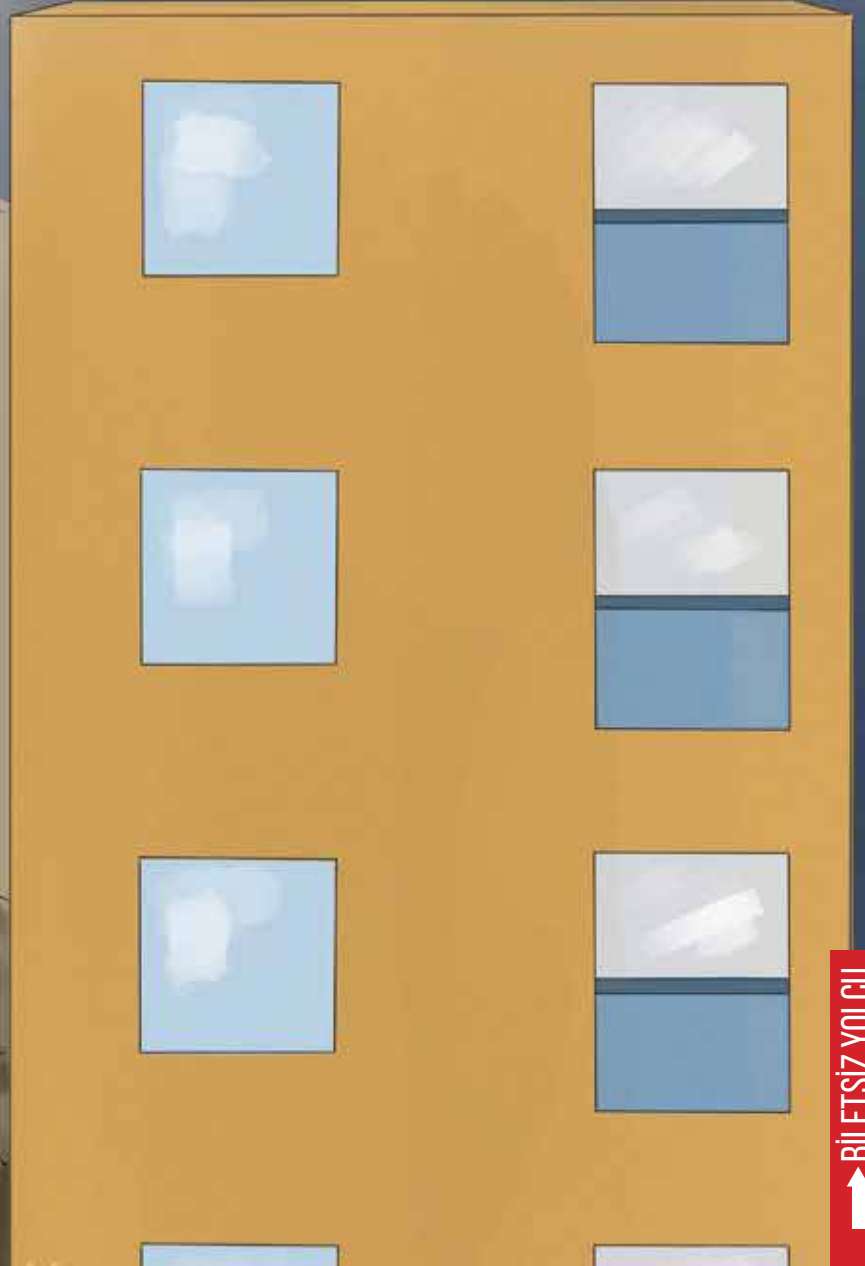
İtiraf edelim. Anlaşmıyoruz. Aynı dünyada ama ayrı dünyaların insanlarıyız. Birbirimize saygılı olmalıyız. Şüphesiz! Ve fakat varlığımız, birbirimizin dünyaya bakışına bağlı. Bu noktadaysa saygı, kurtarmıyor. Ne yazık ki kurtarmıyor. Bizi hayatta tutmaya yetmediği için, kurtarmıyor.

Çünkü birimiz hayatı kutsuyor, diğeri ölümü. Hayattan yana olanlar samimi, ölüm severler şüpheli. Hayattan taraf olanlar, şu dünyada mümkün merteye haysiyetli yaşayıp gitmek istiyor. Bilimin, ilmin ve irfanın rehberliğinde örgütlenmiş bir mekânda yaşamak...

Vazgeçmiş görünenlerinse bilakis, hem buraya hem ötekine ipotek koyduklarını görüyoruz. Görüyoruz, onların Yunus olmadığını. Hem de hiç.

Hayat diyenler, dirseğini matematiğe, fiziğe, jeolojiye; ölüm diyenlerse kadere dayıyor. Nihai karar, çoğunluğun. Çoğunun adı okunmaz hayat oylamasında. Hayatımız, çoğun parmaklarının onayladığı kader planına tahvil.

"... Zaferler ve yenilgiler, adı kader olan bilinmez bir yasaya göre birbirini izler, kader, felsefi olarak yoksun kaldığımızda, şu dünyadaki ya da herhangi bir yerdeki ikametimiz bize çözümsüz, maruz kılınacak bir lanet gibi saçma, ya da hak edilmemiş görüldüğünde başvurduğumuz sözcüktür... Kader, mağluplar terminolojisinin gözde sözcüğü... Devasızlığa bir isim kadrosu bulmaya meraklıyızdır ve isimler icat ederek,

İçimizi, dışımızı, duygularımızı yakan, insanlığımızdan utanıran, çaresizliğimize küfürler ettiren, ağlamanın hiçbir şeye çare olmadığını bildiğimiz için sessiz sessiz akan gözyaşımıza dahi söylendiğimiz günlerin içinden geçiyoruz.

Trenin penceresinden bakmıyorum bugün ama bu aralar her şey kırık dökük, paramparça... Koşan köpekler yoklar, çocuklar zaten saklanmışlar. Derin ve ürkütücü bir sessizlik... Dondurucu bir soğuk ve utanç...

Yüzyılın felaketini davet etmişsek meğerse hiç haberimiz olmadan. Çalmışız, çırpılmışız büyük bir aymazlıkla aslında yaşamlarımızı çaldığımızı düşünmeden. Binlerce, on binlerce ailenin yok oluşunu oturduğumuz yerden izlerken, insan o kadar çok şey sorguluyor ki... On ev yapacak malzemeye, yirmi ev yapmışız, nasıl olsa imar affı çıkar diye. Göçük altından çıkartılan çocukların kaçırılışını duydukça deliriyor insan, insanlığından nefret ediyor. Organları için mi kaçırılıyor bu bebeler diye bir düşünce girince aklıma, oturduğum yere sığamaz oluyorum.

Enkaz altında yardım eli beklerken, diri diri donarak canlarını yitirenler mi öldüler yoksa bizler mi insanlık mı? Yanıtsız kalan "Bizi kurtaracak kimse var mı?"yı nasıl yüreklerimizden sileceğiz? Silmeli miyiz? Tam tersi biz bu çığlıkları unuttuğumuz an, sürüden bir farkımız kalmayacak eminim.

Biz ancak toparlandık üçüncü gün, onlara gelebildik mi diyeceğiz gün gelip hesap sorulunca?

Aslında koskocaman olmadığımızı gördük seksen beş milyon olarak... Milyonlarımız ellerinden geleni yaptılar destek için elbette. Onlar bir yana ama kocaman (ağız alışkanlığı, beynimiz öyle yıkandı ya...) bir devlet olarak acizliğimizden utanıp

BİRCAN USALLI SİLAN

aynada kendime bakamaz oldum.

Gurur duyduğum, yüreğime iyi gelen kurtarma ekipleri, sağlıkçılar, gönüllüler ve elbette gerçek işini yapan gazeteciler oldu. Onlardan biri olarak sahada olmayı o kadar çok isterdim ki... Ama belli bir yaştan sonra yük oluyor insan yalnızca.

Hepsinin ismini yazmak isterdim buraya tek tek: Sahada İsmail Saymaz, Beril Ötkan, Gülşah İnce, Sevgi Şahin, Merve Görgün, Barış Kaya ve kameraman kardeşlerimiz, Mehmet Akif Ersoy, haber başında ve yorumlarıyla Selçuk Tepeli, İsmail Küçükkaya, Barış Pehlivan, Barış Terkoğlu, İpek Özbey, Fatih Altaylı, Dilara Gönder...

Hepsinin alnından öperim tek tek.

Ama biri var ki onu ilk kez bu deprem sırasında tanıdım. Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Ödülü sahibi, Halk TV muhabiri Ferit Demir... İkinci depremi onu izlerken canlı olarak yaşadım. Malatya'nın Akçadağ ilçesinin Ören köyünde yıkılan evinin enkazında, oğlunun resmini aramak için enkazın içine giren köylü bir kadın ile konuşurken

gözyaşından utanmayan Ferit kardeşim... Her yerde vardı. Onu görmeyince eksik hissettim kendimi.

Karlı dağların arkasında üşüyen canlara ses olabilmek için yollara düşen Ferit kardeşim...

"Adıyaman Yeni Mahalle Çınar Sitesi enkazından iki kişiden kalp atış sesi ve ısı alındı" anonsundaki heyecanını hissetmediğim an olmadı. Ona kalkan ellerden insanlığım adına ben utandım.

Daha nelerden utanmıyor ki insan. Ama dedim ya bu ayki konuğum; gurur duyduğum, görür görmez kocaman sarılacağım Ferit Demir.

İşte sorularımız, işte Ferit'in yanıtları...

■Sevgili Ferit, sizi tüm Türkiye gibi maalesef canımızı yakan deprem bölgesinde yaptığınız haberlerle izledik. Haberciliğinize, fedakârlığınıza, deprem bölgesindeki tüm gerçekleri bize olduğu gibi yansıttığınız için hayran olduk. Bize biraz kendinizden söz eder misiniz? Kaç yıldır bu meslektesiniz?

Gazeteciliğe 1993 yılında, Milliyet gazetesinin Dersim muhabirliğini yaparak başladım, daha sonra Cumhuriyet gazetesinin muhabirliğini yaptım. Sadece Dersim'de kalmadım bölge illerini de gezerek haberler yaptım. 1995 yılında Reuters'ın bölge haberlerini yaptım, serbest gazeteci olarak BBC'ye çalıştım. 1999 yılında Doğan Haber Ajansı'nın kurulmasıyla buraya geçtim. 21 yıl süreyle Doğan Grubu'nda çalıştım. Bölgeden daha çok Doğan Grubu bünyesinde olan CNN Türk'te, Star TV'de ve Kanal D'de; Uğur Dündar'a, Mehmet Ali Birand'a canlı yayınlar yaptım. 30 yıldır gazetecilik yapıyorum bölgede. Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki bütün illerde haberler yaptım. Birçok sıkıntılar yaşadım. Doğan Grubu'nun Demirören

Grubu'na satılmasıyla buradan istifa ettim. 2018 yılında Doğan Grubu, Demirören Grubu'na satılınca 1.5 yıl boyunca haklarımı bana vermemek için mobbing uyguladılar. Bu mobbinge dayanamadım ve 2020 yılının Eylül ayında istifa ederek ayrıldım. Daha sonra Halk TV'ye geçtim. Yaklaşık iki buçuk, üç yıldır Halk TV'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki haberlerini yapıyorum. Dersim merkezli olarak.

■Sizi tanısak biraz... Ailenizden, varsa çocuğunuzdan söz etseniz

Evliyim, iki kızım var, Pelin ve Meltem isimleri...

■Sizi mesleğe yönelten ne oldu? Rol modelleriniz kimlerdi?

1980 darbesinde ortaokul çağlarındaydım. 80 darbesinde bizim köye gelen darbeci askerlerin babama ve köydeki diğer yaşlılara yaptığı işkenceleri, bıyıklarını kesmelerini görünce... Dersim'in bütün köylerinde birçok kişiye aynı yöntemler uygulandı. Özellikle 50-60 yıldır bıyıklarını kesmeyen atalarımıza, babalarımızın hepsinin bıyıklarını kestiler, saçlarını sıfıra vurdular, karın içine soktular. Bunlar benim ağıma gitti. Günlük gazetelerin hiçbirini bunları yazmamıştı. Sonra ben ortaokula başladım, askeri cuntanın elemanları, o dönem Dersim valisi, bütün devlet memurlarının bıyıklarını solcu bıyığı diye kestirdi. Birçok sıkıntı yaşandı ve o sıkıntılardan hiçbirimiz Uğur Mumcu olma gibi bir şeyimiz olamaz. Onun izinden gidip, onu örnek alıyoruz ama bir Uğur Mumcu olmak çok zor. Bizim her zaman örnek alacağımız bir gazeteci. Ve 1993 yılında dediğim gibi, Milliyet gazetesi Dersim muhabirliğiyle işe başladım. Dersim'in ilk gazetecisiyim. 2000 yılına kadar orada tek başıma gazetecilik yaptım. Birçok gazeteci, hem yerli hem yabancı gazeteci, benim bu fedakârlığıma örnek alıp haberler yaptılar, kitaplar yazdılar. Böyle devam etti gitti gazeteciliğim. Özellikle 1994 ve 1996 yılında Dersim'de köylerin yakılması, insanların kaybedilmesi, muhtarların öldürülmesi olaylarını Türkiye ve dünya gündemine taşıdım. Bunları taşıyınca hem Dersim'in hem bölgenin sıkıntılarını tüm dünyaya duyurdum ve birçok çevre benimle iletişime geçerek takdirlerini ilettiler ve destek oldular.

■En çok neye dikkat ediyorsunuz gazetecilikte?

Gazetecilikte belgeli ve doğru habere dikkat ediyorum. Asla ve asla teyit etmediğim, gerçek ve doğru olduğunu bilmediğim bir haberi dünyaları verseler yapmam. Gerçeklerden hiçbir zaman vazgeçmiyorum. Belgeli gazetecilik benim her zaman önceliğim. Kanıtli haberleri hep ön planda tutarım. Böyle çalıştığım için de Türkiye'de her gazetecinin almak istediği bir ödül olan Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Ödülü'nü yaptığım belgeli haberlerle aldım. Bu benim en büyük gururum. Çocuklarıma bırakacağım en büyük ve en önemli miras benim için.

■Deprem bölgesinde ikinci depremi bölgede yaşadınız. O an neler hissettiniz?

Ben birinci depremi evimde hissettim. Uzun bir deprem anıydı. Kalktık ve olduğumuz yerde dona kaldık. Kaçılmıyor, nereye sığınacağını düşünüyorsun ve altında kalacağından çekiniyorsun. Öylece kaldık ve durunca şoku atlattık ve dışarı çıktık. Kötü bir andı. Merkez üssünü öğrenince, yıkım yerine en yakın yer olan Malatya'ya gittim. Sabah saatlerinde

de ilk yayınları yaptım. Öğlen saatlerinde yıkılan Ergünler Apartmanı'nın enkazına gittim. İki kardeş ve bir vatandaşımız canlı çıkarılıyordu. Bina Elazığ Ankara Karayolu üzerindeydi, daha net görüntü almak için orada bulunan üst geçide geçtim. Hemen yan tarafta da depremde zarar görmemiş bir bina vardı. O anları canlı yayında anlatırken ikinci büyük deprem oldu. İnanılmaz bir şeydi. Oluşan toz bulutu ve gürüldü... "Artık hayat bu kadar- mış, ölüm geldi." dedik. Bulunduğumuz üst geçit, çelikten yapılmıştı ve sanki o bile 20 metre yukarı fırladı, yanımızda bulunan ağır hasarlı bina yıkıldı. O anda kaçmak istedik ama kaçmak isterken, enkazın yanından bulunan yüzlerce insan üst üste düştü. Hepimiz düştük. Kameraman Gökhan Uç, ben... Ben kalkamadım. İnsanlar sırtımın üzerinden geçerek gittiler. Ben toz içinde kalktım ve canlı yayını yapmaya devam ettim. İnanılmaz dehşet bir andı. O anı hiç unutamıyorum. Yaşadığıma inanmadım. Ben yaşıyor muyum dedim. Binanın molozlarının bir kısmı üzerimize geldi. Şu an bile yaşadığıma inanmıyorum.

■Empati sizin için ne demek? Gazeteciliğin en olmazsa olmaz duygusu belki de. Ben sizi izlerken bu duyguyu o kadar yoğun yaşadım ki... Gazeteci olarak işinizi yaparken bu duygu sizi ne kadar etkiliyor ya da etkilemiyor?

Çok önemli empati. Bir gazeteciyseniz empati yapmadan bu işi yapamazsınız. Kendinizi karşınızdaki insanın yerine koymanız lazım. Karşınızdaki insanın yaşadıklarını içinizde yaşamıyorsanız zaten hiçbir şey beceremezsiniz. Birine soru sorarken, röportaj yaparken empati yapmalısınız. Deprem bölgesindeki insanların yaşadıkları, enkaz altındaki çığlıkları inanılmaz etkiliyor. Karşındaki insanı anlamadan haber yaparsan o haberin bir manası olmaz. Empati olmadan hiçbir şey olmaz. Bir gazeteci için önemli bir duygudur. O duyguyu mutlaka yüreğinizde tutmanız gerekiyor. Kendimi karşımdaki insanın yerine koyuyorum, böyle olamazsa hem doğruyu hem gerçeği hem de yalın yansıtmayı yakalayamazsınız.

■Orada en çok neye dur demek istediniz? Elinizde bir güç olsaydı ne için kullanmak isterdiniz?

Büyük bir gücüm yok, imkânsız bir şey ama o en çok enkazlarda çalışmak, 24 saat boyunca enkazın altında olan tüm canlıları kurtarmak için derman olabilmek için çalışırdım. Ki çalışıyorum... Balyozla, hilti ile çalışmıyorum belki ama yüreğimle çalışıyorum. Onların çığlığını dünyaya ve Türkiye'ye duyuruyorum. Onlara yardım gelsin diye günlerdir çırpınıyorum bölgede. Bir canın kurtulması ve tekrar hayata merhaba demesi için çaba sarf ediyorum. Olağanüstü bir gücüm olsaydı bir canın bile hayatını kaybetmesine izin vermezdim. Bu duygu çok çok zor. İnsanı inanılmaz duygulara sokuyor. Günlerdir uykusuzum. Ki yatağa girince uyuyamıyorum, o enkazdan gelen çığlık seslerini duyunca, kendimi bile suçlu hissediyorum o binalar neden denetlenmedi diye... Gücüm olsa o binaları yapan müteahhitleri, şahısları bulur ve yargılanmasını sağlardım, onları yargıya teslim ederdim, cezalarını çekmeleri için. Bir gram çürük malzeme kullanan herkes hesap vermeli. O insanlar inanılmaz acılar çekti, günlerce enkazların altında çığlıklar atarak hayata veda eden canların sesleri kulaklarımdan bir ömür boyu gitmeyecek. İnanılmaz derin bir duygu. Bir can kurtulsun diye her şeyi yapabilecek durumdayım. İmkânım oldukça söylüyorum ve o çığlıklara ses olabilmek için çok çabaladım, ne kadar faydalı oldum bilmiyorum.

■Belki de gazeteci olarak görev yaparken Allah korusun sizin aileniz o enkazın altında kalsaydı siz ne yapardınız? Onlarca çaresiz insan bu duyguyu yaşadı, molozların başında kurtarıldı

malarını bekledi. Beklemekten başka çareleri mi yoktu?

Depremi Dersim'deki evimde yaşadım dediğim gibi. O anda çaresiz kalıyorsunuz. Hiçbir gücünüz yok. Olduğunuz yerde ölümü bekliyorsunuz ve o an ölümü kabulleniyorsunuz. Elimle, tırnağımla o betonu deler; o yakınıma kurtarmak için her şeyi yaparım. Çok zor bir durum. Gazeteci olmasaydım başka bir şey yapsaydım, her enkaza gider günlerce çalışırdım. Bir canı kurtarmak için her şeyi yapardım. O enkazın altında çığlık atan, ne olur bizi kurtarın diyen, ben buradayım diyen o insanları kurtarmak için enkazların en dibine gitmeye çalışırdım. O duyguları, o çığlıkları yaşamak çok acı. Kendini değil çocuklarını, yakınlarını düşünüyorsunuz. Ben hiç kendimi düşünmedim o anda. Evdeki diğer bireyleri nasıl kurtarırdım, onlar nasıl zarar görmez, onu düşündüm. Ben önce kendimi değil evdeki herkesi kurtarmak için çabalardım. Dediğim gibi kendinizi düşünmüyorsunuz o anda.

■Bu acıyı yaşarken gazeteci olduğunuza pişman oldunuz mu?

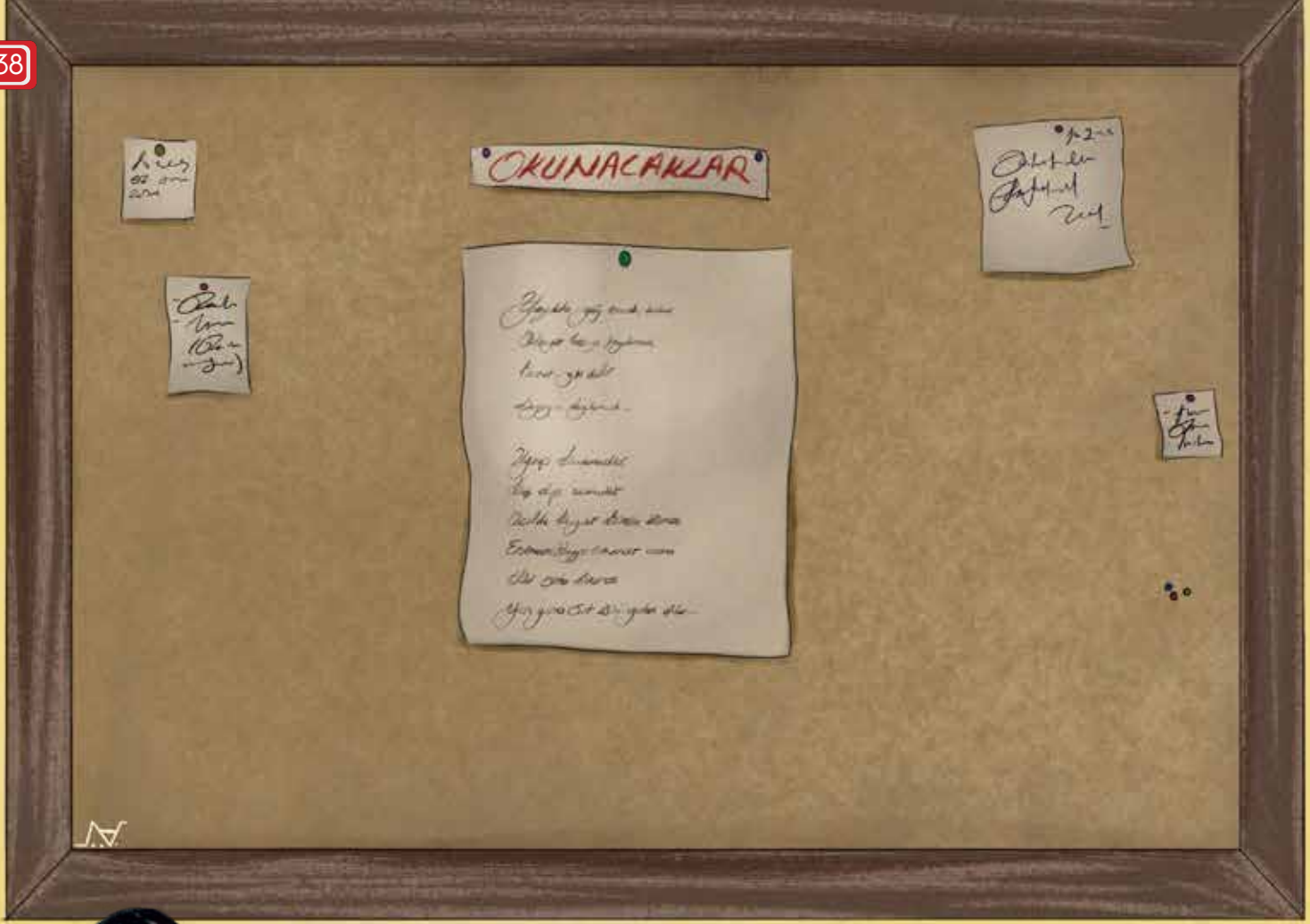
Asla pişman olmadım. Çünkü ben bu mesleği yaparak, çığlıkları duyurarak yardım gelmesini sağlamaya vesile oldum. Bu da önemli bir görev. Gazetecilik kutsal bir meslek. Haber kutsaldır. Ben habere her zaman kutsal olarak bakıyorum ve bu mesleği severek, isteyerek ve benimseyerek yapıyorum. Deprem bölgesinde, doğal afetlerde özellikle gazeteciliğin önemi çok büyük. Biz insanlara çığlık olabildiğimiz sürece mesleğimizi iyi yapıyoruz demektir.

■Gönüllülük esasına dayalı bir iş gazetecilik sanıyorum sizinki. Gerçek ve gönüllülük arasında gidip gelmek nasıl bir duygu?

O anı yaşarken deprem bölgesinde enkaz altındaki çığlıkları kurtarmak için neler yapabilirim diyorsunuz. Çünkü herkes bir görev yapıyor. Ben de, yardım görevlilerinin gelmesi, arama kurtarma çalışmalarında kullanılan malzemelerin eksiksiz gelebilmesi için çırpındım. Her yayında bunu dile getirdim. Adıyaman'da, Malatya'da, Antep'te, Maraş'ta, Hatay'da, Adana'da her yerden gelen yardım çığlıklarını canlı yayında söyleyerek onlara yardım gitmesi için çaba sarf ettim. Bazı vatandaşlarımız yardım ekiplerinin ve malzemelerinin ulaşması sayesinde kurtuldular. Keşke her canın, her enkaz altında kalan vatandaşımızın kurtarılması için koşsak, çaba sarf etsek ve onları kurtarsak. Keşke olağanüstü bir güç olsa o enkazları ellerimizle kaldırabilsek ama teknik cihazlar ile müdahale ediliyor. Bir canın kurtarılmasında emeğim olmuşsa benim bu meslekte yaptığım en önemli iştir diyorum.

■Ve son olarak, bu mesleği yapan, yapmak isteyenlere bir tavsiye vermek isteseydiniz neler oldu?

Günümüzde gazetecilik ölmüş... Ölmüş derken, birçok kişi gazetecilik yerine algı yapıyor. Olmayanları yazıyor ve gerçeklerden kaçıyor. Asla ve asla gerçeklerden kaçmamalarını söylerim. Halkın içinden olun, halkın yanında olun, araştırmacı ve belgeli gazetecilik her zaman ilk hedefiniz olsun. Doğruları yazdığınız sürece hep halkın gazetecisi olduğunuz sürece takdir ediliyorsunuz. Belki bir süre sıkıntı çekersiniz ama sizin doğru yolda olduğunuzu halk size hissettirir. İdealiniz belgeli ve araştırmacı gazetecilik olsun. Bu açıdan bütün gazetecilerin belgeli gazetecilik konusunda Barış Pehlivan, Barış Terkoğlu, Alican Uludağ... Özellikle Alican Uludağ en iyi belgeci gazetecilik yapan cesur gazetecilerden. Barış Pehlivan, Barış Terkoğlu, Gökçer Tahincioğlu hepsi inanılmaz güzel haberler çıkarıyorlar. Gazeteci olmak isteyenler, mesleğe yeni giren arkadaşlarımız bu isimleri takip ederek mutlaka örnek alsınlar.

DİLEK NEŞE AÇIKER

Hiç fena değil

Bana bir şiir miras kaldı. Bir gün gerçek mirasçısını bulup ulaştıracağımı umduğum bir şiir. Aramaktayım. Yüküm hayli ağır. Üstelik kabahatliyim de.

Birkaç ay önceydi. Çok yakındık diyemem. Hatta mesafe olarak hep uzaktık. Acaba arkadaş mıydık? Arada birbirimize hâl hatır sorardık. Ben yedi tepeli şehirde, o Hatay'da zeytinlerin gölgesinde yaşırdı. "Hocam" diye hitap ederek bana bir mesaj yazdı. "Bir şiirim var okur musun?"

"Tabii" dedim ama işim başımdan aşkın, kafam biraz karıştı. Şiir geldi. Uzun sayılmazdı. Kısa demek de mümkün değildi. Günlük çabalarım arasında şöyle bir göz attım.

"Hiç fena değil" oldu cevabım, çünkü ne aklımı ne gönlümü vermişim o anda şiire. Düşüncelerim başka yerlerdeydi. Hakkıyla okuduğumda kuracağım hakiki cümleler yerine aklım sıra karşı tarafı üzmeyecek, beni umursamaz göstermeyecek en zekice söz öbeği ağzımdan çıkıvermişti işte.

Sevindi arkadaşım. İçimden böyle demek geliyor. Ne de olsa bir şiir paylaşmıştık.

"Öykü de yazıyorum, onlara da bakar mısın?"

diye sordu. Heyecanı hissediliyordu. Yazmak böyledir; insanı içine alır, mutlu eder, yükseğe çıkarıp orada tutar.

"Seve seve" dedim. Bu deyişimde samimiyet vardı. Okuyacaktım. Şiiri de hakkıyla okuyacaktım. Notumu almıştım.

Konuşma burada kaldı.

Şiiri okumayı öykülerin geleceği zamana erteledim. Haftalar geçti. Öyküler gelmedi. Zamanın hainliği. Hayat gailisinin kuvvetli bahanesinde şiiri unuttum.

Ortak bir sevdamız vardı çok yakın olmaya fırsat bulamadığım arkadaşım. Vakti zamanında aynı mücadelenin neferleri olmuştuk. "Hocam" hitabı o günlerden kalmaydı. Profilinde "Biz hayatta en çok Fenerbahçe'yi sevdik" yazırdı. Lafın gelişi değil, biz gerçekten hayatta en çok Fenerbahçe'yi sevdik. Üyelige başvurmuş, kabul bekliyordu canı Fenerbahçesinden.

Biliyorum ki sarı lacivert bir şiir de yazmıştı. Aksi mümkün değil.

Gel zaman git zaman, zalim zaman.

Tarih 6 Şubat 2023'e gelip dayandı.

Gece huzursuz ruhumun dürtüklemesiyle

uyandım. El alışkanlığı. Telefona uzandım. Bir şeyler okursam uykum gelir, diye düşünmüştüm.

Hakikatle rüyayı karıştırdığım çoktur. Bir keresinde, gençlik günlerinde Steven Taylor'ın öldüğüne inanıp veda partisi düzenlemeye kalkmışım. Evvela kâbus sandım okuduklarımı. Gözlerimi sıkıca kapatıp açtım.

Yazık ki gerçekte olanlar.

Memlekette yer yerinden oynamıştı.

Uzaklardaki hatırıνας dost artık yoktu. Bir umut haber almayı bekledim üç gün. Dördüncü gün umut yok oldu.

Şiirse bir dolu pişmanlıkla birlikte bende kaldı. Açıp açıp okuyorum mısraları. Güzelliğine bakıp "hiç fena değil" diyen ağzıma vurasım geliyor.

Ne özür dileyebilir ne yaptığımı geri alabilirim. Ancak ve ancak "Bundan sonra asla böyle bir şey yapmam" diyebilirim. Derim demesine de, insanlık hâli, kendime verdiğim sözü unutup aynı hataya yine düşebilirim. Ne acı, ne fena.

Bana bir şiir miras kaldı. Bir gün gerçek mirasçısını bulup ulaştıracağımı umduğum bir şiir. Belki o sayede birileri ilk bakışta hakkıyla okur.

İsmail'e.

Günümüz dünyasında şiir

ATAOL BEHRAMOĞLU

Günümüzde şiirin başlıca sorunu yaşamdan kopukluğudur. Şiir üniversite odalarından, şairlerin çalışma odalarından çıkarak sokaklara inmelidir.

Bunu yapmak şiirin ona özgü inceliklerinden, metafor zenginliğinden kopması demek değildir.

Tersine sokak, şiiri hem konu hem dil bakımından zenginleştirir.

Şiir kapalı mekânlardan açık havaya çıkmalıdır. Şiirin açık havaya, yeni bir kan dolaşımına ihtiyacı var.

Kendi payıma ben yeni şiirlerimi topluluk önünde paylaşarak sınavdan geçiririm.

Topluluk hem anlamı hem ses tonunu denetler. Bu denetleme şiirin yararınadır.

Kalabalıklardan, topluluk önüne çıkmaktan korkmayın.

Bunu ben 1960'lardan beri deniyorum.

Topluluk önünde şiir okuma ilişkisi, en eski destan geleneklerinden bu yana Türkiye'de canlılığını her zaman korumuştur.

Şimdi ülkemizde biz, şiir ve halk buluşmasını dünya şiir hareketi amblemi altında da gerçekleştiriyoruz.

İkinci bir önemli konu şiir ve çocuk ilişkisidir. Şiir anadilin özü demektir, öyle olmalıdır. Düşünsel bakımdan en karmaşık bir şiir bile, çocukta anadil duygusunu, anadil sevgisini, anadile ilgiyi uyandırır ve canlı tutar. Yine kendi payıma ilkokullardan başlayarak çocuklarla şiirimi her zaman buluşturdum ve buluşturmaya devam ediyorum. Olağanüstü zenginleştirici bir deneyimdir bu. Kısa zaman önce yaşadığım bir olayı örnek vereyim:

Bir ilkokulda şiir buluşması sonrasında öğrenci velileri, okul yönetimine teşekkür etmişler. Çünkü o günün akşamında eve çok mutlu dönen birçok çocuk, anne-babalarına şair olmak istediklerini söylemiş.

Dünya şiir hareketinin bütün ülkelerde, bütün kıtalarda ve bütün dünyada öncelikli ödevi benim düşünceme göre, şiiri topluluklarla ve çocuklarla buluşturmak olmalıdır.

KARA GÜN AĞITI

GECEMİZ ZİFİRDEN KARA
NE YOL NE İZ GÖRÜLECEK
BİZİM İÇİN BUNDAN SONRA
BİR HEDEF YOK VARILACAK

YUVALARIMIZ DAĞILDI
SEVİNÇLERİMİZ BOÇULDU
BEKLENTİMİZ BU DEĞİLDİ
BİR ÜMİT YOK SARILACAK

ZEHİRDEN ACI SUYUMUZ
TÜKENDİ BİTTİ SOYUMUZ
BUNDAN BÖYLE
HAMURUMUZ
GÖZ YAŞIYLA KARILACAK

BEBEKTİK SEVGİ DALIYDIK
ÇOCUKTUK YAŞAM
DOLUYDUK
GENÇ KIZDIK DELİKANLIYDIK
ÖLÜM BİLE DARILACAK

KIRILDIK DONDUK EZİLDİK
TAŞ MEZARDA BEKLETİLDİK
YOK OLMAYA TERK EDİLDİK
KADERE Mİ YORULACAK

İŞİĞA DÜŞMAN OLMANIN
KARANLIĞI SAVUNMANIN
HESABI BÜTÜN BUNLARIN
BU DÜNYADA SORULACAK

YORULDUK... KIRILDIK... UNUTMAYACAĞIZ... 2023 depremi insanlarına dair...

Yıllardır yazarım ya da söylerim hep... İyilerle kötülerin yarıştığı topraklardayız. Kahramanmaraş merkezli depremde de bu yarış sürdü. Kötüler çok öne çıktı; "40 gün 40 gece" misali, kibirleriyle, bilmişlikleriyle, ve bilgisizlikleriyle.. Ve çözüm üretmek ya da yardımı ulaştırmak yerine, şaibeleriyle, yalanlarıyla tarihe geçtiler; kara sayfalarda tabii! 2023 Şubat depreminin beyaz sayfaları da var elbet! Muhteşem halk dayanışması! Halkın, halktan başka gerçek dostu olmayışı da yıllar yılı konuşulacak. Hem deprem mağduru insanlar sırt sırta verdi, hem de ülke genelinde efsanevi destek ve tabii ki evrensel dostluk... Olanca gücüyle dayanışma sunan Türkiye insanı... İyi insanlar... Deprem haftaları boyunca fedakârca görev yapan her sektörden iyi insanlar kalbimize yerleşti. Ülkenin her bölgesinden bölgeye yerleşen belediye başkanı, yöneticisi ve çalışanından, 24 saat bilgi aktaran medya kahramanlarına kadar... Ama... Altını çizelim bir kez daha... Kara sayfada ise şunlar yazılacak: Liyakatsizlik, özensizlik, beceriksizlik, hazırlıksızlık, öngörüsüzlük, bilgisizlik, koordinasyonsuzluk, plansızlık, ve belki de en önemlisi bilimsizlik... Korku, kibir ve nefretin de kontrolsüzleştiğini gördük. Yardım kamyonlarının önünün kesilip yağmalandığını, yardım araçlarının pankartlarının değiştirildiğini, arama kurtarmalar devam ederken hasarlı! bina yıkım çalışmalarını da gördük. Tehlikeli, korkutucu suç şebekeleri gördük... "Ne halimiz varsa onu da gördük!"

Yardımlarını, desteğini gözüne gözüne sokmayan asil şirketler de gördük, gözü kara, gözü kâr-kazançtan başka bir şey görmeyen kalbi kör şirketler de. Ve depremzedeye yetişemeyen GSM operatörleri ve bankaları da!

...

1999 depremi.. Aylarca evine gitmeyip "CAN" kurtaran Nasuh Mahruki ve daha pek çok fedakâr insanlar da kayıtlardaydı. 2023 dep-

reminde de çokça fedakâr insanın adı kazınacak. Mesela, bu satırların yazıldığı sırada sosyal medyaya şu satırlar düşecekti: "40 gün önce evden çıktım bir daha girmedim. Ben, hâlâ 6 Şubat'tayım."

"Saçlarım beyazladı, yüzüme, gözüme, kalbime hüznün oturdu. Gördüklerim duyduklarım ve hissettiklerimi anlatamıyorum hâlâ... Beni düşünmeyin ben yüreğten buradayım... Bir gazeteci, bir yurttaş, bir kardeş gibi... Tek isteğim var birbirimize daha çok sarılalım. Bir olalım." Adı, Fulya Öztürk'tü. Yüreğini ortaya koyan insanlardan biriydi. Deprem bölgelerinden samimi haber veriyordu sahiden... Gece gündüz demeden... Nice kötülere aldırmadan!

...

NÂZİM'A KULAK VERELİM ŞİMDİ

"Erzincan'da bir kuş var
Kanatında gümüş yok
Gitti yârim gelmedi
Gayri bunda bir iş yok
Oy, dağlar, dağlar, dağlar
Aldı ellerine kanlı başını
Karin ortasında Erzincan ağlar
O ağlamasın da kimler ağlasın...
Kar yağar lapa lapa
Tipidir gelir geçer
Yan yana sırtüstü ölümler
Akşam olur tandıramaz
Ateşini yandıramaz
Gün ağarır, şafak söker
Kimsecikler gitmez suya
Ezilmiş başlarıyla ölümler
Vardılar uyanılmaz uykuya...
Ses edip geceye beyaz taşından
Kışların saati çaldı ikiyi.
Ne çabuk lahzada bitti yaşamak
Kimisi sakalı ak,
Kimisi altı aylık,
Kimi on üç, on dört yaşında;

Kimi yola gidecek
Kimisi mektup bekler
Yan yana sırt üstü yatan ölümler...
Yayıpta yağ vardı, dövülemedi,
Ak peynir torbaya koyulamadı,
Hasret gitti ölümler
Dünyaya doyumlamadı...
Uyanıp kaçamadılar,
Kuş olup uçamadılar
Açıldı kuyular kimse inemez
Erzincan Beygiri rahvandır amma
Ölümler ata binemez
Yan yana sırt üstü yatan ölümler... **

Şimdi de 1999 depremi sırasında 10 gün kaldığım SAKARYA DEPREM NOTLARI'na kulak verelim....

Ya Koca Sinan görseydi...

Herkes söyleyeceğini söyledi. Ama bir tek o konuşmadı, buna en çok hakkı olan adam! Mimar Sinan... Şimdi konuşma, anlatma sırası onda... Ve onunla çıktık yola, İstanbul'u, Körfez bölgesini dolaştık!

Hemen hemen bir hafta oldu... Gözyaşlarımızı silmeye devam ediyoruz, şapkamızı önümüze koyup düşünüyoruz...

Herkes bir şeyler söylüyor, konuşuyor...

Evi başına yıkılan da konuştu... O evi yapan da... Evlatlarını kaybeden analar da ses verdi, dozerin başındaki adam da...

Politikacı da konuştu, bürokrat da...

Hatta binlerce eve "ölüm tapusu" veren Veli Göçer bile "göçerdiği evler"den çok uzakta, saklandığı delikten cep telefonu ile arayarak gazetelere, televizyon kanallarına açıklama yaptı; "Bana dur demediler!"

Bizler de karınca kararınca yazıp çizdik, televizyon habercileri, ellerinden geleni artlarına koymayıp bölgeye dağıldılar, anlattılar, enkazın ortasından canlı yayınlar yaptılar...

Ama bir tek o konuşmadı, buna en çok hakkı olan adam!

Mimar Sinan...

Şimdi konuşma, anlatma sırası onda... "Yahu, 1588 yılının 9 Nisan günü hayata veda eden Koca Sinan nasıl konuşsun be adam!" diye sor-sanız da biz onu konuşturacağız bugün...

Başka yolu yok, biraz ders almamız, biraz akıllanmamız için "zaman tüneli"ne girip "sanal" da olsa, "garip" de karşılanırsa, sora-cağız ona; "Ey Sinan bak, 'torun' diye bağrına bastığın meslektaşların ne haltlar işledi, zerre kadar inandırıcı ve sahici olmayan evraklara ne imzalar attı, sen bilirsın Allah aşkına, uyan da bize akıl fikir ihsan eyle!"

Ve "Öyle ya Sinan" diye devam edeceğiz; "Sen ki, yokluğun yoksulluğun, modern hayatın esamesinin okunmadığı 16'ncı yüzyılda 80 yıl gibi (kısa sayılacak) bir zaman içinde 477 eser verdin, (ki hâlâ tümü dipdiri, dünya şaheseri) Orta Çağ'a damganı vurdun, sanatınla, bilge ve derviş kişiliğinle, koca Osmanlı İmparatorluğu'nun baş mimarı unvanını taşıdın. Mesleğinin ve meslektaşlarının sorumluluğunu üstlendin...

Selimiye'nle, Süleymaniye'nle, onlarca köprü, han hamam, medrese ve saraylarınla, yüzyıllar boyu efsaneleştin... Bu eserler, kuşaktan kuşağa, bir estetik ve sağlamlık şaheseri olarak sürüp geldi...

Bir toz bile dökülmedi ne zelzelede ne sel baskınında ne de son zamanlardaki arsız, uğursuz adamların eline düştüğünde bile...

Hatta, yetiştirdiğin öğrencilerinin, senin yolundan gidenlerin bin bir emekle yaptığı saraylara, külliyele, çeşmelere de zerre kadar zarar gelmedi; bunca depremde, bunca belada...

En son Körfez depreminde de durum değişmedi... Her şey, yerle bir oldu, koca İstanbul'da, tuz buz olmasa da hemen hemen her apartman çatladı, patladı, senin eserlerine ise toz konmadı, yerinden kımıldamadı bile.

Hünerli ellerin ve yaratıcı aklınla hem emeğe hem de mühendisliğe saygılıydın. Ve o zaman bile kurallara aykırı uygulamalara karşı çıkardın... Hem mal sahibine hem malı-mülkü yapan usta ellere hakkını verirdin. Yani şantiyelerinde çalışan amele ve ustalar da hak ettiğini -senin Osmanlı yöneticileriyle geceli gündüzlü yaptığın pazarlıklar, didişmeler sonucu fazlasıyla alırdı... Mal sahipleri de mutluydu, başıma yıkılacak, patlayacak, çatlayacak derdi yoktu, çünkü ne eksik malzeme kullanmıştın binlerce Veli Göçer gibi ne de işi savsaklamıştın...

Sen sadece eserlerinle değil kentlere dair "yüce" fikirlerinle de örnektin aslında... Yetkin vardı, bir anlamda şehremini imar müdürü gibi çalışıyordun. O yıllarda İstanbul'da, imar yolsuzluklarına, vurguncuya, fırsatçıya, uyanığa, kural dışı ve ehli olmayan kişilerce gerçekleştirilen inşaatlara karşı İmparator'u uyarmıştın. Hatta, İmparator Kanûnî Sultan da sana şu fetvayı vermek durumunda kalmıştı: (

"Rumeli'den ve başka yerlerden gelip doğramacılık ve yapıcılık ilminden haberi olmadığı hâlde, ellerine arşın alıp mimarlık ederek yaptıkları evlerin çoklukla ocakları tutuşarak, yandıklarını bildirdiğin için buyurdum ki, yapıcılıktan bihaber olanları yasaklayıp, senin bilgin olmadan öyle yeteneksiz kimselere mimarlık ettirmeyesin!" (Kaynak- Prof. Dr. Aptullah Kuran)

Ve sen de bu fetvadan hareketle, savaşçı durdun, İstanbul'u yağmalamak isteyenlere, çürük çarık inşaat yapanlara ve gelişigüzel yerde bina çıkaranlara karşı...

...

Evet, Sinan, işte böyle bir adamdı...

Peki sorarım size, biz böylesi günde nasıl olur

Mimar Koca Sinan Heykeli ve Selimiye Camii.

da konuşturmadan durabilirdik... Koca Sinan'ı...

Bu yüzden, Necati ve Refik Ağabey'lerle, İstanbul'dan başlayıp, bir "enkazlarla dolu" Körfez'e kadar uzanan yolculuğumuza, yani, Avcılar, Kocaeli, Gölcük, Sakarya ve Yalova güzergâhındaki otomobil seyahatimize Sinan'ı da buyur ettik!

Sağ olsun, kırmadı bizi ve arka koltuğa Necati Bey'in yanına sıkışıp, yine derviş edasıyla ama epeyi kızıp paylayarak, (bizi değil canım, görüp duydukları karşısında, yetkilisini, mimarını, imarcısını, bürokratını, politikacısını) konuştu durdu!

İşte, anlattıkları...(özetliyorum)

"Bre yol arkadaşlarım! Kimdir bu melun ve gafiller, ne haltlar işlemler öyle...

Başta İstanbul, ne hâle gelmiş öyle. Bizim Kanûnî fetvasından eser kalmamış yahu... Bu köprü yollarının çevresindeki ne idüğü belirsiz

evlere kim izin verdi? Nasıl oturulur buralarda? Kimdir bu şehrin şehremini? Neee, bizim Osmanlı düzenini savunanlar mı yönetiyor burasını, Osmanlı, Osmanlı diye mangalda kül bırakmayanlar mı, hadi canım siz de!

Ne bir de daha öncesi de mi var diyorsunuz. Dört eğilim diye ortaya çıkıp 'benim memurum işini bilir' diye devam eden, "tonton" adıyla maruf bir "impator mu? Nasıl iştir be yahu? Bizim zamanımızda göz mavisidi buraları, zeytin yeşiliydi şu karşı yaka... Ayıptır, yazıktır, tüh be tüh. Hele bi Avcılar mıdır neyin bi semte doğru gidelim bakalım... Zelzele olmuş deyular...

Vah vah vah. Göresiniz mi, bu yıkılan binalarda demir de yoktur, beton da yoktur be ya, şu sere serpe ölen zavallı sabilere bakın hele...

Dayanamayacağım çekelim gidelim, Hadi, Necati Beyciğim, Şair-i Azam, muharrir Refik Bey'ciğim, Nebil toruncağızım... Gidelim bi de Körfez'e bakalım...

Vay vay vay...

Ülen, zıdır gafillere bakın. Yazıklar olsun size verdiğim emeğe, be yahu bizim zamanımızdan beridir ki burası zelzele bölgesidir, TÜPRAŞ mıdır nedir, öyle koca fabrika nasıl yapılır buraya?

Peki, şu yıkılan evlerin başındakiler ne bekleyip durular öyle... Ev ve öl sahibi mi? Peki neden kendileri kazıp, dağıtırlar, yok mudur, şehremini görevlileri... Üç gün oldu hâlâ gelmedi ya öyle mi? Bre, haram olsun, arsız, uğursuz, hayına...

Hele Necati Bey'ciğim, sen bilirsın, kim konuşuyor radyo dediğiniz aletin içinde. Politikacılar mı, be yahu yalan söyleyip durur be... Daha şimdi gördük, etraf pis, kan revan içinde, herkes kendi kaderine terkedilmiş, o konuşuyor yalan dolan!

Yahu ben anlamadım hâlâ, daha önce de deprem olmuştur sizde, hiç mi önlem almamışlardır... Haa, değişen bir şey yok öyle mi, ee siz nasıl kalkınivereceksiniz bu kafayla, bu deyyusluk yapan, zalim vurguncu, fırsatçıyla...

Neyse, gönderin beni gideyim artık, bu felaket belki aklınızı başınıza getirecektir ne diyeyim. Size de bi fetva gerek tez elden!

Haa, bu arada halkı pek sevdim, gayretkeşliğini, vefakârlığını... Devlet-i Aliyye'de değil ama halkta epeyi bir uyum ve beraberlik var..."

KALIN SAĞLICAKLA...

ZAFER KÖSE

Kadın Hakları ve Ekim Devrimi

O y kullanmak, seçimlerde aday olabilmek, devlet işlerinde görev alabilmek, eşit işe eşit ücret, evdeki temizlik ve bakım işlerinde eşlerin ortak sorumluluğu, devlet tarafından giderleri karşılanan çocuk bakımı, boşanmak, ücretsiz ve sadece kadının kararıyla uygulanabilen kürtaj, doğum öncesi ve sonrasında dörder ay ücretli izin...

Kadın haklarını geliştirmek için gerekli yasalardı bunlar. 1917'de Rusya'da sosyalist devrim gerçekleştirildikten sonraki ilk üç yıl içinde çıkarılmışlardı. Diğer ülkelerden onlarca yıl önce sağlanan önemli gelişmelerdi. Birçok ülkede böyle yasaların sözü bile edilmiyor, nüfus sayımlarında sadece erkekler dikkate alınıyordu.

"Kadın Kurtuluş Hareketi" kitabında Ebru Pektaş'ın dikkat çektiği gibi, o tarihe kadarki dünya kadın mücadelesinin öncüleri bile, kadınlara oy hakkı talebini pek öne çıkarmamışlardı. Çünkü biliyorlardı, dünyadaki kadınların çoğunun bilinci ve duyguları tutsak edilmişti; erkek egemenliğini onaylayacak yönde oy kullanacak biçimde "eğitilmişti" kadınlar. Erkekleri o yönde eğitmek zaten kolaydı; onların işine geliyordu.

Bir kadın hareketi değildi devrim. Ama kadın sorunu, aşılacak istenen sınıflı toplum yapısının, yani emek sömürsünün temel bir bileşeni gibi ele alınıyordu. Öyle ya; ailenin, özel mülkiyetin ve devletin kökeni aynı olduğuna göre, bu kökenden kaynaklanan sorunların çözümü de birbiriyle

bağlantılı olmalıydı. İnsanlığın avcı-toplayıcı döneminden sonra başlayan kadına yönelik baskıları önlemek için, tarihteki en etkili adımlar atılıyordu.

ESKİDEN BERİ

İnsan türü, günlük gereksiniminden fazlasını üretebilme aşamasına ulaşınca, büyük olanaklarla birlikte büyük dertlerle de karşılaştı. Dünya kaynakları nasıl kullanılacak, üretilenler nasıl paylaşılacak, bir sonraki kuşağa nasıl aktarılacak? Bugün "doğal" kabul edilen birçok yanıt, üretilen artık değeri yöneten sistemlerin icadıydı. Aile, kadın, miras gibi konulardaki genel düşünceler de öyle. Evlilik bir yandan mülkiyet ilişkisi biçiminde kurumsallaşıyor, bir yandan da bu gerçeğin üstü örtülüyordu. İnsanlar yaşadıkları koşulların belirlediği kavrayış biçimiyle algılıyordu hayatı.

Ekim Devrimi, işte bu hayatı yıkacaktı. Avcı-toplayıcı aşamaya geçmeden önceki çağların yaşam biçimine dönmek söz konusu olamayacağına göre, çağdaş koşullarda geçerli yeni bir bilinç yaratmak gerekiyordu.

Elbette, eşit ve özgür ilişkiler geliştirmek sadece duygusal veya düşünsel bir mesele değildi. Üretim ve paylaşım süreçleriyle doğrudan ilişkili bir konuydu bu. Zaten kadınların evde ve sosyal hayatta eşitlik talepleri, çalışma hayatında eşit haklar istemeye başladıkları için somutlaşmıştı.

Örneğin 1857 yılında, Amerika'da 40 bin dokuma işçisi kadın grev yapmıştı. Ve polislin müdahalesiyle çıkan olaylar sonucunda,

129'u hayatını kaybetmişti. İster ev işleri söz konusu olsun, ister sokakta özgürce dolaşabilmek; kadınlara yönelik baskıyla mücadele, bu 8 Mart geleneğinden kopuk bir şekilde yürütülemezdi.

DÜNYA İKTİDARLARININ TELAŞI

Erkeklerin bu yoldaki desteği, hiçbir zaman "kadına yardımcı olmak" anlamına gelmiyordu. Çünkü her alandaki eşit haklar sadece kadınların hayatını değil, dünyayı güzelleştirecekti. Özgür bir dünyada yaşamak isteyen erkekler, kadınlar olmadan bu yolda ilerleyemeyecekti.

İnsanın insana kulluğu yok edildikçe, insanın insana lütufta bulunacağı koşullar da kaybolacaktı. Böylece, kadına "ev işlerinde yardım etmek" anlayışı aşılabacaktı. Çünkü "yardım" yaklaşımı, aslında kendi işi olmayan bir konuda, birine "iyilik" yapmayı kabul etmek anlamına geliyordu. Özgür insan, birilerinin lütfuyla değil, ortaklaşa üretimlerin ve dayanışmanın sonucu ortaya çıkacaktı.

Zaten diğer alanlarda da dünyanın iyilikle, sadakayla güzelleşebileceği yalanı aşılmalıydı. Birilerinin iyiliğine gerek duyulmayan bir dünya kurulmalıydı. Bu dünya görüşünün güçlü sanatçılarından Bertolt Brecht boşuna demiyordu:

*İyi insan olacağınıza,
öyle bir yere götürün ki dünyayı,
iyilik beklenmesin!*

İÇ BÜKEY

ben bana bakıyorum sessizce
içimde ürkek bir çocuğun
iç çekmeleri ve korkak, asabi
şimdi devrilir ağaçlar bir yerden bir yere
boydan boya kavaklar uzanır
yüzüme karşı

bir ağacın gövdesine sokulup uyusak
görür müyüz rüyamızda
doğurgan sincapların yoksesini
az sonra eğilir kavaklar
yüzüme karşı

insan kimi bekler bu uğultuda
böyle akmışken bir nehir tersine
böyle düşmüşken bir yaprak
hem enine hem boyuna bir sürünceme

uzandım kendime bakıyorum
bütün bakmalar uzaktadır şimdi
bir yol görünür tepelerden aşırı
hani derim neden bunca dağ
bunca tepe neden
hangisini aşıp geçmeli ötelere
ötelenir insan böyle sordukça kendine

bir lalenin sümbüle benzeyişi
bir sümbülün gülden bozma
hepsi bir yerde bağlanır bir şeylere
dünya melez bir yanılısama

tüm bunlardan sıyrılıp
yoksesini bulsak karanlığın
peşime düşün, bakınalım
az sonra şafak sökecek

uzandım kendime bakıyorum
az sonra şafak sökecek.

doğrusu, yasal eşitliğin sadece bir başlangıç
olduğuna, daha kapsamlı bir dönüşüm
yaşanması gerektiğine dikkat çekiyordu.

MUHALEFETTE BİLE KAZANDIRAN SOSYALİZM

Sonuçta, Ekim Devrimi, insanlığın büyük
bir girişimi olarak tarihte yerini aldı. Özellikle
1950-1980 yıllarında Batılı ülkelerdeki
"sosyal devlet" anlayışının gelişmesinde çok
etkili oldu. Bu ülkelerde kadın haklarında da
en büyük kazanımlar aynı dönemde gelişti.

Sosyalizm Batı'da bir "tehdit" olmaktan
uzaklaştığı oranda, 1980'lerden itibaren
emekçilerin kazanımlarıyla birlikte, kadın
haklarında da gerilemeler ortaya çıkmaya
başladı. Açıkça görülüyor ki, Batılı ülkelerde
sosyal devlet anlayışının gelişmesi, sosyalist
muhalafete yönelik halk desteğini önlemek
için verilen tavizlerden kaynaklanıyordu.

YA HEP BERABER YA HİÇBİRİMİZ

Kadınların erkeklerle eşit değerde
olmadığını düşünenler hâlâ var dünyada.
Ama kadın haklarının geliştirilmesi
gerektiği görüşü, yüz yıl öncekine göre çok
yaygınlaşmış durumda.

Kadınların mücadelesi büyük bedellerle,
acılarla ve kazanımlarla devam ediyor.
Her alandaki özgürlük mücadelesiyle iç içe
elbette. Zaten başka da yolu yok, özgürlüğün.

Özgürlük neye yarar,
yaşarsa bir arada
özgürlerle tutsaklar?

Kadın sorununun tek başına ele alınıp
çözülmesi mümkün olmadığı gibi, bu sorun
görmezden gelinerek herhangi bir insanlık
mücadelesi de yürütülemez.

Ne var ki, emeğin özgürleşmesine,
dolayısıyla insanın özgürleşmesine, dünya
egemenleri kayıtsız kalamazdı. Nitekim
gelişmiş Batı ülkelerinin desteğiyle kısa sürede
güçlü bir Beyaz Ordu oluşturuldu ve devrim
sürecinden çok daha kanlı bir karşıdevrim
hareketi başladı. İtilaf Devletleri de ülkenin her
tarafına asker çıkararak iç savaşa dahil oldu.

Bolşevikler bu iç savaştan da zaferle çıktı.
Ancak 1922'ye kadar süren savaş dolayısıyla
ülkenin çok büyük bir yıkıma uğramasına ve
ekonominin neredeyse tamamen çökmesine
engel olamadılar. Daha kötüsü ise, kıtlık
koşullarında yaşayan ve yoksulluğu iyice
ağırlaşan halk kitlelerinden beklendiği kadar
destek elde edilemedi.

Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinde ilk yıllarda
beklenen sosyalist uyanış da gerçekleşmedi.
Bu nedenle Rusya'daki devrim yönetimi,
köklü değişimler için mücadele etmekten
uzaklaşmaya ve kazanımları korumak için
baskıcı bir niteliğe bürünmeye başladı.

"Kadınlar ve Sosyalizm" kitabında Sharon
Smith, 1930'larda Stalin yönetiminin kadın
haklarında kısıntıya gitmesini, pek gizlemediği
bir öfkeyle anlatıyor. Oysa Lenin, 1918-19
yıllarında peş peşe çıkarılan eşitlikçi yasaların
bile yeterli olmadığını düşünüyordu. Daha

İHSAN

Tanıştılar.

İlk Sevgililer Günü'nde kız arkadaşına gül aldı. İkincisinde yüzük.

Evlendiler.

İlk Sevgililer Günü'nde eşine elbise aldı. İkincisinde ütü. Tam kadının istediği gibi, iyi bir ütü.

O KULLANIŞLI GÜLÜŞ

DERYA ERKENÇİ

Sizi hep mutlu gösteren o kullanışlı gülüşü nereden satın aldınız? Acılara ortak olacağım derken ola ola dramının yönetmeni, seyircisi mi oldunuz yine? Hiç düşünmeden küstahça, kan donduran acıları fotoğraflardan çalıp çürümüş mecazlarla yeniden sunuyorsunuz bize. Bizde içini döken değil içine atan yurttaş makbuldür diye, devletin şefkatli eli bir türlü dokunamıyor kederimize. Sistem evse ben bir fareyim. Hayatımı sürekli saklanarak geçiririm. Kapanlardan kaçırım, kaçak rakı içerim gizlice zehirli kaşar peyniriyle. Faraşın tersini beynime indirdiler mi çok kolay ölürüm, zorluk çıkarmam ilgililere. Ta en baştan, hayatının yüzde kırkını size vergi olarak teslim etmiş vebalı ruhlarız biz. İstismarınız denize girdikçe sulanan berbat bir yaradır tenimizde.

Sizi hep mutlu gösteren o kullanışlı gülüşü nereden satın aldınız? TV kanallarınızda elinizdeki görüntülerden klipler hazırlarsınız hemen. Enkazı stilize etmek, ne de olsa medyanın biricik görevi budur. Her şeyini kaybetmiş insanların ruhlarını da ellerinden alırsınız fotoğraf kareleriyle. Görüntülerde sinsice kurgulanmış sınırsız acı pornografisi. Fonda korku filmi müzikleri, Omen mesela. Sanki bütün bu olup biten yıllar önce yaşanmış bir faciaymış gibi. Sanki çok eski zamanların, çok uzak bir diyarın felaketini bir türlü gelmek bilmeyen güzel günlerin ekranından izliyoruz. Mezarsız bedenler huzur bulamamış ruhlar gibi hâlâ yanımızda gezinirken üç günde belgeselleştirilip değersizleştirilen binlerce ölüm. Ne kadar rahatsızsınız bütün bunları yaparken. Sırf yekpare hazdan yapılma keyfiniz kaçmasın diye, hayatınızı masum acıları sıradanlaştırmaya adanmışsınız.

Sizi hep mutlu gösteren o kullanışlı gülüşü nereden satın aldınız? İnsanlara değer vermezken onlarla aynı tanrıya mı inanırsınız? Tanrılar öldü işte ve fakat insan hala dimdik ayakta duruyor. Yayın akışında, herkesin gözlerinin önünde aile meclisi kararıyla boğdular tanrısı. Adalet, ucuz saç spreyi kokan gündüz kuşağında sürreal programların hiç konuşturulmayan konuğu oldu. Zorbalık nasıl bir tiryakiliktir ki amfetamin yutmuş gibi çeneniz titriyor, elinizi kolunuzu nereye koyacağınızı bilemiyorsunuz soğukkanlı timsahların yayvan ağızlarını sahiplenip dehşetle sırtırken. Ödünüz kopuyor yumuşak kabanız örselenecek diye. Sürünmeyi seçmişsiniz; üstelik ilelebet mağdursunuz, zamanın cinneti size riyakârlıktan başka seçenek bırakmıyor.

Sizi hep mutlu gösteren o kullanışlı gülüşü nereden satın aldınız? Hayat pahalılığı sizi güldürüyor mu? Enflasyon ejderhasının sırtına binen arsız iblis siz misiniz? Anlaşılan ayaklarınız yerden kesik. Belli ki sürekli hiçbir şey yokmuş gibi davranmanın kendine göre bir kafası var. İzleyin; market reyolları arasında, etiketlere boş gözlerle bakan zombiler gibi hiçbir şey alamadan geziniyoruz. Raflara uzanacak kadar bile gücümüz yok. Hayatı, birbirimizi severken kederlendiğimiz tuhaf ve yabancı bir yere dönüştürdünüz. Canlar ne kadar indirimli, ölüm ne kadar bedava; merhamet alçaklık karşısında sürekli değer kaybediyor. Neyse ki her meşakkat kendi içinde taklit edilemez bir zarafet barındırıyor.

Uyandım

DENİZ ÖZEN

Güneş perdenin kenarından huzmesini yollayınca, artık açmak zorunda kaldım gözlerimi. Kirpiklerim yapışmamıştı hayret! Günlerdir kemikleşmiş kuru bir ağaç gibi yatıyordum çekyatın üzerinde. Uyanıp bir şeyler yiyor, lavaboya uğrayıp tekrar çekyata kıvrılıyordum. İnsan bir çekyatta da yaşayabilirmiş diye geçirdim içimden. Hava gece-gündüz gri-karanlık olunca perdeleri kapatıp açmanın da bir anlamı kalmıyordu. Ne zaman gece ne zaman gündüz bakmadım bile.

Durmak istemiştım. Durdum sadece!

Eş-dost, anne-baba kimseyi görmek de istemedim. Pesimizmin övüldüğü, yaşandığı bir sarmalın tam ortasıydım zira. Dibine kadar indiğim o kuyunun kimseye bir faydasını da görmedim üstelik. Farkındalık ise dert, bilgilendirik, ama o durakta bir saniye kalmaya ya da oradan dünyaya bakmaya, hatta o bunalımlı dumanlı kafayı yaymaya karakter olarak hiç müsait değildim. Zaten benim için pesimistler büyük bir çaresizlikle o girdapta kavrulurken, ne nehirdeki akıntıya atlayıp sonunu görecek cesarete sahiptirlir ne de güneşe yüzlerini dönüp tanımını yaptıklarını değiştirmeye.

Kötümserler her zaman kötü biten bir son düşünürler.

Bense tam tersi bir optimisttim. Yani iyimser! Benim 'miş'larım kötümserlik üzerineydi. Bu duyguya ne zaman kapılsam mutlaka Turgut Uyar'ın dediği gibi 'çoşacak bir şeyler' bulup girdaptan çıkardım. Mantıklı ya da saçma. Şunu biliyorum ki umutsuz asla yaşanmıyor! İçimizdeki güç tutunacak bir dal bulmada. Kadınların içinde o

denge var. En azından çoğumuz için durum bu; neşemizle var edenleriz. Yani bu dünyada bir filiz yereşerecekse kadınların yüzü suyu hürmetine olacak. Buna hücrelerime kadar tüm gücümle inanıyorum.

Herkesin bir var olma şekli vardı, benimki de buydu sanırım.

Kalkıp çay koymalı. Günlerden neydi? Kaç gün olmuştu? Cep telefonumu açmaya çalışırken fark ettim ki şarjı bitmiş. Perdeleri açtım, ısıllı parlayan bir sokak. Yattığım yer ise iğrençti. Bunu fark ettiğime göre uyanmıştım, iyiydim. Kapüşonlumu giyip çöp poşetini aldım. Yere bıraktığım tüm çöpleri içine doldurdum. Anahtarı alıp çıktığımda kapıdaki notu fark ettim. Arzu, "Erdal elli kez aradı. Çocuğu bir ara, korkmuş ulaşamayınca..." diyordu.

"Hıh çocukmuş! Koskoca avukat yahu. Telaşlanıversin bir zahmet! İlk terkedilen kadın ben değilim ki." diyerek kapının camında yansıyan yüzüme baktım.

"Hayat devam ediyor Serap, yürümelisin."

"Sadece, sunduğu neden... Çok absürt değil mi ya?" diye sesli düşününce marketteki kasiyer "Efendim?" diye merakla bana baktı.

"Ha, yok bir şey, pardon!" Sonra yüzü geldi gözlerimin önüne. Çok ciddi bir şekilde "En büyük hayalimi gerçekleştireceğim!" demişti.

En büyük amacı şu an buymuş. Bunun için de para biriktirmesi gerekiyormuş. E meslekte de yeniymiş daha. Evlilik şu anki hedefinde yokmuş!

"O zaman anneleri neden araya koyup tanışıyorsun salak." diye bağırdım, içimden tabii. "Zaten böyle hedef mi olur geri zekâlı!" diye de ekledim,

ağzım kapalı. Bunları içimden geçirdim. Dışarıdan ise yüzüne gülümseyip, hiç kırılmamış, hiç güvenmemiş, hiç hayal etmemiş gibi bir tavırla; "Olabilir tabii. Hayaller ve hedefler önemli. Saygı duyarım kararına." dedim. Umursamaz bir mimikle çok olgun, çok saygılı, çok ermiş bir edayla çantamı alıp çıktım evinden.

Ardıma bile bakmadan yürüdüm epey.

Sizin ilacınız nedir bilemem ama benimki önce uyku sonra da domates. Evet evet, tüm iç yaralarımı domatesle sararım ben. Yine zeytinyağı, domates, köy peyniri, anne zeytini ve çay. Yangın anında ilk kurtarılabilecekler listesi olarak elimdeki poşetteydi bu sabah. Anahtarımı çevirip kapıyı açtım. Cep telefonuma art arda bildirimler geliyor, durmak bilmiyordu. Poşeti koyarken göz ucuyla baktım. Erdal'dan gelen bir sürü özür, lütfen ara, endişeliyim, iyi misin mesajları.

Çayımı demledim. Domateslerimi yıkadım. Diğer aldıklarımı da tabaklara koyup masama dizdim.

Dişlerini yaptıracakmış! Tam olarak böyle dedi o gün.

Sesli söyleyince daha komik geldi bak. Gülerek domates doğrayan başka biri daha var mıdır? Diş ne ya? Allah aşkına diş yaptırmak için aşktan vazgeçilir mi?

Güneş arkadan gelip domatesin içine kadar giriyordu sanki. Kıpırmızıydı.

"Gitsin dişlerini yaptırın." diye yazdım Arzu'ya. Sonra da ekledim "Domates salatam var, çay da. Hadi çık gel!"

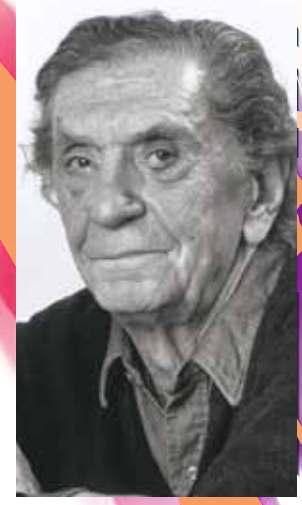
Ben uyandım!

TOMRİS UYAR

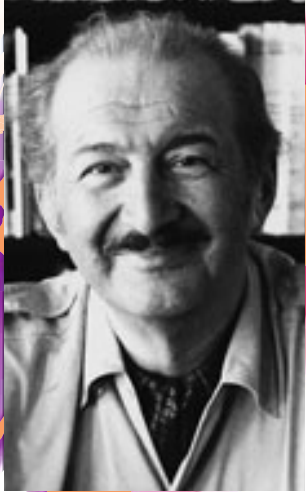
"Günlerin tam içinde yaşayamayınca, olanlara akıl erdiremeyince, bunlarla oyalanıyoruz işte, kahve pişirmek, çay demlemek... Anılar da öylesine çoğalmış ki bastırıyorlar, günü karartıyorlar erkenden."

MART ÇİÇEK AÇTI

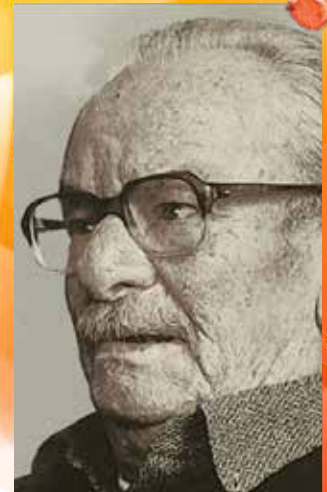
ABİDİN DİNO

"İstanbul birçok tabakadan oluşan bir kenttir. Benim kafamda en azından yedi tabaka vardı. Yedisini de tanımak onlarla yaşamak, yedisinin de resmini yapmak özlemi içindeydim. Özlem bir şeydir, yaşam başka bir şey."

HALDUN TANER

"Yazar, duyarlılığı ve bilinci gereği, içinde yaşadığı toplumun bir sismografi olarak toplumsal haksızlıklardan herkesten fazla etkilenir. Tederigin olur."

MELİH CEVDET ANDAY

"Dostuna güveniyorsan
İyi günler bekliyorsan hele
İyi günlere inanıyorsan
Üstelik hava da güzelse
Yaşamak güzel şey
Çok güzel şey doğrusu."

Hazan, hüzn, bereket ve hasat mevsiminde doğmuşlardı... Bereketli ömürleri oldu. Saygıyla anıyoruz...

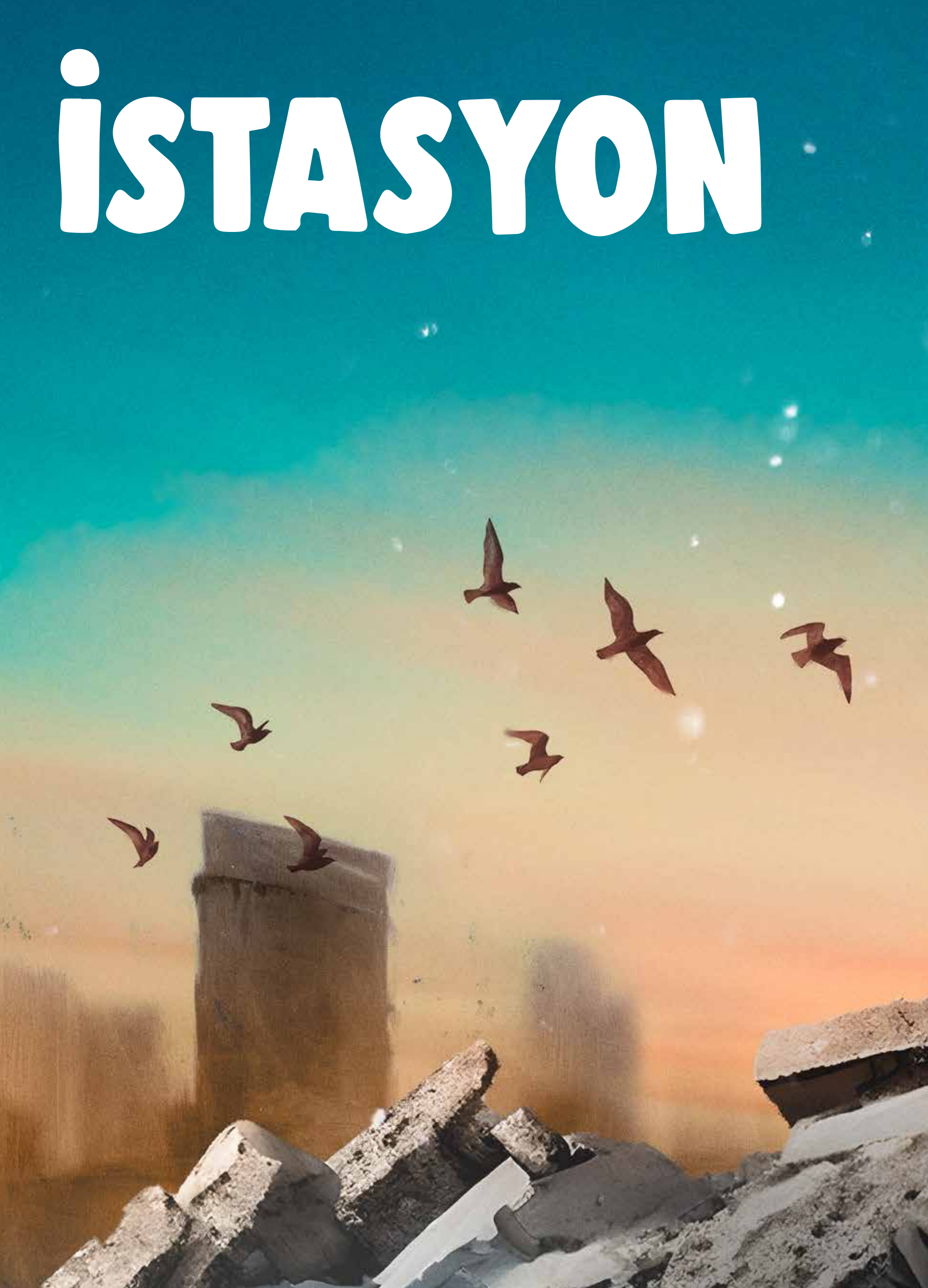
İstasyon Dergisi PDF'ine Web Sitesi üzerinden erişebilir ya da Sesli Dergi formatında dinleyebilirsiniz.

*Daima
Sevgi Kazanacak*
ALİ KILIÇ
Maltepe Belediye Başkanı

DAYANIŞMA İYİLEŞTİRİR

istasyon